

Reditus eius in urbem, & contumeliæ in eum dictæ.

CAP. XLII.

Vindex, ut ait Philostratus, uocato ad concionem exerciti orationem uirulentam habuit cōtra Nerōnem: inter alia dicebat illum magis esse omnia, quam citharæcedum: citharæcedum uero multo magis, quā regē eisdem quoq; auaritia, furore, lasciuia, infamia, omnīq; crudelitate corruptum criminabatur.

Edictis tandem Vindicis contumeliosis, & frequentibus permotus senatum epistola in ultionem sui, reūq; publicæ adhortatus est, excusato langore faucium, propter quem non adesset. Nihil autem æquē doluit, quam ut citharæcedum malum se increpitum, ac pro Nerone Acto barbū appellatum. Et nomen quidem gentile, quod sibi per contumeliam exprobraretur, resumpturum se professus est, deposito adoptiuo. Cetera cōiuita ut falsa, nō alio argumento resellebat, quā quod etiam inscitia tantopere laboratæ, perfectæq; à se artis obijceretur, singulos subinde rogians, nosse ne quenquam præstantiorem. Sed uigentibus alijs super alios nuncijs, Roman prærepitū redijt. Leuiterq; modò in itinere friuolo auspicio mente re-creata, cūm annoisset insculptū monumēto, militem Galalum ab equite Ro. oppressum trahi crinibus, ad eam spectantem exiit gaudio, cœlumq; adorauit. Ac ne tūc quidem aut Senatus, aut populo corā appellato, quosdam è prioribus uiris demum euocauit, transactaq; raptim cōsultatione, reliquam dici partē per organa hydraulica noui, & ignoti generis circumduxit. Ostendensq; singula, de ratione, ac difficultate cuiusq; differens, iamq; etiam prolata rum omnia in theatrū affirmauit, si per Vindicem liceat.

Defectio Hispaniarum, & Galbæ contra eum.

CAP. XLIII.

Post quā etiam deinde Galbam, & Hispanias dicit scuisse cognouit, collapsus, animoq; malè fracto diu & sine uoce, & propè intermortuus iacuit. Vig. rē respicit,

spiciuit, ueste discissa, capite conuerberato, actum de se pronuntiauit. Consolantiq; nutricule, & alijs quoque iam principibus similia accidisse memorati, se uerò præter ceteros inaudita, & incognita pati respondit, qui suū imperiū niuis amitteret. Nec eò secius quicquam ex cōsuetudine luxus, atque desidiæ omisit, uel imminuit. Quinimo cūm prosperi quiddam ex prouincijs nuntiatum esset, super abundantissimam cenam iocularia in defectionis duces carmina, lasciuq; modulata, quæ uulgò immouerunt, etiam gesticulatus est: ac spectaculis theatri elām illatus, cuidam scenico placenti nuntium misit, abutū eum occupationibus suis.

Malum eius propositum, Consulū priuatio, & consulatus assumptio.

CAP. XLIII.

Initio statim tumultus multa, & immantia, uerū non laborrentia à sua natura creditur destinasse: successores, percussoresq; submittere exercitus, & prouincijs regentibus quasi conspiratis, idemq; & unum sententibus, quicquid ubique exulum, quicquid in urbe hominum Gallicanorum esset, contrucidare: illos, ne deficiētibz aggregarentur: hos, ut conscios popularium suorū, atque fautores. Gallias exercitibus diripiendās permittere, Senatum uniuersum ueneno per conuiuia necare, urbem incendere, feris in populum immisis, quò difficilius defenderetur. Sed absterrius, non tam poenitentia, quā perficiendā desperatione, credensq; expeditionē necessariam, coss., ante tempus priuauit honore: atq; in utriusque locum solus iniit consulatum, quasi fatale esset non posse Gallias debellari, nisi à coss. ac susceptis fascibus. Cūm

Relapsiuit. ad se redijt.

Histriones nō solum carmina ore deprimūt, sed gesticulante uultu, & motu corporis accomodatō prosequunt: hinc ait hic Suetō, Gesticulatus est.

t post

post epulas triclinio digrederetur, innixus humeris familiarium, affirmavit, simulac primum provinciam attingisset, inermem se in conspectum exercituum proditurum, nec quicquam aliud, quam sleturum. Reuocatisque ad penitentiam defectoribus, sequenti die letum inter letos catarum epinicia, que iam nunc sibi componi oporteret.

Apparatus expeditionis in Gallos. c. XLIII.

In præparanda expeditione primam curam habuit deligendi uehicula, portandis scenicis organis, concubinasque, quas secum educeret, tendendi ad uirilem modum, et securibus, peltisque Amazonicis instruendi. Mox tribus urbanas ad sacramentum citauit, ac nullo idoneo respondente, certum dominis seruorum numerum indicit; nec nisi ex tota cuiusque familia probatissimos, ne dissuasoria bus quidem, aut amanuensibus exceptis, recepit. Partem etiam census omnes ordines conferre iussit, et insuper inquilinos priuatarum ædium, atque insularum, pensionem annuam representare fisco. Exegitque ingenti fastidio, et acerbitate nummum asperum, argentum postulatam, aurum obryzum, ut plerique omnem collationem palam recusarent, consensu flagitantes a delatoribus potius reuocanda præmia, quecumque cepissent.

Probra in eum scripta.

C A P. XLV.

Ex annonæ quoque caritate luctantium accreuit inuidia. Nam et sorte accidit, ut in publica fame Alexandria nauis nuntiaretur puluerem luctatoribus antea aduexisse. Quare omnium in se odio concitato, nihil contumeliarum deposuit, quin subiret. Statua eius a uertice currus appositus est cum inscriptione Græca, Nunc de-

mentum

num agona esse, et traheret tandem. Alterius collo et ascopera deligata, simulque titulus, ego quid potui? sed tu culeum meruisti. A scriptum et columnis, iam gallos eum cantando excitasse. Iam noctibus iurgia cum seruis plerisque simulantibus, crebris vindicem posebant.

Portentis somniorum territis.

C A P. XLVI.

Terrebatur ad hæc euidentibus portentis somniorum, et auspiciozum, et omnium tum ueteribus, tum nouis, nunquam antea somniare solitus. Occisa deam matre, uidit per quietem nauem sibi regenti extortum gubernaculum, trahique se ab Octauia uxore in archifimas tenebras. Et modo pennatarum formicarum multitudinem opleri, modo a simulacris gentium ad Pompeij theatrum dedicatarum circuire, arcerique progressu. Asturæ conem, quo maxime lætabatur, posteriore corporis parte in simia speciem transfiguratum, ac tantum capite integro hinnitus edere canoros. De Mausoleo sponte foribus patefactis exaudita vox est, nomine eum cientis. Calend. Ianuarij exornati Lares in ipso sacrificij apparatu conciderunt. Auspicanti Sporos anulum muneri obtulit: cuius gemme sculptura erat Proserpine raptus. Votorum nuncupatione magna iam ordinum frequentia uix reperit. Capitolij clauis. Cui ex oratione eius, qua in vindicem perorabat, recitaretur in Senatu, datus poenas sceleratos, ac breui dignum exitum facturos, conclamatum est ab uniuersis: Tu facies Auguste. Obseruatum etiam fuerat nouissimam fabulam cantasse eum publice Oedipodem eximlem, atque in hoc decidisse uersu,

t 2

Caesary

Vide Politia Miscel. c. 10. Ego quod potui, sensus lege feci, quod potui in ducendo statuere sacculum, qui symbolus est culci, quem meruisti, quia matrem peremisti.

De formicis pennatis esse Herodot. lib. 3. & Plin. lib. 11. c. 10. & 11. Mo. a simula gen. hoc est, somniant Nerone, quod simula laca, & effigies earum gestium, que deducate ad ornatum theatri Pompeiani uisum, seipsum, seipsum circuire, prohibereque ingredi theatrum.

Nec quicquam aliud, pro tantum.

Verg. Aen. 1. Ducti Amazonidum lunatis agmina peltis Penehelea iurens.

Ad sacram. militare.

Flagitabant Romani Nerone reuocanda præmia a delatoribus. Nam delatoribus ob delationem criminum præmia erant constituta: ex quibus quidam quædruplatores dicitur, qui quartam partem de scriptorum bonis, quos detulerant, consequebantur.

Id est, mori
me iusserunt
uxor, mater,
pater.

Ὀνειρὸν μὲ δὲ νόσῳ σὺ γυμνοῦ, μητρὸς, πατρὸς.

Deseritur ab omnibus. CAP. XLVII.

Nuntiata etiam interim ceterorum exercituum defectione, literas praecepit sibi redditas conceperit, mensam subuertit, duos scyphos gratissimi usus, quos Homericos à celerata carminum Homeri uocabat, solum illis, ac sumpto à Locusta ueneno, et in auream pyxidem condito, transiit in hortos Seruilianos. Vbi praemisissis libertorum fidissimis Hostiam, ad classem praeparandam, tribunos, centurionesque Praetorij de fuga societate tentauit. Sed partim tergiversantibus, partim aperte detractantibus, uno uero etiam proclamante,

Verg. Aen. 12.
hemidichion.

Vsq̄ue adeo ne mori miserum est: uaria agitauit, Parthosne, an Galbam supplex peteret, an atratus prodiret in publicum, proque rostris quanta posset maxima miseratione ueniam praetitorum precaretur. Ac nisi flexisset animos, uel Aegypti praefecturam concedi sibi oraret. Inuentus est postea in scrinio eius hac de re sermo formatus. Sed deterritum putant, ne prius, quam in forum perueniret, discerperetur. Sic cogitatione in posterum diem dilata, ad mediam ferè noctem excitatus, ut comperit stationem militum recessisse, prosiluit è lecto, misisset circum amicos. Et quia nihil à quoquam renunciabatur, ipse cum paucis hospitia singulorum adiit. Verum clausis omnium foribus, respondente nullo, in cubiculum rediit, unde iam et custodes diffugerant, direptis etiam stragulis, amota et pyxide ueneni. Ac statim * Spicillum mirmillonem, uel quemlibet alium percussorem, cuius manu periret, requisit. Et nemine reperto; ergo ego, inquit,

* Alias, Spicillum.

nec

nec amicum habeo, nec inimicum, procurritque quasi praecipitatus se in Tyberim.

Fuga eius ab urbe. CAP. XLVIII.

Sed reuocato rursus impetu, aliquid secretioris latebrae ad colligendum animum desiderauit: et offerente Phaonte liberto suburbanum suum inter Salariam, et Numentanā uiam circa quartū miliarium, ut erat nudo pede, atque tunicatus, penulam obsoleti coloris superinduit, adopertoque capite, et ante faciem obteso sudario, equum inscendit, quatuor solis comitantibus, inter quos et Sporus erat. Statimque tremore terrae, et fulgure aduerso praefectus, audiit ex proximis castris clamorem militum, et sibi aduersa, et Galbae prospera ominatum: etiam ex obuuijs uiatoribus quendam dicentem, hi Nerone persequuntur: alij sciscitantem, eequid in urbe noui de Nerone. Equo autem odore abiecti in uia cadaueris consternatos, detecta facie agnitus est à quodam Misitio praetoriano, et salutatus. Ut ad diuerticulum uentus est, dimissis equis inter fruticeta, ac uepres per arundineti semitā egrē, nec nisi strata sub pedibus ueste, ad aduersum uillae parietem euasit. Ibi hortante eodem Phaonte, ut interim in specum egesta arenae concederet, negauit se uiuum sub terram iterum: ac parumper comoratus, dum clandestinus ad uillam introitus pararetur, aqua ex subiecta lacuna potaturus manu hausit. Et haec est, inquit, Neronis decocta. Deinde diuisa sentibus penula, traiectos surculos rasi: atque ita quadrupes per angustas effossa cauernae receptus, in proximam cellam decubuit super lectum * modicella culcitra, uetere pallio strato instructum. Fameque, et iterum siti in-

Obsoleti: id est, fordidus, squalidus.

Nero, decocta Plin. lib. 31. c. 3. Neronis inuentum fuisse ait aquam decoquere, uicque demissam in niues, refrigerare: ita uoluptas frigoris contingit, sine uitis niuis.

* Alias, conditura. * Alias, modicella.

t 3 terpel

terpellante, panem quidem sordidum oblatum a spernatus est: aqua autem tepide aliquantulum bibit.

Mors eius, & gesta in ea. CAP. XLIX.

Tunc uno quodq; hinc inde instante, ut quam primum se impendentibus contumelijs eriperet, scrobem coram fieri imperavit, dimensus ad corporis sui modulum, componens simul, siqua invenirentur frusta marmoris, & aquam, simul ac ligna conferri curando mox cadaueri, siens ad singula, atque identidem distans: Qualis artia sex pereo. Inter moras perlato a cursore Phaontis codicillos praecepit, legi q; se hostem à Senatu iudicatum, & queri, ut puniatur more maiorum. Interrogavit q; quale esset id genus poena. Et cum comperisset nudi hominis ceruicem inseri surca, corpus uirgis ad necem cedi, conterritus duos pugiones, quos secum contulerat, arripuit, tentatq; utriusq; acie, rursus condidit, causatus nondum adesse fatalem horam. Ac modo Sporum hortabatur, ut lamentari, ac plangere inciperet, modò orabat, ut se aliquid ad mortem capeffendam exemplo iuaret: interdum segnitiam suam his uerbis increpabat: Viuo deformiter, ac turpiter, & νετρεσι Νερωσι, & νετρεσι, υψοειυ δλεϊ σι τοϊσ τοϊσ τοϊσ, αρε ευρυπε σιαουδου. Iamq; equites appropinquantabant, quibus praecceptum erat, ut uiuum cum atrahaea rent. Quod ut sensit, trepidanter effatus: Πταου ανω τοδου αμφι κλυθου εταρε βαλλεα.

Ferrum iugulo adegit iuuante Eaphrodito à libellis. Semianimisq; adhuc irrupenti Centurioni, & penula ad uulnus apposita, in auxilium se uenisse simulanti, non aliud respondit, quam, Serò: &, Hac est fides. Atque in ea

HOCC

uoce defecit, extantibus, rigentibusq; oculis usque ad horrorem, formidinemq; uisentium. Nihil prius, ac magis à comitibus exegerat, quam ne potestas cuiquam capitis sui fieret, sed ut quoquo modo totus cremaretur. * Promisit hoc Seius Galbe libertus non multò antè uinculis exolutus, in qua primo tumultu coniectus fuerat.

Funus eius. CAP. LI.

Vneratus est impensa ducetorum millium, stragulis albis auro intextis, quibus usus Cal. Ianuarij fuerat. Reliquias Aegloge, & Alexandria nutrices cum Aete concubina gentili Domitiorum monumeto condiderunt, quod prospicitur è campo Martio impositum* colle hortorum. In eo monumeto solium Porphyretici marmoris superstanti Lunensi ara circūseptum est lapide Thasio.

Statura, & cultus corporis eius. CAP. LII.
Statura fuit penè iusta, corpore maculoso, et* saedo, suffiatio capillo, uultu pulchro magis, quam uenusto, oculis castis, & hebetioribus, ceruice obesa, uentre proiecto, gracillimis cruribus, ualitudine prospera. Nam qui luxuria immoderatissima esset, ter omnino per XIIII. annos languit: atque ita, ut neque uiuo, neque consuetudine reliqua abstineret. Circa cultum, habitumq; adeo pudendus, ut comam semper in gradus formatam, peragrinatione Achaica etiam pone uerticem summissit: ac plerumque synthesim indutus, ligato cir cum collum sudario prodierit in publicum sine cinctu, & discalciatus.

Studium eius artium liberalium. CAP. LIII.
Liberales disciplinas omnes ferè puer attingit. Sed à philosophia cum mater auertit, monens impera-

* alijs, permittit q;

In eo mon. sol. loculus in sepulchro, in quo conditur cadauer, dicitur solium. * alijs, collo, id est, eminenti tere loco. Lunensi ar. is ex matre Lunensi constructa. * alijs, fecit id.

Caesar à uertice capillum reuocabat. Nero post uerticem summissit, deprimere dicitur.

6 4 TURO

Qual. ari. per. ex imperatore enim maximo, effectus erat sui funeris curator miserabilis.

Id est, non decet, Neronè non decet, uigilare oportet in his, age excita respium. Id est, equorū uelocium undiq; strepitus aures ferit.

tuoro contrariam esse: à cognitione ueterum oratorum Seneca præceptor, quò diuinius in admiratione sui detineat. Itaque ad poeticon pronus carmina libenter, ac sine labore composuit: nec (ut quidam putant) aliena pro suis edidit. Venere in manus meas pugillares, libelliq; cum quibusdam notissimis uersibus ipsius chirographo scriptis, ut facile appareret non translato, aut dictante aliquo exceptos, sed planè quasi à cogitante, atque generante exaratos, ita multa & deleta, & inducta, & sua per scripta inerant.

Studium eius pingendi, ac fingendi. CAP. LIII.

Habit & pingendi, fingendiq; maximè nõ mediocriter studium. Maxima autem popularitate efferebatur, omnium æmulus, qui quoquo modo animum uulgi mouerent. Exiit post scenicas coronas opinio, proximo lustro descensurum cum ad* Olympia inter athletas. Nam lustrabatur assidue: nec aliter certamina gymnica Grecia tota spectauerat, quàm Brabeutarum more in stadio humani assidens, ac si qua paria longius recessissent, in medium manibus suis protrahens. Destinauerat etiam, qui Apollinem cantu, solem aurigando equiparare æstimaretur, imitari & Hercules facta. Preparatumq; leonem aiunt, quem uel claua, uel brachiorum nexibus in amphiteatri arena spectante populo nudus elideret.

Votum eius, si uinceret. CAP. LIIII.

Sub exitu quidem uitæ palam nouerat, si sibi incoluamis stans permansisset, proditurum se parta uictoria ludis, etiam hydraulam, & choraulam, & utriculatum, ac nouissimo die histrionem salaturum Vergili

Turnum;

Turnum: & sunt, qui tradant Paridem histrionem occisum ab eo, quasi grauem aduersarium.

Fama, & æternitatis cupidus. CAP. LV.

ERat illi æternitatis, perpetuæq; fama cupido, sed inconsulta. Ideoq; multis rebus, ac locis uetere appellacione detracta, nouam induxit ex suo nomine. Mensem quoque Aprilem Neroneum appellauit. Destinauerat & Romam Neropolim nuncupare.

Religionum contemptor. CAP. LVI.

Religionum usquequaque contemptor præter unius Deæ Syria. Hanc mox ita spreuit, ut urina contaminaret, alia superstitione captus, in qua sola pertinacissimè hæsit. Siquidem iuculam puellarè, cum quasi remedium in fidiarũ à plebeio quodam, & ignoto muneri accipisset, detecta confestim cõiuratione pro summo numine, trinisq; in die sacrificijs colere perseverauit, uolebatq; credi monitiõe eius futura prenoscere. Ante paucos, quã periret mensis, attedit & extispicio, nec unquam litauit.

Ætas, & post obitum eius gesta. CAP. LVII.

Obiit xxx. & secundo ætatis anno, die, quo quondam Octauian interemerat. Tantumq; gaudium publicè prebuit, ut plebs pileata tota urbe discurreret. Et tamen non desuerunt, qui per longum tempus uernis, æstiuq; floribus tumulum eius ornarent, ac modò imagines pretextatas in nostris proferrent, modò edicta quasi uiuentis, & breui magno inimicorum malo reuersuri. Quinetiam Vologesus Parthorum rex, missis ad Senatũ legatis de instauranda societate, hoc etiam magnopere orauit, ut Neronis memoria coletur. Denique cum post

t s x x, an

Chirographo, i. manu propria.

*aliàs, Olympiam.

Verg. Turn. i. què Vergilius carmine suo cõplexus est. Aut, ut alij uolunt, Vergilianum poemã, quo Æneæ, et Turni cõgregatus describitur.

Apr. Nero, ap. quoniã, ut ait Tacitus, eo mense recepta fuisse coniuratio Pisoniana.

De Dea Syria uide Beroal. in annot.

Trinis, pro ternis.

Pileum libertatis parte fingit: unde & manumissi pileum inducunt.

xx. annos adolescente me exitisset conditionis incertæ,
qui se Neronē esse iactaret, tā fauorabile nomē eius apud
Parthos fuit, ut uehementer adiutus, & uix redditus sit.

C. SVETONII TRANQVILLI

Sergius Galba.

De progenie Cæsarum, quæ in Nerone defecit,
& prodigijs hoc præcedentibus.

C A P. I.

Tradit et hanc
historiā Plin.
li. 15, cap. 30,

Vientanū. i.
uillam in agro
Vientano.

PROGENIES Cæsarum in Nerone
defecit: quod futurū cōpluribus quidē
signis, sed euidentissimis duobus appa-
ruit. Liiuē olim post Augusti statim nu-
ptias Vientanū suū reuissent, præteruo-
lans aquila gallinā albā ramū lauri rostro tenentē, ita ut
rapuerat, demisit in gremiū: cumq; nutriti alitē, pangiq;
ramulū placuisset, tāta pullorū soboles prouenit, ut ho-
die quoq; ea uilla ad Gallinas uocetur: tale uerō lauretū,
ut triumphaturi Cæsares inde laureas decerperent: fuitq;
mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pange-
re: & obseruatum est sub cuiusque obitum, arborem ab
ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimō Neronis an-
no & sylua omnis exaruit radicibus, & quicquid ibi gal-
linarum erat, interijt: ac subinde tacta de cælo Cæsarum
æde, capita omnibus statuis simul deciderunt: Augustiq;
sceptrum è manibus excussum est.

Profapia

Profapia, & uetus origo Galbæ. CAP. II.

Nerom Galba successit, nullo gradu contingens Cæ-
sarum domum: sed haud dubiè nobilissimus, ma-
gnaq; & uetere profapia, ut qui statuarum titulis pro-
nepotem se Q. Catuli Capitolini semper ascripserit: Im-
perator uerò etiam stemma in atrio proposuerit, quo pa-
ternam originem ad Iouem, maternam ad Pasiphaën Mi-
nois uxorem referret.

Progenies, & cognomina Galbæ, & unde dicatur Galba. CAP. III.

Imagines, & elogia uniuersij generis exequi lōgum est:
familie breuiter attingam. Qui primus Sulpitorum co-
gnomen Galbæ tulit, cur, aut unde traxerit, ambigitur.
Quidam putāt, quòd oppidum Hispaniæ frustra diu opa-
pugnatum, illitis demum galbano facibus succēderit: alij,
quòd in diuturna ualetudine galbeo, id est, remedijs lana
involutis asiduè uteretur: nonnulli, quòd præpinguis fue-
rit uisus, quem Galbam Galli uocant: uel contrā, quòd
tam exilis, quam sunt animalia, quæ in aesculis nascuntur,
appellanturq; Galbæ. Familiam illustrauit Sergius Gal-
ba consularis, temporum suorum eloquentissimus, quem
tradunt Hispaniam ex pretura obtinentem. xxx. Lu-
sitanorū millibus perfidia trucidatis, Viriatiui belli cau-
sam exitisse. Eius nepos ob repulsam consularatus infren-
sus Iulio Cæsari, cuius legatus in Gallia fuerat, conspira-
uit cum Cassio, & Bruto: propter quod Pedie lege dam-
natus est. Ab hoc sunt imperatoris Galbæ auus, & pater.
Auus clarior studijs, quam dignitate. Non enim egressa
sus preturæ gradum, multiplicem, nec incuriosam histo-
riam

In atrijs apud
maiores erant
stemmata, &
imagines cæ-
reæ, quæ In-
gulis armarijs
disponedant,
comitabatur-
q; funera gens
tillitia,

De Sergio
Galba uide Cæ-
sario, de Clau-
Orato.

riam edidit. Pater consulatu functus, quàmquam breui corpore, atq; etià gibber, modicâq; in dicèdo facultatis, causas industriè actiuit. Vxores habuit Mumiam Achaïam nepem Catuli, proneptemq; L. Mumij, qui Corinthum excidit. Item Luuiam Ocellinam ditem admodum, & pulchram. A qua tamen nobilitatis causa appetitus ulro excitatur, & aliquanto enixius, postquam subinde instanti uitii corporis secretò posita ueste detexit, ne quasi ignaram fallere uideretur. Ex Achaïa liberos, Caium, & Seruigium procreauit. Quorum maior Caius attritis facultatibus urbe cessit, prohibitusq; à Tyberio sortiri anno suo proconsulatum, uoluntaria morte obiit.

Ortus Galbæ, & præsagia principatus eius.

CAP.

IIII.

Sergius Galba imperator, M. Valerio Messala, Cn. Lentulo coss. natus est 11x. Calen. Ianuarij, in uilla colli supposita, prope Terracinam sinistrorsum Fundos petentibus. Adoptatus à nouerca sua, Liliij omè, & Ocellare cognomen assumpsit, mutato prænomine. Nam Liliuum mox pro Sergio usque ad tempus imperij usurpauit. Constat Augustum puero adhuc salutanti se inter æquales, apprehensa buccula dixisse, *ἦγε σὺ τῶσδε ἀρχῆς ἡμῶν τραπεζίτης*. Sed & Tyberius, cū comperisset eum imperaturum, uerum in senectâ: uiuat sanè, ait, quando id ad nos nihil pertinet. Auo quoque eius fulgur procuranti, cū ex ta de manibus aquila rapuisset, & in frugiferam quercum contulisset, summum, sed seruum imperium portendi familie, responsum est. Et ille irridens: sanè, inquit, cū mula pepererit. Nihil aq̄e postea à Galbâ

hâc tentantem res nouas confirmauit, quàm mule partus, ceterisq; ut obscenū ostentum, abhorrentibus, solus prolatissimo accepit, memor sacrificij, dictiq; aui. Sumpti uirili toga, somniauit fortunam dicentem, stare se ante fores defessam, & nisi ocyus reciperetur, cuiusq; obuiò prædâ futurâ. Vig. euigilauit, aperto atrio, simulacrum aneuim deæ cubitali matris iuxta limen inuenit, idq; gremio suo Tusculum, ubi æstiuare cōsueuerat, auexit, & in parte ædium consecratū: menstruis deinceps supplicationibus, & per uigilio anniuersario coluit. Quanquam ætate nondum cōstanti, ueterem ciuitatis, exoletumq; morem, ac tantum in domo sua hærentem obstinatissimè retinuit, ut liberti, seruig; bis die frequentes aessent, ac manè saluere, uesperu ualere sibi singuli dicerent.

Studium in liberalibus disciplinis, & Iure, & de uxoribus, ac filijs.

CAP. V.

Inter liberales disciplinas attendit Iuri: dedit & matrimonio operam. Verùm amissa uxore Lepida, duobusq; ex ea filijs, remansit in cœlibatu, neq; sollicitari ulla conditione amplius potuit, ne Agrippina quidem uiduata morte Domitij, que maritum quoq; adhuc necdum cœlibem Galbam, adeò omnibus sollicitauerat modis, ut in cōuentu matronarum correpta iurgio, atque etiam manu pulsata sit à matre Lepida. Obseruauit ante omnes Luuiam Augustam: cuius & uiuæ gratia plurimum ualuit, & mortuæ testamento penè ditatus est. h. s. nanq; quingenties cum precium inter legatarios habuisset, quia uerò nō taxat, non perscripta erat summa, hæc de Tyberio legatum ad quinquaginta reuocante, ne hæc quidem accepit

HONORES

De mularum sterilitate lege Aristot. lib. de gen. animal. & Plii. lib. 8. c. 44.

Sūmā perscribere, est eam ipsis literis, in tegraq; dictio ne explicare: Notare uerò est per notas eam scribere, ut cū p. quinquaginta ponitur L. pro quingentis D. Tyberius igitur legatur à quingentis re uocauit ad quinquaginta, loco D. supponendo L. quod sine magna immutatione facit,

Consulibus mos erat forti ri proconsulari res: puincias: hinc sepe legere est apud historicos, cōsulibus fore obuenisse pro uincias.

Id est, & tu si li imperio nostro adnoscere. Fulminū que dā sunt aduersa: que olim percurabatur, i. expiabantur siue propitiabatur ad auertere mala, que minuitabantur,

bant

Honores per eū gesti, & disciplina in re militari.

C A P.

V I.

Prætores pri-
uata impensa
ludos exhibe-
re solebant.
De ludis Flo-
ralibus lege
Lactant. Fit-
mi. diu. inst. tit.
lib. 1. c. 20.

Consules alij
ordinarij, alij
suffecti.
Lud. subiti. i.
ut loco ipsius.
C. ludis præ-
estes.

Dat. tesse. i. si-
gno ex more
militari dato.
Getulicus mol-
lis, indulgēs q̄
fuerat.

Approbat fe-
lli talem, pro
præstat.

Honoribus ante legitimum tempus initiis, Prætor con-
missionem ludorum Floraliū, nouum spectaculi ge-
nus, elephantos funābulos edidit: exinde prouincie Aquia-
tania anno serē præfuit: mox cōsulatū per sex menses ora-
dinarium gessit. Euenitq̄, ut in eo ipse L. Domitio patri
Neronis, ipsi Syluius Otho pater Othonis succederet,
uelut præfagium insequentis casus, quo mediū inter utri-
usq̄ filios extitit imperator. A Caio Cesare ludis subitia-
tutus, postridie, quā ad legiones uenit, solenni fortē spe-
ctaculo plaudentes imhibuit, data tessera, ut manus pen-
lis continerent, statim per castra iactatum est:

Disce miles militare: Galba est, non Getulicus.

Pari seueritate interdixit conneatus peti. Veteranum, ac
tyronem militem opere assiduo corroborauit, maturisq̄
barbaris, qui iam in Galliam usque proruperant, coerci-
tis, presentis quoq̄ Caio talem ex se, ex exercitum appro-
bauit, ut inter innumeras, cōtractasq̄; ex omnibus prouin-
cijs copias, neq̄ testimonium, neque præmia ampliora ulli
perciperent. Ipse maximē insignis, quōd campestem de-
cursionem scuto moderatus, etiam ad essedum imperato-
ris per xx. passuum millia cucurrit.

Iustitia, & æquitas eiusdem. CAP. VII.

Caede Caij nunciata, multis ad occasionem stimulatā
tibus, quietem prætulit. Per hoc gratissimus Clau-
dio, receptusq̄; in cohortem amicorum tantæ dignatio-
nis est habitus, ut, cum subita ei ualetudo, nec adeo grauis
incidisset, dilatus sit expeditionis Britannicæ dies. Africa

can

can * pro Consule biennio obtinuit, extra sortem electus
ad ordinandam prouinciam, et intestina dissensione, et
Barbarorum tumultu inquietam: ordinauitq̄; magna fe-
ueritatis, ac iustitiæ cura, etiam in paruulis rebus. Militi,
qui per expeditionem annona arctissima residuum cibae
riorum tritici modium, centum denarijs uēdidisse argue-
batur, uetuit, simulatq̄; indigere cibo cœpisset, a quoquā
opem ferri: et is fame extabuit. At in iure dicendo, cum
de proprietate iumentis quæreretur, lenibus utriq̄; argu-
mētis, et testibus, ideoq̄; difficili coniectura ueritatis, ita
decreuit, ut ad lacum, ubi aduari solebat, duceretur
capite inuoluto, atque ibidem reuelato, cuius esset, ad quē
sponte se a potu recepisset.

Honores ei collati, & signa futuri imperij eius.

C A P.

V I I I.

O res et tunc in Africa, et olim in Germania ge-
stas ornamenta triumphalia accepit, et sacerdotiū
triplex, inter xx. uiros, sodalesq̄; Titios, item Augusta-
re coopatus, atq̄; ex eo tēpore propē ad Neronis mediū
principatum in secessu plurimum uixit, ne ad gestandum
quidem unquam iter ingressus, quā ut secum uehiculo
proximo decies n. s. in auro efferret, donec in oppido
Fundis moranti Hispania Taraconensis oblata est. Acci-
ditq̄; ut, cum prouincia ingressus sacrificaret intra eadem
publicā, puero è ministris acerā tenenti, capillus repente
toto capite canesceret. Nec desuerunt, qui interpreta-
rentur, significari rerum mutationem, successurumq̄; ius-
tū ueni senē, hoc est, ipsum Neroni. Nec multo post in Can-
tabria lacum fulmen decidit, repertaq̄; sunt duodecim
secures

* aliās, pro
consul.

is, uiri præ-
rāt libris sbyl-
linis: fodales
titij, sacerdo-
tes erāt sic di-
cti à titijsau-
bus, quas I au-
gurijs obserua-
runt dicti, aut
ut alij uolūt à
Tito Tatío, à
quō Titienis
tribus, & Ti-
tia curia: hos
innuere uidef
Var. lib. 1. de
ling. Lat. A
pollinis facer
dotes fuisse.
De fodalibus
Augu. dictum
est in Augu.
Plurimum ui-
xit, pro ple-
runque.
ΕΠΥΡΟΤ ΛΕΣ
στον.

Quām ut, pro
aliter quām
ut.

secures, haud ambiguum summi imperij signum.

Varietas eius in provincia. CAP. IX.

Per octo annos uariè, & inaequaliter provinciam rexit. Primò acer, et uehemens, et in coercendis quidem delictis uel immodicus. Nam & nummulario non ex fide uersanti pecunias, manus amputauit, mensq; eius affixit. Et tutorem, quod pupillum, cui substitutus heres erat, ueneno necasset, cruce affecit. Implorantiq; leges, et ciuem Romanum se testificantem, quasi solatio, & honore aliquo pœnam leuaturus, mutari, multoq; præter ceteras altiore, & dealbatam statui crucem iussit. Paulatim in desidiã, segnitiemq; conuersus est, ne quid materia preberet Neroni, & ut dicere solebat, quòd nemo rationem otij sui reddere cogeretur. Carthagine noua conuentum agens, tumultuari Gallias comperit. Legato Aquitania auxilia implorante, superuenerunt Vindicis literæ, hortantis, ut humano generi assertorem, ducemq; se accommodaret. Nec diu cunctatus conditione partim metu, partim spe recepit. Nam et mādãta Neronis de necē sua ad procuratores clam missa deprehenderat, & confirmabatur cum secundissimis auspitijs, & omnibus, tum uirginis honestæ uaticinatione, tanto magis, quòd eadem illa carmina sacerdos Ionis Cluniae ex penetrali somnio monitus prouerat, ante ducentos annos similiter à fatidica puella pronuntiata. Quorum carminum sententia erat, Oriturũ quandoque ex Hispania principem, dominumq; rerum.

Initium principatus, & alia eius gesta. CAP. X.

Igitur cum quasi manu missiõ uacaturus cõscendisset tribunal, propositis ante se damnatorum, occisorumq; à Nerone

Cic. in ult. Verr. ait: Facinus est ciuem Romanũ uinciri, scelus uerberari, parricidium necari, quid dicam in crucem tolli?

à Nerone quã plurimis imaginibus, & astanti nobili puero, quẽ exulantem ex proxima Baleari insula, ob id ipsum acciuerat, deplorauit temporum statum, consalutatusq; imperator, legatum se Senatus, ac populi Rom. professus est. Deinde iustitio indicto, è plebe quidem provincia legiones, & auxilia conscripsit super exercitum ueterem legionis unius, duarumq; alarum, & cohortium trium. At è primoribus prudentia, atq; ætate præstantibus, uelut instar Senatus, ad quos de maiore re, quoties opus esset, referretur, instituit. Delegit & equestris ordinis iuuenes, qui manente anulorum aureorum usu, euocati appellarentur, excubiasq; circa cubiculum suum uice militum agerent. Etiam per provincias edicta dimisit, autor singulis, uniuersisq; conspirandi, simul & ut, qua posset quisque opera, communem causam inuarent. Per idem frẽ tempus in munitione oppidi, quòd sedem bello delegerat, reuertus est anulus opere antiquo, sculptura gemmæ Victoriam cum trophæo exprimente. Ac subinde Alexandrina nauis * detorta appulit armis onusta, sine gubernatore, sine naua, ac uectore ullo, ut nemini dubium esset iustum, piũq; & fauentibus dijs bellum suscipi. Cũ repente ex inopinato propè cuncta turbata sunt, alarum altera castris appropinquantem, pœnitentia mutati sacramenti deestituerē conata est, ægreq; retenta in officio: & serui, quos à liberto Neronis ad siuãdem præparatos muneri acceperat, per angiportum in balnea transcuntem penè interemerunt, nisi cohortantibus inuicem, ne occasionemmitterent, interrogatisq; de qua occasione loquerentur, expressa cruciatu confessio esset.

Hæc copiosius traduntur à Plu. in uita Galbæ.

* Atiã, de cuius.

Appropinq. Galbæ.

8 Conser

Consternatio eius propter mortem Vindiciæ,

CAP.

XI.

Vindiciæ, & Virginiæ exercitus conflixerunt: quo in conflictu se Vindex interemit

Paludamentū insigne belli erat, & eorū, q̄ in armis uerfabantur: toga uerò pacis.

Accesit ad tanta discrimina mors Vindiciæ, quam maxime consternatus, desitutusq; similis, non multum absuit, quam uite renunciaret. Sed superuenientibus ab ira bene nuncijs, ut occisum Neronem, cunctosq; in uerba sua irarasse cognouit, deposita legati, suscepit Casaris appellatorem. Iterq; ingressus est paludatus, ac dependente à ceruicibus pugione ante pectus, nec prius usum toge recuperauit, quam oppressis, qui nouas res moliebantur, prefectori Prætorij Nymphidio Sabino Romæ, in Germania Focatio Capitone, in Africa Clodio Macro legatis.

Sæuitia, & auaritia eius.

CAP.

XII.

Precesserat de eo fama sæuitiæ, simul atq; auaritiæ, quod ciuitates Hispaniarum, Galliarumq; que cunctantius sibi accesserant, grauioribus tributis, quasdam etiā murorum destructione punisset. & præpositos, procuratoresq; supplicio capitis affecisset cum coniugibus, ac liberis, quodq; oblatam à Tarraconensibus è uetere templo Iouis coronam auream librarum x v. constisset, ac tres uncias, que ponderi deerant, iussisset exigi. Ea fama confirmata, & aucta est, ut primum urbem introijt. Nam cum clasiarios, quos Nero ex remigibus iustos milites fecerat, redire ad pristinum statū cogeret, recusantes, atq; insuper aquilā, & signa pertinacius flagitantes, nō modo immisso equite distecit, sed decimauit etiam. Item Germanorum cohortem à Cesaribus olim ad custodiā corporis institutam, multisq; experimentis fidelissimā dissoluit, ac sine ullo commodo remisit in patriam, quasi Cn. Dolabella

le, iuxta

le, iuxta cuius hortos tendebat, proniorem. Illa quoque uere ne, an falso per ludibrium iactabantur, apposita lautiore coena ingemuisse eum. Et ordinario quidem dispensatori breuiarium rationum offerenti, paropsidem leguminis pro sedulitate, ac diligentia porrexisset. Cano autē choraulæ, mirè placenti, denarios quinque donasse, prolatos manu sua è peculiariibus oculis suis.

Aduentus eius ad urbem.

CAP. XIII.

Quare aduentus eius non perinde gratus fuit, idq; proximo spectaculo apparuit: siquidem Atellanis notissimum canticum exorsus, * Venit idcirco à uilla: cuncti simul spectatores consentiente uoce reliquam partem retulerunt, ac sæpius uersu repetito egerunt.

Gesta per eū in initio principatus eius. c. XIII. **M**aiore adeo & fauore, & auctoritate adeptus est, quam gessit imperium: quanquam multa documenta egregij principis daret, sed nequaquam tam grata erāt, quam inuisa, que secus fierēt. Regebatur trium arbitrio, quos unā, et intra palatium habitantes, nec unquam non adherentes, pædagogos uulgò uocabant. Hi erant T. Iulius Iulianus ex affessore præfectus Prætorij, arrogantia, focordiaq; intolerabilis: libertus * Icellus paulo ante annis aureis, & Martiani cognomine ornatus, ac iam summe equestris gradus candidatus. His diuerso uitiorum genere grassantibus adeo se abutēdum permisit, et tradidit, ut uix sibi ipsi cōstaret: modò acerbior, principi orq; modò remisior, ac negligētior, q̄ conueniret principi electo, atq; illius aetatis. Quosdam claros ex utroq; ordine uiros

Breuiar. ratio. hoc est, summarij acceptæ, expensæq; pecuniæ,

* Atiās, Venitio. Reliq; par. c. tici atellanici,

Vide Plut. in uita Galbæ.

Commodo. i. premio, mune te.

* Atiās, Icellus. Sum. equestr. c. d. id est, accedens ad summam census equestris,

Inauditos, p
indicta causa.

Judicij decu-
rie 4. fuerunt
primò, Caius
quintà adie-
cit, precati
sunt indices
Galbà ut sex-
tam adiceret,
quò minore
ezdio, labo-
rèq; in iudici-
do assicerent:
quod negavit,
vacationemq;
genialiu dieru
hyemis, et cal-
tanu, sustulit.
Officia Sena-
to. & eque-
strisunt, quæ
pferatores,
aut equites
tribantur,

suspitione minima, inauditos cõdennauit. Ciuitatem Ro-
manã raro de dit. Iura trium liberorũ uix uni, atq; alteri,
ac ne his quidem nisi ad certũ, præsumitũq; tempus. In-
audicibus sextam decuriam adijci precantibus nõ modò ne-
gauit, sed etiam concessit, ut Claudio beneficium, ne hys
me, initioq; anni ad iudicandum euocarentur, eripuit.

Gesta, & liberalitas eius. CAP. XV.

Existimabatur etiam Senatoria, & equestria officia
biennij spatio determinaturus, nec daturus nisi iuni-
tis, ac recusantibus. Liberalitates Neronis non plus decia-
mis cõcessis, per quinquaginta equites Ro. ea conditione
reuocãdas curauit, exigendasq; ut et si quid scenici, aut
xystici donatiũ olim uedidissent, auferretur emptoribus,
quãdo illi absumpto pretio soluere nequirent. At cõtrã,
nihil nõ per comites, atq; liberos pretio addici, aut dona-
ri gratia passus est, uetrigalia, immunitates, pœnas inno-
centũ, impunitatẽ noxiõrũ. Quinetiã populo Ro. de-
scete suppliciu Haloti, et Tigillini, solos ex omnibus Ne-
ronis emissarijs uel maleficissimos, incolumes præstitit:
atq; insuper Halotum procuratore amplissima ornauit.
Pro Tigillino etiam seuitiã populum edicto increpuit.

Inuidia, & rebello exercitus Germaniæ in cum-

CAP. XVI.

Per hæc propè uniuersis ordinibus offensus, uel præ-
cipua flagrauit inuidia apud milites. Nam cũ in uer-
ba eius absentis iuratis, donatiũ grandius solito præ-
positi pronuntiasent, neq; rem ratam habuit, et subinde
iactauit, se legere militem, non emere consueisse. Atque
eo quidem nomine omnes, qui ubique erant, exacerba-
uit.

uit. Ceterum Prætorianos etiã metu, & indignitate com-
mouit, remouens subinde plerosq; ut suspectos, et Nym-
phidij socios. Sed maxime fremebat superioris Germaniæ
exercitus fraudari se præmijs nauate aduersus Gallos, et
Vindicem operæ. Ergo primi obsequium* rumpere ausi,
Calend. Ianuarij adigi sacramẽto, nisi in nomen Senatus
recusarũt, statimq; legationẽ ad Prætorianos cũ manda-
tis destinauerũt, displicere imperatore in Hispania stã-
ctum, eligerent ipsi, quem cuncti exercitus cõprobarent.

Adoptatio Pisonis per eũ facta. CAP. XVII.

Quod ut nuntiatum est, de spectu esse non tam sene-
ctam suam, quã orbitatem ratus, Pisonem Frugẽ
Licinianum, nobilem, egregiumq; iuuenem, ac sibi olim
probatissimum, testamentoq; semper in bona, & nomen
adscitum, repente è media salutantium turba apprehen-
dit: filiumq; appellans, perduxit in castra, ac pro cõcio-
ne adoptauit, ne tunc quidẽ donatiũ ulla mentione facta:
quo faciliorem occasione M. Syliũ Othoni præbuit
perficiendi conata, intra sextum adoptionis diem.

Prælagia infelicem eius exitum præcedentiã.

CAP. XVIII.

Magna, & assidua monstra iam inde à principio
exitũ ei, qualis euenit, portederãt. Cũ per omne
iter dextra, sinistraq; oppidatim uictima caderetur, tau-
rus securis ictu consternatus, rupto uinculo, esedum eius
inuasit, elatisq; pedibus totum cruore perfudit, ac descẽ-
dentem spiculator impulsu turbæ lancea propè uulnera-
uit. Urbem quoq; & deinde palatium ingressum, excer-
pit terræ tremor, & assimilis quidã mugitui sonus.

Ante quã
terra moueaf,
ut ait Seneca
lib. nat. quæ-
stio. 6. forte
mugitus audĩ
ri, uentis in
abdito tumultu
transibũs,

Securũ

Huius simula-
chri fortunæ
memint su-
præ, cap. 4.

Secuta sunt aliquantò maiora, & tristiora. Monile mara-
garitis, gemmisq; consertum ad ornandum fortunâ suam
Tusculanam, ex omni gazâ secreuerat. Id repente quasi
augustiore dignius loco capitoline Veneri dedicauit: ac
proxima nocte somniauit speciem fortunæ querentis frân-
datam se dono destinato, minantisq; erepturam et ipsam,
quæ dedisset. Cumq; exterritus luce prima ad expiandum
somniaum, præmissis, qui rem diuinam appararēt, Thuscū-
lum excucurrisset, nihil inuenit præter tepidam in ara sua
uillam, atratumq; iuxta senem in catino uitreo tuis tenen-
tem, & in calice fictili merum. Obseruatum etiâ est Cal-
Ianuarijs, sacrificanti coronam de capite excidisse: auspici-
canti pullos euolasse: ad optionis diem, neq; milites allocutu-
ro castrensem sellam de more positâ pro tribunali oblitis
ministris, & in Senatu curulem peruersè collocatam.

Cædes eius, atque mors.

CAP. XIX.

PRius uerò, quàm occideretur, sacrificantem manè
aruspex identidem monuit, caueret periculum, non
longè percussores abesse. Haud multò post cognoscit tea-
neri castra ab Othone, ac plerisque, ut eodem quamprimum
pergeret, sua dētib; posse enim autoritate, et præ-
sentia præualere, nihil amplius, quàm cōtinere se statuit,
& legionariorū firmare præsidijs, qui multifaria, diuersa-
scq; tēdebant. Loricam tamen induit linteam, quanquam
haud dissimulans parū aduersus tot mucrones profuturâ.
Sed extractus rumoribus falsis, quos conspirati, ut eū in
publicū elicerent, de industria disparant, paucis temere
affirmātib; trāsactum negotium, oppressos, qui tumultu-
arentur, aduenire frequentes cæteros gratulabundos,

& in

& in omne obsequium paratos: his ut occurreret, prodijte
tanta fiducia, ut militi cuidam occisum a se Othonom glo-
riant, quo aut ore respōderit, atq; in forum usq; processit.
Ibi equites, quibus mandata cædes erat, eum per publicum
dē mota paganorum turba equos adegissent, uiso procul
eo, parum per resisterunt: deinde rursus incitati, de seipso
a suis contrucidarunt.

Gesta per eum in morte, & de eius funere, atq;
cadauere.

CAP.

XX.

Sunt, qui tradāt ad primū tumultū proclamasse eum,
quid agitis cōmilitones? Ego uester sum, & uos meis
donatiuū etiam pollicitū. Plures autem prodiderunt, obli-
sisse ultro iugulum, & ut hoc agerent, ac ferirēt, quando
ita uideretur, hortatū. Illud mirum admodū fuerit, neq;
præsentium quenquā opem imperatori ferre conatum, &
omnes, qui accerserētur, spreuisse nūciū, excepta Germa-
nicorum uexillatione. Hi ob recens meritū, quod se egros,
& inualidos magno opere fouisset, in auxiliū aduolauerunt:
sed serius itinere deuij per ignorantiam locorū retardati.
Iugulatus est ad lacum Curtij, ac relictus, ita uij erat, dō-
nec gregarius miles a frumentatione rediens abiecto one-
re caput ei amputauit. Et quoniā capillo præ caluitio ara-
ripere non poterat, in gremiū abdidit. Mox inserto per os
pollice, ad Othonē deluit. Ille lixis, calomib; donauit:
qui hasta suffixum, non sine ludibrio circum castra porta-
runt, acclamantes identidem, Galba cupidè fruaris etate
tua. Maxime irritati ad talem iocorum petulantiam, quod
ante paucos dies exierat in uulgus, laudanti cui dā formam
suam, ut adhuc floridam, & uegetam, respōdisse eum:

4 4

ETI

Thoracibus
lintheis ufos alii
quando uetes-
tes in prælijs
tradit Hom.
& Plin. li. 19.
cap. 1. q. inibi
tradit regem
Aegypti Ama-
sim thoracem
lineum habu-
isse, cuius lingu-
la fila, 65. filiis
constabant.

De lacu Cur-
tio, & quare
sic dictus, lege
Liu. lib. 1. ab
urb.

Id est, adhuc
mihi robur fir-
mum est.

ἔτι μοι μὲν ἐμπροθύ ἐσσι.

Ab his Patrobij Neroniani libertus, centum aureis redem-
ptum, eo loco, ubi iussu Galbæ animaduersum in patro-
num fuerat, abiicit. Serò tandem dispensator Argius, &
hoc, & cæterum truncum in priuatis eius hortis Aurelia
uie sepulture dedit.

Cæterum pro
ceterum,

* Atiās, præ-
calo.

Statura corporis, & membrorū eius. CAP. XXI.
Statura iusta fuit, capite * caluo, oculis ceruleis, ada-
Sunco naso, manibus, pedibusq; articulari morbo dia-
stortissimis, ut neque calcem perpeti, neq; libellos euola-
uere, aut tenere omnino ualeret. Excreuerat etiam in dex-
teriore latere eius caro, propendebatq; adeò, ut agrè sa-
scia substringeretur.

Cibus, potus eius, atq; luxuria. CAP. XXII.

Cibi plurimi traditur, quem tempore hyberno etiam
cante lucem capere consueuerat. Inter cenam uerò
* usq; ad abundantem, ut congestus super manus reliquias
circumferri iuberet, spargiq; ad pedes stantibus. Libidinis
in mares promior, & eos non nisi præduros, exoletosq;
Ferebant in Hispania C. * Icelum è ueteribus concubinis,
de Neronis exitu nunciantem, non modò arctissimis oscu-
lis palam exceptum ab eo, sed ut sine mora uelleretur, ora-
tum, atque seductum.

* Atiās, usque
eo abundanti.

* Atij, Itellū,

Tempus imperij eius, & ætas. CAP. XXIII.

Præter tertio, & septuagesimo ætatis anno, imperij mē-
se septimo. Senatus, ut primum licitum fuit, statuum
ei decreuerat rostratæ columnæ superstantē in parte fori,
qua trucidatus est. Sed decretū uespasianus aboleuit, per-
cussos sibi ex Hispania in Indiam submisisse opinatus.

C. Sucto

C. SVETONII TRANQVILLI

Otho Syluius.

De Othonis progenitoribus. CAP. I.

MAIORES Othonis sunt orti oppi-
do Ferentino, familia uetere, & honora-
ta, atque ex principibus Hetruria. Auus
M. Syluius Otho, patre equite Rom. ma-
tre humili, incertū an ingenua, per gra-
tiam Liuiæ Augustæ, in cuius domo creuerat, senator est
factus, nec præture gradum excessit. Pater L. Otho ma-
terno genere præclaro, multarum, & magnarum propin-
quitatum, tam charus, tamq; non absimilis facie Tyberio
principi fuit, ut plerique procreatum ex eo crederent.
Vrbano honores, proconsulatum Africa, & extraordi-
naria imperia seuerissimè administrauit. Ausus etiam est
in Illyrico milites quosdam, quòd motu Camilli ex pœni-
tenti præpositos suos quasi defectionis aduersus Clau-
dium autores occiderant, capite punire, & quidem ante
principia se coram: quàmuis ob id ipsum promotos in an-
pliozem gradum à Claudio sciret. Quo factò, sicut glo-
riam auxit, ita gratiam minuit: quan tamen maturè recu-
perauit detecta equitis Ro. fraude, quem pro dentibus ser-
uis necem Claudio parare compererat. Nanque & Sena-
tus honore rarissimo, statua in palatio posita profecta-
tus est eū: & Claudius allecctum inter patritios collaudās
amplissimis uerbis, hæc quoque adiecit: Vir, quo meliores
liberos habere ne opto quidem. Ex Albia Terentia splen-
didissima

Honorata, p
honestia,

Principia que
sunt, lege Chi-
li. Erafi, ubi in
terpretatur a
dag. post prius
cipia,

h s didissima

diſſima ſœmina duos tulit filios, L. Titianum, & mino-
rem Marcum cognomine. Tulit & filiam, quam nondum
nubilem Druſo Germanici filio deſpondit.

Othonis ortus, & eius adoleſcentia.

CAP.

II.

OTho imperator IIII. Calend. Maij natus eſt. Cœ-
millo Aruntio, Domitio Aenobarbo COSS. A pri-
ma adoleſcentia prodigus, ac procax, adeo ut ſæpe ſlagris
obiurgaretur à patre. Ferebatur & uagari noctibus ſoli-
tus, atque inuulidum quenque obuitorum uel potulentum
corripere, ac diſſento ſago impoſitum in ſublime iactare.

Gratioſa, pro
gratia.

Post patris deinde mortem libertinã aulicam gratioſam,
quò efficacius coleret, etiam diligere ſimulauit, quã uis
anum, ac penè decrepitam. Per hanc inſinuatus Neroni
facile ſummum inter amicos locum tenuit congruentia
morum: ut uerò quidam tradunt, & conſuetudine mutui
ſtupri: ac tantum potentia ualuit, ut damnatum repetun-
dis conſularem uirum, ingens premium pactus, prius quã
planè reſtitutionem ei impetraret, non dubitaret in ſenda-
tum ad agendas gratias introducere.

Congruentia,
pro ſimilitudi-
ne.

Amicitia eius cum Nerone. CAP. III.

Omnium autem conſiliorũ, ſecretorumq; particeps,
die, quẽ Nero necandẽ matri deſtinauerat, ad aucto-
tendas ſuſſipiones cenam utriq; exquiſitiſſimẽ comitatis
dedit. Item Poppeam Sabinam tunc adhuc amicam eius
abduãtam marito, demandatamq; interum ſibi nuptiarum
ſpecie recepit. Nec * corripuiſſe contentus, adeo dilec-
xit, ut ne riualem quidem Neronomẽ aquo tulerit animo.
Credetur cetè non modò miſſos ad * arceſſendam uoc-

Vtriq; ſ. Ne-
roni, & Agrip-
pinæ.

* Alias, cor-
rupſiſſe.
* Alias, acer-
ſendam,

rece

recepſiſſe, ſed ipſum etiã excluſiſſe quondam pro foribus
aſt antem, miſcentemq; fruſtrã minas, & preces, ac depo-
ſitum reſpoſcentem. Quare diſticto matrimonio, ſepoſi-
tus eſt per cauſam legationis in Luſitaniam, & ſatis uia-
ſum, ne pœna acrior minimum omnem diuulgaret: qui ta-
men ſic quoque hoc diſticho enotuit:

Cur Otho mentito ſit queritis eſſe honore?

Vxoris mœchus cœperat eſſe ſua.

Provinciam adminiſtrauit quaſtorius per decem annos
moderatione, atque abſtinentia ſingulari.

Spes eius ad imperium.

CAP. IIII.

VT tandem occaſio ultionis data eſt, conatibus Gal-
bæ primus acceſſit, eodemq; momento & ipſe ſpem
imperij cepit: magnam quidem, & ex conditione tempo-
rum, ſed aliquanto maiorem ex aſſertione Seleuci ma-
thematici. Qui cum eum olim ſuperſtitem Neroni fore
ſpondiſſet, tũc ultro inopinatus aduenerat, imperatu-
rum quoque breui repromittens. Nullo igitur officij, aut
ambitionis in quenquã genere omiſſo, quoties cena prin-
cipem acciperet, aureos excubãti cohorti uiritim diuide-
bat: nec eo minus aliũ alia uia militum demerebatur. Cui-
dam etiam de parte ſinium cum uicino litiganti adhibitus
arbitrẽ, totum agrum redemit, emancipauitq; , ut iam
uix ullus eſſet, qui non & ſentiret, & predicaret ſolum
ſucceſſionis imperij dignum.

Fruſtratur ſpe ad optationis à Galba.

CAP.

V.

Sperauerat autem fore, ut adoptaretur à Galba, idq;
ſim dies expectabat. Sed poſtquam Piſone preſolato
ſpe

Per cauſam,
& prætextu.
Diducto, i. ſe-
parato, Pop-
pea abducta.
Min. om. i. to
tius ſtabule ſce-
nam: hoc eſt
ridiculã ſabu-
lã, quòd Otho
Neronẽ poſ-
ſeſſione Pop-
peæ excluſiſ-
ſet.

Quẽ hic Sue-
to, Seleucum
appellat, Ta-
cit, Ptolemæũ
appellauit,

Stare, pro sub
sistere.

spe decidit, ad vim conuersus est, instigante super animi
dolorem etiam magnitudine aris alieni. Neque enim dis-
simulabat, nisi principem se stare non posse, nihilq; refer-
re ab hoste in acie: an in foro sub creditoribus caderet.
Ante paucos dies seruo Caesaris pro impetrata dispensa-
tione x. festertium exproferat. Hoc subsidium tanti coe-
pti fuit: ac primo quinq; spiculatoribus commissa est res,
deinde decem alijs, quos singuli binos produxerant: omni-
bus dena festertia representata, et quinquagena promissa.
Per hos sollicitati reliqui, nec adeo multi, haud dubia
fiducia in ipso negotio plures affuturos.

Assumptio eius ad principatum.

C A P. VI.

Tulerat animus post adoptionem statim castra oc-
cupare, cœnantemq; in palatio Galbam aggredi:
sed obtulit respectus cohortis, que tunc excubabat, ne
oneraretur inuidia, quod eiusdem statione et Caius succe-
rat occisus, et desertus Nero. Medium quoque tempus
religio, et Seleucus exemit. Ergo designata die, præmo-
nitis consens, ut se in foro sub æde Saturni ad milliarium
aureum opperirentur, manè Galbam salutauit: utq; con-
sueuerat, opsculo exceptus etiam sacrificanti interfuit, atq;
diuinq; prædicta aurospicis. Deinde liberto adesse archi-
tectos nuntiante, quod signum conuenerat, quasi uenalem
domum in specturus abscessit, proripuitq; se postica par-
te palatii ad constitutum. Alij febrem simulasse aiunt,
eamq; excusationem proximis mandasse, si quereretur.
Tunc abditus prope muliebri sella in castra contendit:
ac deficientibus lecticarijs, cum descendisset, cursumq;
cepisset,

Tolerat anj-
mus, p. libuit.

Milliarj au-
reum tradit
Plu. in Galbe
uita fuisse co-
lumna aurea,
in qua omnes
Italice uite in-
cise fuerunt.
Aurospicis præ-
dicta uide in
Galba, c. 19.

cepisset, laxato calceo restitit, donec omissa mora succol-
latus, et à presente comitatu imperator cōsalutatus, in-
ter faustas acclamationes, strictosq; gladios ad principia
deuenit, obuius quodq; non aliter, ac si conscius, et partem
ceps foret, adhaerente. Ibi missis, qui Galbam, et Pisonem
trucidarent, ad conciliandos pollicitationibus militum
animos, nihil magis pro cōcione testatus est, quam id deo-
mum se habiturum, quod sibi illi reliquissent.

Gesta eius in initio principatus.

C A P. VII.

Deinde uergente iam die ingressus Senatū, positaq;
breui* ratione, quasi raptus de publico, et susci-
pere imperium ui coactus, gesturusq; communi omnium
arbitrio, palatium petit. Ac super ceteras gratulantium,
adulantiūq; blanditias, ab infima plebe appellatus Nero,
nullum iudicium recusantis dedit: imò ut quidam tradi-
derūt, etiā diplomatibus, primisq; epistolis suis ad quos-
dam prouinciarum præfides, Neronis cognomen adie-
cit. Certè et imagines, statusq; eius reponi passus est:
et procuratores, atq; libertos ad eadē officia reuocauit.
Nec quicquā prius pro potestate subscripsit, quam quin-
gentes festertia ad peragendam auream domum. Dicitur
ea nocte per quietē pausactus, gemitus maximos edidisse,
se, reuertusq; à concursantibus humi ante lectum iacens,
per omnia piaculorum genera mīnes Galbæ, à quo de-
sturbari, expelliq; se uiderat, propitiare tēasse. Postridie
quoq; in augurādo tempestate orta grauiter prolapsus,
identidem obmurmurasse:

Τί γάρ μοι κτλ μακροῖς ἀστυλοῖς,

* Alijs, ora-
tione.

Pro potesta-
te. i. pro iure
maiestatis im-
peratoris.

Id est, quid
enim mihi, &
longis astylo:
Alij legunt.
Τί γάρ με
δ' εἰ μακροῖς
ἀστυλοῖς
ἀστυλοῖς.

Id est, quid
enim me oportet
longis tibis cane-
re? Vide adq;
Quid opus erat lon-
gis tibis canere
in Chitiad,
Erat,

GETM4

Germanicijani exercitus cōiuratio in Othonem.

C A P.

VIII.

Svb idem uerò tempus Germanicijani exercitus in Vitellij uerba iurauerant. Quod ut comperit, auctor Senatui fuit mittendæ legationis, quæ doceret electum iam principem, quietem, & concordiam suaderet: & tamen per internuntios, ac literas cōfortem imperij, generumq; se Vitellio obtulit. Verum haud dubio bello iam ducibus, & copijs, quas Vitellius præmiserat, appropinquatibus, animum, fidemq; Prætorianorum erga se penè internitione amplissimi ordinis expertus est: & placuerat per clasarios arma transferri, remittiq; nauibus. Ea cum in castris sub noctem promeretur, insidias quidam suspicatum ultu excitauerunt, ac repente omnes, nullo certo duce, in palatium cucurrerunt, eadem Senatus flagitantes, repulsisq; Tribunorum, qui inhibere tentabant, nonnullis & occisis: sicut erant cruenti, ubi nam imperator esset, requirerentes, perrupperunt in triclinium usque, nec nisi uiso desisterunt. Expeditionem autem impigre, atque etiã præproperè inchoauit, nulla ne religionum quidem cura, sed & motis, necdum conditis ancilibus, quod antiquitus insausum haberetur, & die, quo cultores Deum matris lamentari, & plangere incipiunt: præterea aduersissimis auspicijs. Nam & uicissim Diti patri casus litauit, cum tali sacrificio cōtraria exta potiora sint. Et primo egressu inundationibus Tyberis retar datus, ad xx. etiam lapidum ruina ædificiorum præclusam uiam offendit.

Congressio Othonis cum Vitellianis ducibus.

C A P.

IX.

Simili

De ancilibus, & Salijs Martis sacerdotibus uide Ouid. lib. 3. Fasto. De sacris Cybeles matris Deum uide Ouid. lib. 4. Fasto.

Simili temeritate, quamuis dubium nemini esset, quim Strabi bellum oporteret, quando & fame, & angustijs locorum urgeretur hostis, quam primum tamen decertare statuit, siue impatiens longioris sollicitudinis, speransq; ante Vitellij aduentum profugari plurimū posse: siue impar militum ardori pugnam deposcentium. Nec illi pugne affuit, substititq; Bryxelli. Et tribus quidem, uerum mediocribus, prælijs apud Alpes, circaq; Placentiam, & ad Castroris, quod loco nomen est, uicit: nonissimò, maximoq; apud Bæbriciam fraude superatus est, cum spe colloqui facta quasi ad conditionem pacis militibus eductis, ex improviso, atque in ipsa consalutatione dimicandum fuisset, ac statim mori di impetum cepit, ut multati, nec frustra opinantur, magis pudore, ne tanto rerum, hominumq; periculo dominationem sibi asserere perseueraret, quam desperatione ulla, aut dissidentia copiarum: quippe residuis, integrisq; etiam nunc, quas secum ad secundos casus detinuerat, & superuenientibus alijs è Dalmatia, Pannoniaq; & Mœsia, ne uictis quidem adeo afflictis, ut non in ultionem ignominia quiduis discriminis ultro, & uel sole subirent.

Detestatio eius bellorum ciuilium. C A P. X.

Interfuit huic bello pater meus Suetonius Lenis, tertie decime legionis Tribunus, Augusticlauius. Is mox referre crebro solebat, Othonem etiã priuatū usque adeo detestatum ciuilia bella, ut memorante quodam inter epulas de Cassij, Brutiq; exitu, cohortauerit, nec concursurum cum Galba fuisse, nisi consideret sine bello rem transigi posse. Tunc ad despicendam uitam exemplo mancipula

Taci. locustice non Castroris, sed Castrorū appellat.

Augusticlauius officij nomen est, ut quidam uolūt: Scum esse autē, qui donatio imperatorio inter milites dispersendo præfectus est, Sūr etiam, qui uelint cum Augusticlauium dici, qui ab imperatore senator factus sit.

nipularis militis concitatū, qui cum cladē exercitus nūctā
ret, nec cuiquam fidem faceret, ac nunc mendacij, nunc ti-
moris, quasi fugisset ex acie, argueretur, gladio ante pedes
eius incuberit: hoc uiso proclamasse eum aiebat, non ama-
plius se in periculū tales, tamq̃; bene meritos coniecturum.
Fratrem igitur, fratrisq̃; filium, & singulos amicorum com-
hortatus, ut sibi quisq̃; p̃ facultate cōsuleret, ab amplexu,
& osculo suo dimisit omnes: secretosq̃; captato, binos co-
dicillos exarauit ad sororē consolatorios. Sed & ad Mes-
salinā Neronis, quam matrimonio desinauerat, communi-
cās reliquias suas, & memoriā. Quicquid deinde epistola-
rū erat, ne cui periculo, aut noxē apud uictorē foret, cōcre-
mauit. Diuisit & pecunias domesticis ex copia presentium.

Mors eius, atq̃; funus. CAP. XI.

ATq̃; ita paratus, intentusq̃; iā morti, tumultu inter-
moras exorto, ut eos, qui discedere, & abire cepti
bāt, corripere quasi desertores, detineriq̃; sensit: adijcimus,
inquit, uite & hanc noctē. Iis ipsis, totidemq̃; uerbis, ues-
tuitq̃; uim cuiquā fieri: & in seruum usq̃; patente cubiculo,
si quis adire uellet, potestātē sui præbuit. Post hæc sedatis
siti gelidæ aque potione, arripuit duos pugiones, & ex-
plorata utriusq̃; acie, cum alterū puluino subdi. Dissēt, fori-
bus ad apertis arctissimo somno quieuit. Et circa lucē des-
mum expergesctus, uno se traiecit ictu infra leuā pupila-
lam. Irrumpentibusq̃; ad primum gemitum, modo celandi,
modo detegens plagam, exanimatus est: & celeriter apud
Veliternam (ita præceperat) sueratus trigesimo, & octa-
uo ætatis anno: & nonagesimo, & quinto imperij die.

Statura, & cultus corporis eius. CAP. XII.

Tanti

Messalina Ne-
ronis uxor fue-
rat.
Plut. nō apud
Veliternā: sed
Bryxelli sepul-
tum ait, cuius
sepulchrum fe-
uidisse testa-
tur cum hac in-
scriptione,
Marci Otho-
nis.

Tanto Othonis animo nequaquam corpus, aut habi-
tus competijt. Fuisse enim traditur & modicæ sta-
turæ, & malè pedatus, caluusq̃. Munditiarum uerò penè
licebrium. Vulso corpore, galericulo capiti propter ra-
tatem capillorum adaptato, & annexo, ut nemo digno-
ceret: quin & faciem quotidie rasitare, ac pane madido
linere consuetum, idq̃; instituisse à prima lanugine, ne
barbatus unquam esset. Sacra etiam Isis sepe in lin-
tea, religiosisq̃; ueste propalām celebrasse. Per quā fā-
ctum putem, ut mors eius minimè congruens uitæ, maiori
miraculo fuerit. Multi presentium militum cum plurimo
fletu manus, ac pedes iacentis exosculanti, fortissimum
uirum, unicum imperatorem prædicantes, ibidem statim,
nec procul à rogo uim suæ uitæ attulerunt. Multi

et absentium accepto nuntio præ dolore ar-
mis inter se ad internecionem concur-

rerunt. Deniq̃; magna pars ho-
minum, incolumem grauissā
sibi detestata, mortuū

laudibus tulit, ut
uulgò iacta-
tum sit,

etiam Galbam ab eo non tam dominan-
di, quam Reipublicæ, ac libertatis
restituentæ causa inter-
emptum.

Galericulum
hic accipe .p
adulterina co-
ma.

Instituisse, &
incipere.
De facris Isi-
dis lege Apu-
te, lib. II.

Internecio-
sue interne-
ctio,

x

C. SVETONII

TRANQVILLI

Aulus Vitellius.

Stirps, & origo Vitelliorum. C A P. I.

VITELLIORVM originem alij aliam, & quidem diuersissimam tradunt: partim veterem, & nobilem: partim uerò nouam, & obscuram, atq; etiam sordidam. Quod ego per adultores, obtractatoresq; imperatoris Vitellij euenisse opinarer, nisi aliquando de familie conditione uariatum esset. Exatq; elogij ad Q. Vitellium diui Augusti *Quæstorem libellus, quo continetur Vitellios Fauno Aboriginum rege, & Vitellia, quæ multis locis pro numine coleretur, ortos, toto Latio imperasse. Horum residuum stirpem ex Sabinis transisse Roman, atque inter patritios allectam. Indicia stirpis diu mansisse, uiam Vitelliam ab Ianiculo ad mare usque. Item coloniam eiusdem nominis, quam gentili copia aduersus Equiculos tuandam olim depoposcissent. Tempore deinde Samnitici belli præsidio in Apulia misso, quosdam ex Vitellijs subseuisse Nuceria: eorumq; progeniem longo pòst intervallo repositisse urbem, atque ordinem Senatoriùm.*

Pater, materq; Vitellij, eiusq; pueritia.

C A P. I I.

Contrà, plures autorem generis libertinum prodiderunt, Cassius Seuerus, nec minus alij, eundem & suorum veteranè tariù, cuius filius sektionibus, et cõsularis uberius cõpendium nactus, ex muliere uulgari Anthiochi cuiusdam

Faunus Pictilius, Latini pater fuit. Sunt, qui Vitelliam hanc esse dicant, quæ alijs Faunum dicitur.

Vitellie colonie meminit Livius, lib. 5, ab urbe.

AVLVVS VITELLIVS.

323

cuiusdam furnariæ exercentis filia equitem Ro. genuerit. Sed quod discrepat, sit in medio. Ceterù P. Vitellius domo Nuceria, siue ille stirpis antiquæ, siue pudendis parentibus, atq; auis, eques certè Ro. & rerum Augusti procurator, quatuor filios amplissimæ dignitatis cognominens, ac tantum prænominibus distinctos reliquit. Aulum, Q. P. L. Aulum in consulatu obijt, quem cum Domitio Neronis Cesaris patre inierat, prælatus eloquio, famosusq; cænarum magnificentia. Quintus caruit ordine, cum autore Tyberio secerni minus idoneos senatores, remoueriq; placuisset. P. Germanici comes Cn. Pisonem inimicum, & interfectorem eius accusauit, condènauitq;. Ac post præturæ honorè inter Seiani conscios arreptus, & in custodiã fratris dati, pro librario nenus sibi incidit. Nec tam mortis pœnitentiã, quam suorum obtestatione obligari, curariq; se passus, in eadè custodia morbo periit. L. ex cõsulatu Syriæ præpositus, Arthabanù Parthorum regem summis artibus non modò ad colloquiũ suum, sed etiã ad ueneranda legionũ signa pellexit. Mox cum Claudio principe, duos insuper ordinarios consulatus, censuramq; gessit. Curam quoq; imperij sustinuit, absente eo, expeditione Britannicâ, uir innocens, & industrius, sed amore libertine permissis, cuius etiam saluus melle commixtis, nec clam quidem, aut raro, sed quotidie, ac palam arterias, & fauces pro remedio fouebat. Idem miri in adulando ingenij, priuimus C. Cesarẽm adorari ut deum instituit, cum reuersus ex Syria non aliter adire ausus esset, quàm capite uelato, circumuertensq; se, deinde procumbens. Claudium uxore, librisq; addictum, ne qua non arte demereretur,

Sit in med. i. i. berù sit sentire, quod quisque uelit

Vide Plin. lib. i. i. c. 37. qui Pisonem defensum non condènatum ait.

Cur, qui deca adorabant, caput uelabant, seq; in orbem circumuertebant, deinde sedebant, aut humi procumbebant, mento humi contingentes uide Plin. in P. biematibus.

pro maximo munere à Messalina petijt, ut sibi pedes præberet excalcandos: detractumq; focculum dextrum inter togam, tunicasq; gestavit asidue, nonnunquam osculabundus. Narcissi quoq; & Pallantis imagines aureas inter lares coluit. Huius & illa uox est, sæpe facias, cum seculares ludos edenti Claudio gratularetur.

Adolescentia eiusdem. CAP. III.

DEcessit paralyti altero die, quam correptus est, duobus filiis superstitibus, quos ex Sextilia probatissima, nec ignobili femina editos Consules uidit: & quidem eodem ambos, totoq; anno, cum maiori minor in sex menses successisset. Defuncti ū Senatus publico funere honorauit. Item statua pro rostris, cū hac inscriptione. PIETATIS immobilis erga principem. Aulus Vitellius L. filius IMP. natus est octauo Cal. Octob. uel, ut quidam, septimo Idus Septemb. Druso Cesare, Norbano Flacco COS. Genituram eius predictam à mathematicis ita parentes exhorruerunt, ut pater magnopere semper contenderit, ne qua ei prouincia uiuo se committeretur: mater & missum ad legiones, & appellatum imperatorem pro afflicto statim lamentata sit. Pueritia, primamq; adolescentiam Capreis egit inter Tyberiana scorta, & ipse perpetuo Spintria cognomine notatus, existimatusq; corporis gratia initium, & causa incrementorum patri fuisse.

Probris contaminatur. CAP. IIII.

Sequenti quoque ætate omnibus probris contaminatus, præcipuum in aula locum tenuit, Caio per aurigandi, Claudio per alex studium familiaris. Sed aliquantò Neroni acceptior, cum propter eadem hæc, tum peculiari merito,

merito, quòd præsidens certamini Neroneo, cupiètem inter citharædos contendere, nec quàmuis flagitantibus curis is promittere audentem, ideoq; egressum theatro reuocauerat, quasi perseueratis populi legatione suscepta exorandum præberit.

Honores per eum administrati. CAP. V.

TRium itaq; principium indulgentia non solū honoribus, uerū & sacerdotijs amplissimis auctus, pro consulatū Africa post hæc, curaq; quoq; operū publicorum administravit, & uoluntate dispari, & existimatione. In prouincia singularem innocentiam præstitit biennio continuato, cum succedenti fratri legatus substitisset. At in urbano officio dona, atq; ornamenta templorū surripuisse, & commutasse quedam serebatur, proq; auro, & argento stannum, & orichalcum supposuisse.

Vxores, & filij eiusdem. CAP. VI.

VXorem habuit Petroniam consularis uiri filiam, & ex ea filium* Petronium captū altero oculo. Hunc hæredem à matre sub conditione institutū, si de potestate patris exisset, manu emisit: breuiq; ut creditum est, interemit, insimulatam insuper parricidij, & quasi paratum ad scelus uenenum ex conscientia hausisset. Duxit mox Galeriam Fundanam pratorio patre. Ac de hac quoque liberos utriusq; sexus tulit, sed marem, titubantia oris, pro pè mutum, & elinguem.

Germania eidem decreta, paupertas ipsius, & communitas eius erga singulos. CAP. VII.

AGalba in inferiorem Germaniam cōtra opinionem missus est. Aditum putant T. Iunij suffragio tunc

Post centesimū annū fieri solebāt ludis secularibus.

Altero, p. post. stridit.

Genituram, i. natals horæ in spectionem.

Mathematici prædixerunt Vitellum futurū quidem imperatorem: sed in imperio per uim cruciabiliter morturum.

In urba. officio in administratione operum publicorum.

*Alias, Petronianum.

De fo. ui. cog.
fi. qui summi
bonum collo-
cant in uolu-
ptate cibaria.

Merito, co-
na. i. precio
conducto.
* Aliàs, oblo-
cates,

Interuererat
i. absumpse-
rat, in priua-
tos usus uer-
terat, interce-
perat, fraudau-
erat,

potentissimi, & cui iam pridem per cōmūne factionis sue fauorem conciliatus esset, nisi quod Galba præ se tulit nulos minus metuos, quā qui de solo uictu cogitarent, ac posse provincialibus copiis profundam eius expleri gellam, ut cuius euidens sit contemptu magis, quā gratia electum. Satis constat exituro uaticum defuisse, tanta egestate rei familiaris, ut uxore, & liberis, quos Rome relinquebat, meritorio cenaculo aditis, domum in reliquam partem anni * ablocaret: utq; ex aure matris detractum unionem pignerauerit ad itineris impensas. Creditorum quidem præstolantium, ac delinquentium turbam, & in ijs Sinuessanos, Formianosq; quorum publica uectigalia interuenerat, non nisi terrore calumnie amouit, cum libertino cuidam acerbius debitum reposcenti iniuriarum formulam, quasi calce ab eo percussus, intendisset, nec aliter quā extortis quinquaginta h. s. remisisset. Aduenientem malè animatus erga principem exercitus, pronusq; ad res nouas, libens, ac supinis manibus excepit, uelut dono deū oblatum. I. I. C. O. S. filium ætate integra, facili, ac pro digno animo. Quam ueterem de se per suasionē Vitellius recentibus etiam de se experimentis auxerat, tota uia caligatorum quosq; militi um obuios exosculans, perq; stabula, ac diuersoria mulionibus, ac uiatoribus præter modum comis, ut manē singulos, iam ne ientassent, sciscitare tur, seq; fecisse ructu quoque ostenderet.

Liberalitas eius in omnes. CAP. VIII.

Castra uerò ingressus nihil cuiquā poscenti negauit: atq; etiā ulro ignominiosis nōtas, reis sordes, dānatis supplicia dempsit. Quare iuxdam mense transacto,

neq;

neque dici, neq; temporis habita ratione, ac iam uessere peribitō a militibus è cubiculo raptus, ita ut erat in ueste domestica T. M. P. est consalutatus, circumlatuq; per celeberrimos uicos, strictum diui Iulij gladium tenens, detrahitum delubro Martis, atq; in prima gratulatione porrectum sibi à quodam, nec antè in Prætorium redijt, quam flagrante triclinio ex conceptu camini: tum quidem consternatis, & quasi omine aduerso anxij omnibus, inquit: bono animo estote, nobis illuxit: nullo sermone alio apud milites usus. Consentiente deinde etiam iam superioris prouincie exercitu, qui* prius à Galba ad Senatū de secerat, cognomen Germanici delatum ab uniuersis cupidè recepit, Augusti distulit, Cesaris in perpetuū recusauit. Principatum inuadit. CAP. IX.

Ac subinde cæde Galba amuntiatā, compositis Germanicis rebus, partitus est copias, quas aduersus Othonem præmitteret, quasq; ipse perduceret. Præmissis agmine letum euenit auspiciū: siquidem à parte dextra repente aquila aduolauit: iustratisq; signis, ingressos uia sensim antecessit. At cōtra ipso mouente, statue equestres cum plurisariam ei ponerentur, fractis repente cruribus pariter corruerunt, & laurea, quam religiosissimè circum dederat, in profluentem excidit. Mox Viennæ pro tribunali iura reddenti, gallinaceus supra humerū, ac deinde in capite asstitit. Quibus ostentis par respondit exitus: nam confirmatum per legatos suos imperium, per se retinere non potuit.

Gesta eius post mortem Othonis, & reditus eius in urbem.

C A P. X.

2 4

De

Caminus, pro infumibulo. i. pro structura, que fumum excipit.

* aliàs, prior,

Quedam aues aufpiciū ratum faciunt à sinistra, ut cornix: quedā à dextra, ut coruus, et aquila: autor Seneca in. 2. nat. quæsto.

Relig. circūd. i. caput suum coronauerat,

Prætoriani
Galbam defe-
ruerāt, & O-
thonom, sine
Senatus, popu-
liq; autoritate
fecerāt impe-
ratorē: igitur
ne in posterū
militēs talia
auderēt prin-
cipē, Vitellius
Prætorianos
exautoratos
iussit arma tra-
dere tribunis.

DE Bebriacensi uictoria, et Othonis exitu, cū adhuc
in Gallia esset, audiit. Nihilq; cunctatus, quicquid
Prætorianarū cohortiū fuit, ut pessimi exempli uno ex-
torauit edicto, iussus Tribunis tradere arma. Centū au-
atque uiginti, quorū libellos Othoni datos inuenerat, et
poscentiū premia ob editā in cæde Galbæ operā, cōquis-
it et supplicio affici imperauit: egregiē prorsus, atque ma-
gnifice, et ut summi principis spem ostēderet, nisi cetera
magis ex natura, et priore uita sua, quā ex imperij ma-
iestate gessisset. Namq; in incerto, per medias ciui-
tates ritu triumphantiū uectus est, perq; flumina delica-
tissimis nauigijs, et uariarū coronarū genere redimūis.
Inter profusissimos obsoniorū apparatus, nulla familie,
aut militis disciplina, rapinas, ac petulantia omniū in io-
cum uertens, qui nō cōtenti epulo ubiq; publicē præbito,
quoscuq; libuisset, in libertate asserebant, uerbera, et
plagas, sepe uulnera, nonnunquam necem representantes
aduersantibus. Vitq; campos, in quibus pugnatū est, adiit,
abhorrentes quosdam cadauerum tabem, detestabili uoce
cōfirmare ausus est. Optimē olerē occisum hostē, et mee-
lius ciuem. Nec eo secius ad leniēdam grauitatem odoris
plurimū meri propalam hausit, passimq; diuisit parua
nitate, atq; insolentia. Lapidem memoriæ Othonis inscri-
ptum intuens, dignū eo Mausoleo ait: pugionemq; quo
se is occiderat, in Agrippinensem coloniam misit Marti de-
dicandū. In Apēnini quidem iugis etiā peruigilium egit.

Gesta per eū in initio principatus. CAP. XL.

VRbem denique ad clasicum introijt paludatus, fir-
rog; succinctus inter signa, atq; uexilla, sagulatis
comit

comitibus, ac detectis commilitonum armis. Magis deim-
de, ac magis, omni diuino, humanoq; iure neglecto, Ala-
bensi die Pontificatum maximum cepit. Comitia in de-
cem annos ordinauit, seq; perpetuum Consulē. Et ne
cui dubium foret, quod exemplar regendæ Reipublicæ
eligeret, medio Martio campo adhibita publicorum sa-
cerdotum frequentia, inferias Neroni dedit: ac solenni
conuiuio citharæ dum placentem palam admonuit, ut
aliquid de Domitio diceret: inchoatq; Neroniana can-
tica primus exultans etiam plausit.

Progressus eius in initio principatus. CAP. XLII.

Talbus principijs magnam imperij partem non nisi
consilio, et arbitrio utilissimi ciuisq; hitionis, et
aurigarū administrauit, et maximē Asiatici liberti. Hunc
adolecentulum mutua libidine constupratum, mox radio
profugum, cū Puteolis poscam uendentē reprehendisset,
comeci in compedes, statimq; coluit, et rursus in delitijs
habuit. Iterum deinde ob nimiam contumaciā, et feroci-
tate grauatū circūforaneo lanista uendidit, dilatumq; ad
finem muneris repente surripuit, et prouincia denum
accepta manumisit: ac primo imperij die aureis donauit
auiis super cenam, cum manē rogātibus pro eo cunctis,
detestatus esset feruoris talē equestris ordinis maculā,
Commestationes, & epulæ eiusdem. CAP. XLIII.

Sed uel precipue luxurie, seuitiæq; deditus epulas tri-
sariam semper, interdum quadrisariam dissipiebat:
in tentacula, et prandia, et cenas, comestationesq; sac-
cile omnibus sufficiens uomitandi consuetudine. Indice-
bat autem aliud alij eadem die, nec cuiquam minus simi-
guli

Tadio. f. ob
foenæ conue-
rudinis.

Repræhen-
disset. i. retra-
xisset.

Prouincia. f.
Germania in-
feriore.

Agrippina
Neronis ma-
ter ut nim sua
externis quo-
que nationibus
ostentaret, in
oppidū Vbio-
rū, in quo ge-
nita erat, colo-
niā deduxit,
cui nomen ex
uocabulo ip-
sius inditū est:
nam Agrippi-
nensis colonia
dicta: aurore
Tacit.

Aduerſita cor
na, quæ alicui
ſuo in aduſu
datur.

Id eſt, ægida
patroni: Mi-
neruſ civita-
tis patronam
intelligens.

De Vitellij
patina uide
Plin. lib. 35,
cap. 12.

Allicefactor,
pro allectos.

guli apparatus quadringenis millibus nummum conſtitit. Famoſiſſima ſuper ceteras fuit cena ei data aduenti-
tita à fratre, in qua duo millia lectiſſimorum piſcium, ſer-
ptem autium appoſita traduntur. Hanc quoq; exuperant
ipſe dedicatione patina, quam ob immenſam magnitudi-
nem clypeum Mineruæ, αὐτὸς τοιοῦτος dicebat.
In hac ſcarorum iocinora, phaſianorum, & pauonium ce-
rebella, linguas phœnicopterum, murenarū lactes à Cara-
pathio uſq; fretiq; Hiſpania per nauarchos, ac trivemes
petitarum commiſcuit. Vt autem homo non profunde
modò, ſed intempèſtiuè quoque, ac ſordidè gula, ne in
ſacrificio quidem unquam, aut itinere ullo temperauit,
quim inter altaria ibidem ſtatim uicſus, & ſarra penè ra-
pta è foco manderet, circaq; uiarum popinas ſumantia
obſona, uel pridiana, ac que ſemeſa.

Sæuitia eius, ac crudelitas. CAP. XIII.

PRonus uerò ad cuiuſque, et quacunque de cauſa ne-
cem, atque ſupplicij. Nobiles uiros, condiſcipulos,
& æquales ſuos omnibus blanditijs tantum non ad ſocie-
tatem imperij allicefactor, uario genere fraudis occidit,
etiam unum ueneno manu ſua porrecto in aque frigide
potione, quam is affectus febre poſecerat. Tum ſœne-
ratorum, & ſtipulatorum, publicanorumq; qui unquam
ſe aut Romæ debitum, aut in uia portorium flagitaſſent,
nix ulli pepercit. Ex quibus quendam in ipſa ſalutatione
ſupplicio traditum, ſtatimq; reuocatum, cunctis clemen-
tiâ laudantibus, coram interfici iuſſit, uelle ſe dicēs paſce-
re oculos. Alterius pœnæ duos filios adiecit deprecari pro
patre conatos. Sed & equitem Romanū proclamantem,
cūm

Am raperetur ad pœnam, hæres meus es, exhibere teſta-
menti tabulas cœgit: utq; legit heredem ſibi libertum
tibi ſcriptum, iugulari cum liberto imperauit. Quoſcūq;
ex plebe ob id ipſum, quòd Venetæ factioni clarè ma-
ſerant, interemit, contemptu ſui, & noua ſpe id auſos
opinat. Nullis tamen inferior, quam uernaculis mathe-
maticis, ut quiſq; deſerretur, inauditum capite puniebat.
Exacerbatus, quòd poſt edictum ſuum, quo iubebat intra
Calend. Octobris urbe, Italiqu; mathematici excederēt,
ſtatim libellus eſt propoſitus, & Chaldeos dicere, bonum
ſatum, ne Vitellius Germanicus intra eundem Calēdarum
diem uſquam eſſet. Suſpectus & in mortem matris fuit,
quaſi egre præberi cibum prohibuiſſet, uaticināte Cata-
muliere, cui uelut oraculo acquieſcebat, ita demum firmi-
ter, ac diutiſſimè imperaturum, ſi ſuperſtes parenti extia-
riſſet. Et alij tradunt, ipſam tædio præſentiū, & imminē-
tiū metu uenenū à filio impetraſſe, haud ſanè difficulter.

Apparatus exercitus in Veſpaſianum.

CAP.

XV.

Octauo imperij menſe deſciverunt ab eo exercitus
Mœſiarū, atq; Pannonia. Item ex tranſmarinis Lu-
daicus, & Syriacus, ac pars in abſentis, pars in præſentis
Veſpaſiani uerba iurauerunt. Ad retinendū ergo cætorum
hominum ſtudium, ac fauorē nihilnò publicè, priuatimq;
nullo adhibito modo largitus eſt. Delectum quoq; ea con-
ditione in urbe egit, ut uoluntarijs non modò miſſionem
poſt uictoriam, ſed etiam ueteranorum, iuſtèq; militie
commoda polliceretur. Virgenti deinde terra, mariq; ho-
ſti hinc fratrem cum claſſe, ac tyronibus, & gladiatorum

Inauditū. ſi
diſca cauſa.

Libel. eſt. pp.
i. in propatulo
affixus ſine au-
toris nomine.

Fratrem. ſ. Lu-
cium Vitellū.

manus

manu opposuit: hinc & Ebriacēses copias, & duces, atque ubiq; aut superatus, aut proditus, salutem sibi & milites h. s. a Flavio Sabino Vespasiani fratre pepigit: tuncq; pro gradibus palatii apud frequentes milites cecidit: se imperio, quod inuitus recepisset, professus, cunctis clamantibus rem distulit: ac nocte interposita, primo dimiculo sordidatus descendit ad rostra, multisq; cum lachrymis eadem uerba, uerum ē libello testatus est. Rursum interpellante milite, ac populo, & ne deficeret, hortante, omnemq; operā suam certatim pollicente, animum resumens. Sabinumq; & reliquos Flavianos nihil iam metuē, ui subita in Capitolium compulsi: succensq; templo Iouis Opt. Max. oppressit, cum & prelium, & incendium ē Tyberiana prospiceret domo inter epulas: non multo post pœnitens facti, & in alios culpam conferens, uocata conatione iurauit, cœgigiq; iurare ceteros, nihil sibi antiquius quiete publica fore. Tunc solutum a latere pugionem, consuli primum, deinde, illo recusante, magistratibus, ac mox senatoribus singulis porrigens, nullo recipiente, quasi in eade Concordiæ positurus, abscessit. Sed quibusdam clamantibus ipsum esse Concordiam, redijt: nec solum retinere se ferrum affirmauit, uerum etiam Concordiæ recia pere cognomen.

Concordia per eum tentata cum Vespasiano.

CAP.

XVI.

Svasit * Senatus, ut legatos cum uirginibus Vestalibus mitterent, pacem, aut certē tempus ad consulandum petituos. Postridie responsa opperienti, nunciatum est per exploratorem hostem appropinquare. Continuo igitur

* Aliās, me-
uentes.

Vitellius exo-
lurum a latere
pugionē con-
suli primū, de-
inde alijs, uel
ti ius necis, uel
exq; ciuū tra-
dēs, porrexerit.

* Aliās, Sena-
toribus.

abstrusus gestatoria sella, duobus solis comitibus, pitege, & coquo Auentinum, & paternam domum clam petijt, ut inde in Campaniam fugeret. Mox leui rumore, & incerto, tanquam pax impetrata esset, refferri se in palatium passus est: ubi eum desertā omnia reperisset, dilatantibus, & qui simul erant, zona se aureorum plena circumdedit, confugitq; in cellulam ianitoris, religato pro foribus cane, lectoq; & culcitra obiectis.

Mors eiusdem ignominiosissima.

CAP.

XVII.

Irruperant autem iam agminis antecessores, ac nemine Iobuio rimabantur, ut fit, singula. Ab ijs extractus ē latetebra, sciscitantes, quis nam esset (nam ignorabatur) & ubi esse Vitellium sciret, mendacio elusit: deinde agnitus rogare non destitit, quasi quædam de salute Vespasiani dicturus, ut custodiretur interim uel in carcere, donec religatis post terga manibus, iniecto ceruicibus laqueo, ueste discissa seminudus in forū tractus est, inter magna rerum, uerborumq; ludibria, per totum uite sacre spatium, reducta coma a capite, ceu noxij solent, atq; etiam mento mucrone gladij subiecto, ut uisendam preberet faciem, ne ue submitteret, quibusdam stercore, & coeno incessentibus, alijs incendiarium, & patinarium uociferantibus, parte uulgi etiam corporis uitia exprobrante: erat enim in eo enormis proceritas, facies rubida plerunq; ex uiuolentia, uenter obesus, alteri femur subdebile, impulsu olim quadrige, cum auriganti Caio ministratorem exhiberet: tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, atq; confectus est, & inde unco tractus in Tyberim.

Interpre

Mos fuit pri-
fcis aurum mo-
netale in æo-
nis habere: ui-
de Beroal. in
Annot.

Reducta. i. re-
troduca, ne fa-
cies occultari
posset.

Incediar, nam
eius milites to-
uis Capitolini
templum ince-
derant,

Interpretatio ostenti.

CAP. XVIII.

Perijt cū fratre, & filio, anno uitæ VII. Et quinq; gestimo: nec sese lit coniecturam eorum, qui augur quod factum ei Viennæ ostendimus, non aliud portæ prædixerant, quam uenturum in alicuius Gallicani honoris potestatem: siquidem ab Antonio Primo aduersarum partium duce oppressus est. Cui Tholose nato cognomen in pueritia Beco fuerat: id ualet gallinacci rostrum.

Vienna Lugdunenſis Gallicæ ciuitas est. Antonius cognomine Primus dictus.

C. SVETONII TRANQVILLI

D. Vespasianus Augustus.

De gente Flauia, & Vespasiani progenitoribus.

Rebellionē. i. rebelli motu.

Triū principū. Galbæ, Othoſis, & Vitellij.

Pub. quadra. & c. locū hunc Beroal. copioſe in li. Anno.

REBELLIONE triū principū, & cæde, incertum diu, & quasi usquam imperiū suscepit: firmavitq; tandem gens Flauia obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus, sed tamen Reipublicæ nequaquam penitēda, constat licet Domitianū cupiditatē, ac seuitæ meritō poenā luisset. T. Flauius Petronius minor, bello ciuili Pompeianarū partium cetero, incertum sponte, an euocatus profugit ex Pharsalica acie, domumq; se contulit. Vbi demēde uenia, & missione impetrata, coactiones argētarij factitauit, huius filius cognomine Sabinus expertus militiæ, et si quidā eum primipilarē: nonnulli, cū adhuc ordines duceret, sacramento solutū per causam ualetudinis tradunt, publicanum quadragesimæ

ME III

me in Asia egit. Manebantq; imagines à ciuitatibus ei positæ sub hoc titulo, κατὰς τὰ λωμὸν ἀγρί. Postea feceris apud Helucios exercuit, ibiq; diem obiit, superstitibus uxorē Vespasia Polla, & duobus ex ea liberis: quorū maior Sabinus ad præfecturam urbis, minor Vespasianus ad principatum usq; processit. Polla Nursiæ honesto genere orta, patrem habuit Vespasianum Polionem, ter tribunum militum, præfectumq; castrorum, fratremq; Senatorem Prætoriæ dignitatis. Locus etiam nunc ad sextum miliarium à Nursiâ Spoletum euntibus in monte summo appellatur Vespasie, ubi Vespasiorum complura monumenta extant, magnum iudicium splendoris familiæ, & uetustatis. Non negauerim iactatum à quibusdam Petronij patrem è regione tràspadana fuisse mancipem operarum, quæ ex Umbria in Sabinos ad culturam agrorum quotannis commeari solent: subdisse autem in oppido Reatino, uxorē ibidem ductā, ipse ne uestigium quidem de hoc, quāuis satis curiosè inquirerem, inueni.

Ortus Vespasiani, & educatio eius. CAP. II.

Vespasianus natus est in Sabinis ultra Reaten, uico modico, cui nomen est Phalacrine, xv. Calend. Decembris uesperis, Q. Sulpitio Camerino, C. Poppæo Sabino cons. quinquennio antè, quàm Augustus excederet, educatus sub paterna auia Tertulla in prædijs Cosanis. Quare princeps quoque, & locum incunabularum assidue frequentauit, manente ulla, qualis fuerat olim, ne quid scilicet oculorum consuetudini deprimeret. Et auia memoriā tantopere dilexit, ut solemnibus, ac festis diebus poculo quoq; eius argenteo potare persequeretur.

Mancip. opus uide Beroal. in lib. Annot.

rauerit. Sumpta toga uirili, latum clauum, quanquam fra-
tre adepto, diu auersatus est: nec ut tandem appeteret,
compelli, nisi à matre potuit. Ea demum extudit magis
conuio, quam precibus, uel auctoritate, dum eum identita-
dem per contumeliam antambulonem fratris appellat.

Vespasianus
preturam pe-
tens, prima pe-
titione pre-
toris renuncia-
tus est: dilita-
tem uero pe-
tens quinquas-
tulit repulsa.

Tribunatum militum in Thracia meruit. **Q**uestor. Crea-
tam, & Cyrenas prouinciã sorte cepit: a dililitatis, ac mox
praturæ candidatus etiam non sine repulsa, sextoq; loco
uix adeptus est: at prima statim petitiõe, primus Prætor.
In sensus Senatui Caium ne quo non genere demereretur,
ludos extraordinarios, pro uictoria eius Germanica de-
poposcit, pœnæq; coniuuratorum addendum censuit, ut
insepulti proijcerentur. Egit & gratias ei apud amplif-
simum ordinem, quod se honore cœnæ dignatus esset.

Vxor eius, & filij.

C A P. III.

Sabrata urbs
est cõtingens
Syrtim mino-
rẽ, ut ait Plin.
lib. 5, cap. 4.

Inter hæc Flauian Domicillam duxit uxorem, Statilij
Capellæ equitis Rom. Sabratenfis ex Africa delega-
tam olim, Latineq; conditionis, sed mox ingenuam, &
ciuem Romanã recuperatorio iudicio pronuntiatam, pa-
tre asserente Flauio Liberali Ferentini genito, nec quic-
quam amplius, quam questorio scriba. Ex hac liberos tu-
lit Titum, & Domitianum, & Domicillam. Vxori, ac
filie superstes fuit, atque adhuc utraq; priuatus amisit.
Post uxoris excessum Cenidem Antonie libertam, & à
manu dilectam quondam sibi reuocauit in contuberniũ,
habuitq; etiam imperator penè iuste uxoris loco.

Expediit eius Germanica, & Iudaica. c. IIII.

Claudius principe Narcissi gratia legatus legionis
in Germaniã missus est, inde in Britannia translatus
tricies

tricies cum hoste confluit. Duas ualidissimas gentes, *Su-*
perq; x. oppida, & insulã Vectem Britannia proxi-
man in deditionem redegit, partim Auli Plantij consula-
ris legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphus
lia ornamenta, & in spatio breui duplex sacerdotium ac-
cepit. Præterea consulatum, quem gessit per duos nouissi-
mos anni menses, medium tempus ad proconsulatum usq;
in otio, secessusq; egit Agrippinam timens potentem ad-
huc apud filium, & defuncti quoq; Narcissi amicos per-
sam. Exin sortitus African integerrimẽ, nec sine magna
dignatione administrauit, nisi quod Adrumeti seditione
quadam, rapa in eum iacta sunt. Redijt certè nihilo opu-
lentior, ut qui propè labefacta iam fide omnia prædia
fratri obligarit, necessarioq; ad mangonicos quæstus uul-
simende dignitatis causa descendit, propter quod uul-
gò Mulio uocabatur. Conuictus quoque dicitur ducentis
x s. expressisse iuueni, cui latum clauum aduersus patris
uoluntatem impetrarat, eoq; nomine grauitè increpitus.

Iosephus li. 9.
de bel. Iud. c. 7.
Vespasianus uir-
tute ait factũ
esse, ut Clau-
dij sine pro-
prio sudore
de Britannia
triumpharet.
Apud filij. s.
Neronem.

Dignatio, pro
dignitas.

Expressisse,
extorsisse.

Peregrinatione Achaia inter comites Neronis, cum can-
tante eo aut discederet sepius, aut presens obdormisce-
ret, grauisimam contraxit offensam, prohibitusq; non
conturberno modò, sed etiam publica salutatione, secessit
in paruam, ac deuam ciuitatem, quoad latenti, etiamq; ex-
trema metuenti, prouincia cum exercitu oblata est. Per-
crebruerat oriente toto uetus, & constans opinio, esse in-
fatis, ut eo tempore Iudæa profecti rerum potirentur. Id
de imperatore Romano, quantum euentu postea prædi-
ctum patuit, Iudæi ad se trahentes, rebellauerunt: cæsoq;
preposito, legatum in super Syria consularem suppetias
y ferentem

De hac opi-
nõie leg. Oro-
sum li. 7. c. 6.
& Egeppum
libr. 5.

ferentem, raptâ aquila fugauerunt. Ad hunc motum comam primendum cum exercitu ampliore, & non instrueno duce, cui tamen tutò tanta res committeretur, opus esset, ipse potissimum delectus est, & ut industrie experte, nec mensuendus ullo modo ob humilitatē generis, ac nominis. Ad ditis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atq; inter legatos maiore filio assumpto, ut primum provinciam attingit, proximas quoque conuenit in se, correctâ statim castrorum disciplina, uno quoq; & altero prelio tam constantē imito, ut in oppugnatione castelli lapidis ictum genu, scuto sagittas aliquot exceperit.

Præfagia, & signa imperiū eius præcedentia.

CAP.

V.

Post Neronem, Galbamq; Othone, atq; Vitellio de principatu certantibus, in spem imperij uenit, iam pridem sibi per hæc ostentâ conceptam. In suburbano Flauiorum quercus antiqua, quæ erat Marti sacra, per tres Vespasie partus, singulos repentē ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusque sati. Primum exiit lem, & citò arefactum: id eoq; puella nata non peramata uit. Secundum præualidum, ac prolixum, & qui magnam felicitatem portederet. Tertiū uerò instar arboris. Quæ re patrem Sabinum ferunt aruspicio insuper cõfirmatam renouasse matri, nepotem ei Casarem genitum, nec illam quicquam aliud, quam cachinnasse, miratē, quòd adhuc se mentis compote deliraret iam filius suus. Mox cum edictum eum C. Caesar succensens, propter curam uerrendis uis non adhibitam, luto iussisset oppleri, congesto per milites in prætextâ sinum, nõ defuerunt, qui interpretarentur, quand

Maiore filio,
f. Tito.
Prouinciã, f.
Iudæam.
Proximas, f.
prouincias.

Quercus hæc Marti peculiariter sacra erat: nam generaliter Iouidicata est quercus.

tur, quandoque proculcatam, deseratq; Rempub. ciuili aliqua perturbatione in tutelam eius, ac uelut in gremiū deuenituram. Præcedente eo quondam, canis extrarius tricinio manum humanã intulit, mensaq; subiecit. Cænate rursus, bos arator decusso iugo, tricinū irrupit, ac fugatis ministris, quasi repentē de se suis, procidit ad ipsos ac cubentis pedes, ceruicemq; submisit. Arbor quoq; cunpressus in agro auito sine ulla uit tempestatis euulsa radicatus, atq; prostratus, insequenti die uiridior, ac firmior resurrexit. At in Achaia somnauit, initū sibi, suisq; felicitatis futurū, simul ac dens Neroni exēptus esset: euenitq; ut sequenti die progressus in atriū, medicus dentē ei ostēderet, recenter quidem exemptum. Apud Iudæam Carmeli Dei oraculum consulentem, ita confirmare sortes, ut, quicquid cogitaret, uolueretq; animo quātumlibet magnum, id esse prouenturum polliceretur. Et unus ex nobilibus captiuus Iosephus, cum consisteretur in uincula, constantissimè asseuerauit fore, ut ab eodem breui solueretur, uerū iam imperatore. Nuntiabantur et ex urbe præfagia, Neronē diebus ultimis monitū per quietē, ut thensam Iouis Opt. Max. è sacrario in domū Vespasiani, & in circum deduceret. Ac nõ multò post comitia secūdi Cõsultus incunte Galba, statua diui Iulij ad orientē sponte conuersa: aciq; Bebricacensi prius, quam cõmitteretur, duas aquilas in conspectu omnium confluisse, uidēq; altera, superuenisse tertiam à solis ortu, ac uictricem abegisse.

Assumptio eius ad imperium. CAP. VI.

Nec tamen quicquam antè tentauit, promptissimis, atq; etiã instantibus suis, quã sollicitatus quorūdam

Prædente eo, &c. Significabat hoc ostentum humanã potentia, ex terasq; geres futurus uespasiano subiectas.

Bos arator, &c. significabat hoc ostentū fortissimos quoq; submissuros ceruices, Vespasianiq; iugum subituros.

Fuit hic Iosephus Iulij Iosephi Iudæicæ scriptor,

dam & ignotorū, & absentiuū fortuito fauore. Mæstiaci exercitus bina è tribus legionibus millia missa auxilio Othoni, postquam iter ingressis nūtiatum est uictum eū, ac uim uitæ suæ attulisse, nihilo secius Aquileiam usque perseuerauerunt, quasi rumori minus crederent. ibi per occasionem, ac licentiam, omni rapinarū genere grassati, cum timerēt, ne sibi reuerſis reddenda ratio, ac subeunda pœna esset, consilium inierunt eligendi, creandiq; imperatoris. Neque enim deteriores esse aut Hispaniensi exercitu, qui Galbam: aut Prætoriano, qui Othonem, aut Germaniciano, qui Vitellium imperatorem fecissent. Propositis itaq; nominibus legatorum consulariuū, quot ubique tunc erant, cum ceteros alij alium alia de causa improbarerent, & quidam è legione tertia, que sub exitu Neronis trāsata ex Syria in Mæsiam fuerat, Vespasianū laudibus ferrent, assensere cuncti, nomenq; eius uexillis omnibus sine mora inscripserūt. Et tunc quidem cōpressa res est, reuocatis ad officiuū muneris parumper. Ceterum diulgato facto, Tyberius Alexander præfectus Aegypti primus in uerba Vespasianī legiones adegit Calēd. Iulij, qui principatus dies in posterū obseruatus est. Iudæicus dēin de exercitus, v. Idus Iulij apud ipsum iurauit. Plurimum ceptis contulerunt, iactatū exemplar epistolæ ueræ, siue falsæ defuncti Othonis ad Vespasianū, extrema obtestatione ultionem mandātis, & ut Reip. subueniret, optantibus: simul rumor dissipatus, destinaſſe Vitellium uictorem permutare hyberna legionū: & Germanicas trāsferre in orientē ad securiorē, mollioremq; militiam. Prætered ex præsidibus prouinciarum Lucinius Mutianus, & è regi-

Vera, siue falsa, pro seu uere, seu falsa.

Erant id tēporis Mutianus Syriae præpositus.

bus Vologesus Parthus: ille deposita similitate, quam in id tempus ex emulatione non obscure gerebat, Syriacum promisit exercitum: hic x l. millia sagittariorum.

Miracula quædam per eum facta in initio principatus eius.

C A P. VII.

VScepto igitur ciuili bello, ac ducibus, copijsq; in Italiam præmissis, interim Alexandriam transiit, ut claustra Aegypti obtineret. Hic, cum de firmitate imperij capturus auspicium ædem Serapidis submotis omnibus, solus intrasset, ac propitiato multum Deo, tandem se conuertisset, uerbenas, coronasq; & panificia, ut illic assolet, Basilides libertus obtulisse ei uisus est: quem neque admissum à quoquam, & iam pridem propter neruorum ualitudinem uix ingredi, longeq; abesse constabat. Ac si atim aduenerit literæ, susas apud Cremonam Vitellij copias, ipsum in urbe interemptum nuntiantes. Autoritas, & quasi maiestas quædam, ut scilicet inopinato, & ad huc nouo principi deerat: hæc quoque accessit. E' plebe quidam lumimbus orbatuſ, item alius debili crure, sedentem pro tribunali pariter adierunt, orantes opem ualitudinis, demonstratam à Serapide per quietem: restitutum oculos, si inſpuiſſet: confirmaturum crus, si dignaretur calce contingere. Cum uix fides esset rem ullo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem auderet: extremò hortantibus amicis, palam pro concione utrumque tentauit, nec euentus defuit. Per idem tempus Teageæ in Arcadia, inſinctu uaticinantium, effosa sunt sacratō loco uasa operis antiqui, atque in ijs æsimilis Vespasiano imago,

De Serapide, & Basilde uide Tacitum,

Tacitus non cure, sed manu ægra fuisse ait,

Restitutio collapsæ Reip.

CAP. VIII.

De Iudæici
triumphi pom-
pa uide Iose-
phū libde bel-
Iud. 7. c. 2. 4.

Ign. dolo, affe-
cti merat igno-
minia sub pro-
ribus principi-
bus, Galba, &
Vitellio.

Navales mil-
ites more cur-
sorū uictis im-
iter iugiter fa-
cientes nego-
tiorum publi-
corum causa,
calciamēta cō-
sumebant: un-
de petebat ali-
quid præmij
calciamēti no-
mine sibi con-
sistui.

Talis, tantāq; cum fama in urbem reuersus, actio de Iudæis triumpho, consulatus octo ueteri addidit. Suscepit & censuram, ac & per totum imperij tempus nihil habuit antiquius, quam prope afflictam, nutantemq; Remp. stabilire primo, deinde & ornare. Milites, pars in Astoria fiducia, pars in ignominie dolore, ad omnem licentiam, audaciamq; processerant. Sed & prouincie, ciuitatesq; liberae, nec non & regna quædam tumultuosius inter se agebant. Quare Vitellianorum quidem & exaltorauit plurimos, & coercuit. Participibus autem uictorie adco nihil extra ordinem indulgit, ut etiam legitima premia non nisi sero persoluerit. Ac ne quam occasione corrigendi disciplinam prætermitteret, adolescentulum fragrantem unguēto, cum sibi pro impetrata præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, uoce etiā grauisima increpuit, maluisse alium oboluisse, literasq; reuocauit. Classarios uerò, qui ab Hostia, & Puteolis Romam pedibus per uices conueant, petentes constitui aliquid sibi calciarij nomine, quasi parū esset sine responso abegisse, inuisit post hæc ex calciatos cursitare: et ex eo ita cursiā. Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum libertate adempta, item Thraciam, Ciliciam, & Comagenen ditionis regie usq; ad id tempus in prouinciarum formā rededit. Cappadocia propter astiduos Barbarorum incursus legiones addidit, consularēq; rectorem imposuit pro equite Romano. De firmis urbs ueteribus incendijs, ac ruinis erat: uacuas areas occupare, et ædificare, si possesores cessarent, cuiusque permisit. Ipse restitutionem Capitolijs

Capitolij aggressus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac suo collo quædā extulit, ære arumq; tabularū tria millia, quæ simul conflagrauerant, restituenda suscepit, undiq; inuestigatis exëplaribus. Instrumentum imperij pulcherrimum, ac uestustissimum confecit: quo continebantur penè ab exordio urbis Senatus consulta, plebiscita de societate, & fœdere, ac priuilegio cuiusq; concessis.

Restitutio collapsæ Reip. CAP. IX.

Fecit & noua opera: templum Pacis foro proximum, diuicq; Claudij in Celio monte, ceptum quidem ab Agrippina, sed à Nerone propè funditus destructum: itè amphitheatrum urbe media, ut destinaffe compererat Augustū. Amplissimos ordines, & exhaustos cæde uaria, & contaminatos ueteri negligentia purgauit, suppleuitq; reuicenso Senatu, & equite, submotis indignissimis, & honestissimò quòq; Italicorum, ac prouincialium allecto: atq; uti notum esset, utrunq; ordinem non tam libertate inter se, quam dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris, equitisq; Ro. ita pronunciauit: Non oportere maledici senatoribus: re maledici ciuile, fasq; esse.

Litigia per eum compendiosissimè decisa.

CAP.

X.

Litium series ubiq; maiorem in modum excreuerant, manentibus antiquis interapedine iurisdictionis, ac cæcitantibus nouis ex conditione, tumultuq; temporum. Sorte elegit, per quos rapta bello restituerentur, quiq; iudicia centumuiralia, quibus peragen dis uix suffictura litigatorum etas uidebatur, extra ordinem diiudicarent, redigerentq; ab breuissimum numerum.

Amplissimi
ordines, fena-
torius, & eque-
ster.
R. censo, pro
recensito.

Decretum in foeneratores. CAP. XI.

Libido, atq; luxuria (coërcente nullo) inualuerat. Au-
tor Senatui fuit decernēdi, ut, quæ se alieno seruo iū-
xisset, ancilla haberetur. Ne' ue filiorū familiās foenerato-
ribus exigendi crediti ius unquam esset, hoc est, ne post pa-
trum quidem mortem. Ceteris in rebus statim ab initio
principatus usque ad exitum ciuilib, & clemens.

Mediocritas originis non dissimulata.

CAP.

XII.

Mediocritatem pristinan neq; dissimulauit unquā,
ac frequenter etiam præ se tulit. Quin & conan-
tes quosdam originem Flauij generis ad conditores Rea-
tinos, comitemq; Herculis, cuius monumentum extat uia
salaria, referre, irrisit ultro. Adeoq; nihil ornamentorū ex
trinfecus cupidè appetiuit, ut triumphi die fatigatus tara-
ditate, & tædio pompe, non reticuerit, meritò se plethi,
qui triumphum, quasi aut debitum maioribus suis, aut spe-
ratum unquam sibi, tam ineptè senex concupisset. Ac ne

Tribunitiam quidem potestatem, & patris patriæ appella-
tionem nisi serò recepit. Nam consuetudinem salutantes
scrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiserat.

Patientia erga criminantes. CAP. XIII.

Amicorum libertatem, causidicorum figuras, ac phi-
losophorum contumaciam lenissimè tulit. Licinium
Mutianum notè impudicitia, sed meritorem fiducia mi-
nus sui reuerentem, nunquā nisi clam, & hætenus rea-
taxare sustinuit, ut apud communem aliquem amicum
querens, adderet clausule, Ego tamen uir sum. Saluum
Liberalem in defensione diuitis rei, ausum dicere, quid ad
Caesarem

Causi. fig. &c.
i. figuratas re-
prehensiones,
& obliqua di-
cta, quibus in
actionibus cau-
satum principē
exabant.
Hætenus. i. nō
ultra hoc di-
ctum progres-
sus est.
Egora. uir sū.
hoc uerbo Mi-
nutia. tāquam
effeminatum
taxabat.

Cæsarem, si Hipparcus h. s. milies habet? & ipse lau-
dauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium sibi post do-
minationem, ac neque assurgere, neque salutare sibi dignan-
tem, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit canem
appellare.

Obliuio inimicitiarū contra eum. CAP. XIII.

Offensarum, inimicitiarumq; minimè memor, excu-
tor ue, Vitellij hostis sui filiam splendidissimè ma-
ritauit, doctiq; etiam, & instruxit. Trepidum eum in-
terdicta aula sub Nerone, querentemq; quid nam age-
ret, aut quò abiret, quidam ex officio admisionis simul
expellens, abire Morboniam iusserat. In hunc postea de-
precantem haud ultra uerba excauidit, & quidem toti-
dem frè, atq; eadem. Nam ut suspitione aliqua, uel metu
ad perniciem cuiusquam compelleretur tantum abfuit, ut
momentibus amicis cauèdum esse Metium Pomposianum,
quòd uulgò crederetur genisim habere imperatoriam, in
super c o s. fecerit, spondens quandoque beneficij memo-
rem futurum.

Clementia eius in reos accusatos. CAP. XV.

Non temere quis punitus insons reperitur, nisi ab-
sente eo, & ignaro, aut certè inuito, atque de-
pto. Heluidio Prisco, qui reuersum ex Syria solus, priuato
nomine Vespasianum salutauerat, & in pratūra omni-
bus edictis sine honore, ac mentione ulla transmiserat, non
antè succensuit, quam alterationibus insolentissimis penè
in ordinem redactis. Nunc quoque, quamuis relegatum
primò, deinde & interfici iussum, magni æstimauit serua-
re quoquo modo, missis, qui percussores reuocarent: &

Instruxit. i. sa-
pellebile ma-
trionali excu-
luit.

Qui. ex off.
ad. id est, qui-
dam ex admis-
sionalibus.

Abi. Morbo.
allusio est ad
nomen hoc
morbus, uel u-
ti Morbonia
domiciliū sit
morbosorum:
tunc em' mor-
bo cōstitaba-
tur Vespasia-
nus.

Cred. ha. ge.
imp. hoc est,
mathematici
inspecta eius
natiuitate præ-
dicebāt fore,
ut aliquando
imperaret.

seruasset, nisi iam perijisse falsò nunciatum esset. Ceterum neque eade cuiusq; unquam lætatus, iustus supplicij illa chrymauit etiam, & ingemuit.

Auaritia eius, & cupiditas. CAP. XVI.

Sola est, in qua merito culpetur, pecunie cupiditas: nò enim contentus omiſſa sub Galba uel Digolla reuocasse, noua, & grauia addidisse, & auxisse tributa prouincij, nonnullis & duplicasse, negociationes quoq; uel priuato pudendas propalam exercuit, coemendo quædã tantum, ut pluris postea distraheret: nec candidatis quidem honores, reis' ue tam innoxij, quàm nocentibus absolutiones uenditare cunctatus est. Creditur etiam procuratorum rapacissimum queng; ad ampliora officia ex industria solius promouere, quò locupletiores mox condemnaret: quibus quidem uulgò pro spongijs dicebatur uti, quòd quasi & siccos madefaceret, & exprimeret humentes. Quidam natura cupidissimum tradunt, idq; exprobrat ei à sene bulbulco: qui negata sibi gratuita libertate, quam imperium adeptum suppliciter orabat, proclamauerit.

Vitia ingenita nulla dignitate mutarur.

Vulpè pilum mutare, non mores. Sunt contrà, qui opinentur ad manubias, & rapinas necessitate compulsum, summa erarij, fisciq; inopia, de qua testificatus sit initio sitim principatus, professus quadringentes millies opus esse, ut Respublica stare posset. Quod & ueristimilius uidetur, quando & malè partis optime usus est.

Liberalitas, & magnificentia eiusdem.

CAP.

XVII.

In omne hominum genus liberalissimus. Expleuit etiam sum senatorium. Consulares inopes quingentis sestertij

tij annuis sustentauit. Plurimas per totum orbem ciuitates terramotu, aut incendio afflictas restituit in melius.

Cultus in omnes, & præcipue doctos.

CAP.

XVIII.

Ingenia, & artes uel maxime fuit. Primus esse co Latinitis, Græcisq; rhetoribus annua centena constituit. Præstantes poetas, nec non & artifices coemuit. Item co losi refectorem in signi congiario, magnaq; mercede donauit. Mechanico quoque grandes columnas exigua impensa per ducturum in Capitolium pollicenti, premium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit, præfatus, sineret se plebeculam pascere.

Ludi per eum editi, & conuulua. CAP. XIX.

Udis, per quos scena Marcelliani theatri restituta. Lædificabatur, uetera quoq; acroamata reuocauerat. Apollinari tragædo quadringenta, Pterino, Diodoroq; citharædis ducenta, nonnullis centena, quibus minimum, quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur assidue: ac sæpius rectè, ac dapsilè, ut macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus dabat uiris apophoreta, ita & Calend. Martij foeminis: & tamen ne sic quidem pristina cupiditatis infamia carniit.

Alexandrini Cybiotatem eum uocare perseuerarunt, congnomine unius e regibus suis turpissimum sordium. Sed & in funere Faou Archimimus personam eius ferens, imitansq; (ut est mos) facta, ac dicta uiui, interrogatis palam procuratoribus, quanti funus, & pompa cõstaret: ita audijte sestertia centies, exclamauit, centum sibi sestertia darent, ac se uel in Tyberim proijcerent.

Centena, si se stertia.

Sine me plebe, paf. Si mechanicus ille parua impensa columnas perdu xisset, plebecula i. uitiores oparij, & ex opa quotidiana uicium queritates, q huic negotio ascripti erãt, qdissent cibum, quo ob impẽfam operam alebatur.

De Cybiotata uide Egnati in Annot. in Suet.

Statuta

Statura corporis, & membrorum, & valetudo eiusdem.

C A P. XX.

Statura fuit quadrata, compactis, firmisq; membris, uultu ueluti nitentis. Vnde quidam urbanorum non infacetè. Siquidem petenti, ut in se aliquid diceret, dicam, inquit, cum uentrem exonerare desieris. Valetudine prosperrima usus est, quamuis ad tuendam eam nihil amplius, quam fauces, cæteraq; membra sibi met ad numerum in spheristerio defricaret, intermediq; unius diei per singulos menses interponeret.

Vitæ ordo in principatu eius.

C A P. XXI.

Ordinem uitæ ferè hunc tenuit. In principatu maturius semper, ac de nocte uigilabat: deinde perleuatis epistolis, officiorumq; omnium breuiarijs, amicos admittebat: ac dum salutabatur, & calciabat ipse sese, & amiciebat. Post decisâ, quæcunq; obuenissent, negotia, gestationi, & inde quieti uacabat, accubante aliqua palliæ carum, quas in defuncte loci Cenedis plurimas constituerat, ac secretò in balneû, tricliniumq; transibat. Nec ullo tempore facilius, aut indulgentior traditur: eaq; momentis domesticis ad aliquid petendum magnopere captabant. Ludi post cœnam, & quædam faceta eius dicto

C A P. XXII.

ET super cœnam autem, & semper aliàs * commissurus, multa ioco transigebat. Erat enim dicacitatis plurimæ, & sic scurrilis, ac sordidæ, ut ne pretextatis quidem uerbis abstineret. Et tamen nonnulla eius facetissimæ extant, in quibus et hoc: Menstruum Florum Consularem admonitus ab eo plaustra potius, quam plaustra dicenda

Breuiaria, pro committarijs

* Aliàs, cum amicis,

dicenda, die postero Flaurum salutauit. Expugnatus autem à quadam quasi amore sui deperiret, cum productæ pro concubitu festertia quadraginta donasset, admonente dispensatore, quem admodum summam rationibus uellet referri, Vespasiano, inquit, adamoto.

Uersus Græci per eum editi.

C A P. XXIII.

TEbatur uersibus Græcis tempestiuè satis, & de quodam proceæ statura, improbiusq; nato: Μακρόθ Διός κερδ' αὐτῶν ὀλιγοκίωρ ἔγχεθ.

Et maximè de Cerylo liberto, qui diues admodum ob subterfugiendum quandoque ius fisci, ingenium se, & Lachetem mutato nomine cœperat efferre, ὠ λὰχης λὰχης ἐπ' αὐτῶν ἀπρόβλεπς, αὐθις ἐξ ὑπ' ἀρχῆς εἰραση κίρῶ λθ. Et maximè tamen dicacitatem in d' formibus lucris affectabat, ut inuidiam aliqua cauillatione dilueret, transferret; ad sales. Quendam è charis ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentè, cum distulisset, ipsum candidatum ad se uocauit, exactaq; pecunia, quantum is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit. Interpellanti mox ministro, alium tibi, ait, quære fratrem: hic, quem tuum putas, meus est. Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calciandas mulas desiluisse, ut ad eum litigatori spatium, moramq; preberet, interrogauit, quanti calciasset, pactusq; est lucri partem. Reprehendenti filio Tito, quod etiam urina uestigal commensus esset, pecuniam ex prima pensione admouit ad nares, sciscitans, num odore offenderetur: & illo negatè, at qui, inquit, è lotio est. Nuntiantibus legatis decretam ei publice non mediocri summa statuam collossam, insit uel

Impro. nato: Spurius huc fuisse significare uideretur. Id est, longum uadens, uibrans ingentè hastam. Uersus est. Ho. me. ex. 7. Ili. Id est, ὁ Laches Laches, cum mortuus fuerit, iterū, ut à principio, dicis Cerylus, Cum enim liberto uisus esset Cerylus, se in genuū efferebat, ne fisco id tributum solueret, quod libertini ex profeco more pendebant.

continuo

continuo poneret, cauam manum ostentans, et paratam basim dicens. Ac ne in metu quidem, ac periculo mortis extremo abstinuit iocis. Nam cum inter prodigia cetera

Mausoleū in cāpo Martio Iulie gētis sepulchrū erat.

Cæsarē post mortē referēbāt in deorum numerū.

Mausoleum Caesarum derepente patuisset, et stella in caelo crinita apparuisset, alterum ad Iuniam Caluinam e gente Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorum regem, qui capillatus esset. Prima quoque morbi accessione, ut (inquit) puto, Deus sio.

Infirmatas, & mors eiusdem. CAP. XXIII.

Consulatu suo nono tentatus in Campania motu inculis leuibus, ac protinus urbe repetita, Cutilias, ac Reatina rura, ubi æstiuare quotannis solebat, petiit. Hic cum superurgentem ualetudinē creberrimo frigida aqua usu, et intestina uitiaisset, nec eo minus muneribus imperatorijs ex consuetudine fingeretur, ut etiam legationes audiret cubans, alio repente usque ad defectionem solutus, imperatorem ait stantem mori oportere. Dumq; conarsurgit, ac nititur, inter manus subleuantium extinctus est VII. Calend. Iulij, annum gerens ætatis sexagesimum, ac nonum, superq; mensē, ac diē septimum.

Præfagium de filio succelluro. CAP. XXV.

Claudius imperauit annos 14. Nero totidem sic ambo imperarunt annos 18. Vespasianus annos 10. Titus 13. Domitianus 15. Hi tres igitur annos quoque imperarunt.

Conuenit inter omnes tam certum eum de sua, suorumq; genitura semper fuisse, ut post assiduas in se cōiurationes ausus sit affirmare Senatui, aut filios sibi successuros, aut neminē. Dicitur etiam uidisse quondam per quietem staterā in media parte uestibuli palatini domitpositā examine æquo, cū in altera lance Claudius, et Nero starent, in altera ipse, ac filij: nec res sese lit, quando totidem annis, pariq; temporis spatio utriusque imperauerunt.

C. Suetonij

C. SVETONII TRANQVILLI TITVS.

De amore omnium erga Titum.

ITVS cognomine paterno, amor, ac delicia generis humani, tantū illi ad promerendam omnium uoluntatem uel ingenij, uel artis, uel fortunæ superfuit, et, quod difficilimum est, in imperio, quando priuatus, atque etiam sub patre principe, ne odio quidem, nedum uiruperatione publica caruit.

Ortus, & educatio Titi. CAP. II.

Natus est III. Calend. Ianuarius in signi anno Caiæ, na necē, prope Septizonium, sordidis ædibus, cubiculo uerò perparuo, et obscuro: nam manet adhuc, et ostenditur. Educatus in aula cum Britannico simul, ac paribus disciplinis, et apud eosdem magistros institutus. Quo quidem tempore, aiunt, Metoposcopum, à Narcisso Claudij liberto adhibitum, ut Britannicum inspiceret, constantissimè affirmasse, illum quidem nullo modo: ceterum Titum, qui tunc propè astant, utiq; imperaturum. Erant autem adeo familiares, ut de potione, qua Britannicus hausta perijt, Tirus quoq; iuxta cubans gustasse credatur, grauiq; morbo afflictatus diu. Quorum omnium mox memor statuan ei auream in palatio posuit, et alteram ex ebore equestrem, que Circensi pompa hodie quoque præfertur, dedicauit, profecturusq; est.

Caiæ necē, i. anno, quo C. Calig. uicini terfectus.

Am. Marcel. Septizoniū celeberr. Romæ fuisse testatur magnam. s. mo. tem, siue ædificium septem zonis ambitū.

Virtus

Virtus eius, & scientia. CAP. III.

Explendesce-
re, p. emineret.

IN puero statim corporis, animiq; dotes explenderūt, magis, ac magis deinceps per ætatis gradus forma egregia, & cui nō minus autoritatis inesset, quā gratiæ: præcipuum robur, quāquam neque proceræ statura, & uentre paulō proiectiore: memoria singularis, docilitas ad omnes frētum belli, tum pacis artes. Armorum, & equitandi peritissimus, Latine, Græcæq; linguæ uel in orando, uel in fingendis poematibus promptus, & facilis ad extera peralacitatem usq;: sed ne musicæ quidem rudis, ut qui cantaret, & psalleret iucundè, scienterq;. E pluribus competi, nōtis quoque excipere uelocissimè solitum, cum amantibus suis per ludum, iocumq; certantem imitari chirographa, quæcumq; uidisset, ac profiteri sæpe, se maximum falsarium esse potuisse.

Vxor eius, honores, atq; uictoria. CAP. IIII.

TRibunus militum & in Germania, & in Britannia meruit summa industria, nec minore modestia, & fama, sicut apparet ex imaginum eius multitudine, ac titulis per utraq; provinciam. Post stipēdia, foro operam dedit, honestam magis, quā asiduam. Eodemq; tempore Arricidiam Tertullo patre equite Ro. sed præfecto quondam prætorianarum cohortium, duxit uxorem, & in dea sanctæ locum Martiam * Furnillam splendidi generis, cui qua sublata filia diuortium fecit. Ex quastræ deinde honore legioni præpositus Taricheam, & Gamalam urbes ualidissimas Iudææ in potestatem redegit, equo quadam acie sub feminibus amisso, alteroq; incenso, cuius rector contra se dimicans occubuerat.

Hieroso

Hierosolyma expugnata. CAP. V.

GAlba mox tenente Remp. missus ad gratulandum, quaquā iret, conuertit homines, quasi adoptionis gratia arcessetur. Sed ubi turbari rursus cuncta sensit, reuertit ex itinere: aditoq; Paphie Veneris oraculo, dum de nauigatione consulit, etiam de imperij spe confirmatus est. Cuius breui compos, & ad perdomandam Iudæam relictus, nouissima Hierosolymorum oppugnatione * vi I. Hierosolyma capta sunt. 8. die mensis Septembris, anno 2. principatus Vespasiani: ut nec non & minaciter efflagitantes, ut remaneret, aut se cum omnes pariter abduceret: unde nata suspitio est, quasi desisceret à patre, orientisq; regnū sibi uendicare tentasset. Quam suspitionem auxit, post quā Alexandriam petens, in consecrando apud Memphim boue * Apide dema gestauit, de more siquidem, ritusq; prisce religionis: sed non deerant, qui secus interpretarentur. Quare festinans in Italiam, cum Rhegium, dehinc Puteolos oneraria nauē appulisset, Romam inde contendit expeditissimus, inopinantiq; patri uelut arguens rumorum de se temeritatem, Veni, inquit, pater, ueni.

Administratio imperij. CAP. VI.

NEque ex eo destitit participem, atq; etiam tutorem imperij agere. Triumphauit cum patre, cæsuraq; gessit unā. Eidem collega & in tributum potestate, & in septem consulatibus fuit: receptaq; ad se propē omnium officiorum cura, cum patris nomine & epistolæ ipse dicitaret,

* Aliās, Fuluiam.

Lege Iosephi, li. 3. de bel. Iud. c. 17. & lib. 4. c. 1. ac Egesipp. in historia Iudæica.

* Aliās, 12. Hierosolyma capta sunt. 8. die mensis Septembris, anno 2. principatus Vespasiani: ut ait Ioseph. li. 7. de bel. Iudæica multis cap.

* Aliās, Aph.

Eam hic que
storem signifi-
cat, qui candi-
datus princi-
pis dicebatur,
quique; epilola-
sus eius in te-
nari legebat:
de quo supra
copiosius.

Præfectus
prætorio apud
principem ta-
lis erat, qualis
magister equi-
tum apud di-
ctatorem.

Quasi consen-
sus, suo, & pa-
tris, cum ta-
men inficio pa-
tre id faceret.
Titus nund-
nabatur, i. ten-
tentias pater-
nas, & edicta
& quæcunq; cu-
icunq; collu-
buissent, pal-
ne debent.

claret, & edicta conscriberet, orationesq; in Senatu recitaret etiam questoris vice, præfecturam quoque prætorij suscepit, nunquam ad id tempus, nisi ab equite Romæ admistratam. Egredietur aliquantò inciuilius, & uiolentius, siquidem suspectissimum quenque sibi, submissis, qui per theatra, & castra quasi consensu ad poenam deposcerit, haud cunctanter oppressit. In his Aulum Cecinnum consularem uirum uocatum ad cœnam, ac uixdum triclinio egressum, confodi iussit. Sanè urgente discrimine, cum etiam chirographum eius præpararet apud milites cõiurationisprehendisset. Quibus rebus sicut in posterum securitati satis cauit, ita ad præsens plurimum cõtraxit inuidia, ut non temere quis tam aduerso rumore, magisq; inuitis omnibus transierit ad principatum.

Mutatio in melius. CAP. VII.

Præter seuitiam, suspecta in eo etiam luxuria erat: quòd ad median noctem comestationes cum profusissimum quòdque familiarium extenderet: nec minus libido, propter exoletorũ, & spadonum greges, propterq; insignem reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta & rapacitas: quòd constabat ut concionibus patris nundnari, præmariq; solitum: deinde propalam alium Neronem & opinabantur, & prædicabant. At illi ea summa pro bono cessit, conuersaq; est in maximas laudes: neq; ultero uitio reperio, & cõtra uirtutibus summis. Coniuncta instituit iucunda magis, quam profusa. Amicos elegit, quibus etiã post eum principes ut & sibi, & Reipub. necessarij acquieuerunt, præcipueq; sunt usi. Berenicen statim ab urbe dimisit inuitis inuitã. Quosdam

è græ

è gratissimis delicatorum, quanquam tam artifices saltationis, ut mox scenam tenerint, non modò fouere prolixius, sed spectare in publico omnino cœtu superfedit. Nulli ciuim quicquam ademit, abstulit alieno, ut si quis unquam: ac ne concessas quidem, ac solitas collationes remepit. Et tamen nemine ante se magnificentia minor. Amphitheatro dedicato, thermisq; iuxta celeriter extractis, munus edidit apparatusimũ, largissimumq;. Dedit & nauale prælium in ueteri naumachia, ibidem & gladiatorum, atque uno die quinque millia omne genus ferarum.

Natura beneuolentissimus. CAP. VIII.

Natura autem beneuolentissimus, cum ex instituto Tyberij omnes debito Cæsares beneficia à superioribus concessa principibus aliter rata non haberent, quam si eadem ipsidem & ipsi dedissent, primus præterita omnia uno confirmauit edicto: nec à se peti passus est. In cæteris uerò desiderijs animum hominum obstinatissimè tenuit, ne quem sine spe dimitteret: quin & admonitibus domesticis, quasi plura polliceretur, quam præstare posset: Non oportere, ait, quengan à sermone principis tristè discedere. Atq; etiam recordatus quondam supercœnam, quòd nihil cuiquam toto die præstitisset, memorabilem illam, meritoq; laudatam uocem edidit. Amici, diem perdidit. Populum in primis uniuersum tanta per omnes occasiones comitate tractauit, ut ppositio gladiatorio munere, nõ ad suũ, sed ad spectantiũ arbitrium editurum se professus sit. Et planè ita fecit. Nam neque negauit quicquam petentibus: & ut, que uellent, peterent, ultero adhortatus est. Quin & studium armaturæ Thra-

Ve si quis un-
quis, pro ut q
maximè,

Amphitheatrũ
destinauerat
Augustus, Vespasianus ex-
truxit, Titus
dedicauit,

2 2 cum

Fauebat Titus gladiatoribus, qui Thraes dicuntur,

De conflagratione Vesulii, sive Vesuuii montis uide Plin. li. ep. 6, ep. 16.

cum præ se ferens, sæpe cum populo et uoce, et gestu, ut fautor, cauilatus est: uerum maiestate salua, nec minus æquitate. Ne quid popularitatis prætermitteret, non una quam in thermis suis admissa plebe lauit. Quædam sub eo fortuita, ac tristica acciderunt, ut conflagratio Vesulii totidis in campania, et incendium Rome per triduum, totidemq; noctes. Item pestilentia, quæ non temere aliis. In his tot aduersis, ac talibus, non modò principis sollicitudinem, sed et parentis affectum unicum præstitit, nunc consolando per edicta, nunc opitulando, quatenus suppetet facultas. Curatores restituendæ Campaniæ è consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Vesulano, quorum hæredes non extabant, restitutioni assistentium ciuitatum attribuit. Urbis incendio nihil, nisi sibi publice perijssè testatus, cuncta Prætoriorum suorum ornamenta operibus, ac templis destinauit: præposuitq; complures ex equestri ordine, quò quæq; maturius perageretur. Medendæ ualetudini, leniendisq; morbis nullam diuinam, humanamq; opem non adhibuit, inquisito omnium sacrificiorum, remediiorumq; genere. Inter aduersatemporum, et delatorum, mandatorumq; erant ex licentia ueteri: hos assidue in foro flagellis, ac fustibus cesos, ac nouissimè traductos per amphiteatri arenam, partim subiaci in seruos, ac uenire imperauit, partim in asperissimas insularum auehi. Utq; etiam similia quandoque ausuros perpetuò cohereret, uetuit inter cætera de eadem re pluribus legibus agi, quæriue de cuiusquam defunctorum statu ultra certos annos.

Clementia eius, & mansuetudo. C A P. IX. Pontifi

Apud iuricos fultus inuenire est sine una plures aditus dari: quod si ut uetuit Titus. De cuius, def. ita. uidelicet feruus ne, an liber fuisset. Nã itatus mutata conditio plerumque hereditatem immutat.

Pontificatum maximū ideo se professus accipere, ut puras seruaret manus, fidè præstitit, nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conficius: quamuis interdum ulciscendi causa non deesset, sed periturum se potius, quam perditurum adiuuans. Duos patricij generis cõuictos in affectatione imperij, nihil amplius, quam ut desisterent, monuit, dicens principatum sato dari: si quid prætered desideraret, promittens se tributurum, et confestim quidem ad alterius matrè, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxie filium saluum nuntiarent. Ceterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit, sed et insequenti die gladiatorum spectaculo circa sex ex industria collocatis, oblata sibi * ornamenta pugnantium in spicienda porrexit. Dicitur etiam cognita utriusque genitura, imminere ambobus periculum affirmasse, uenturum quandoque et ab alio, sicut euenit. Fratrem in sidari sibi non desinentem, sed penè ex professo sollicitantem exercitus, meditantem fugam, nec occidere, neq; seponere, ac ne in minore quidem honore habere sustinuit, sed ut à primo imperij die, consortem, successoremq; testari perseuerauit: non unquam secretò lachrymis, et precibus orans, ut tandem mutuo erga se animo uellet esse.

Gesta per eum in sua morte. C A P. X.

Inter hæc morte præuentus est, matore hominum damno, quam suo. Spectaculis absolutis, in quorum fine populo coram ubertim fleuerat, Sabinos petit aliquantò tristior, quòd sacrificanti hostia aufergerat, quòdq; tempestate serena tonuerat. Deinde ad primam statim mæstionem febrim nactus, cum inde lectica transferretur, suspe

Vide Sex. A. reu. in eul. dem Tit. uita.

* Alias, arma.

Ex p. fesso, i. e. aperte, sine dissimulatione.

Dirum omen ueteres arbitrati sunt, hostiam ab aris auferere.

Tempestas in bonam partem.

z 3 xisse

* Aliàs, pallu-
lis.

De Titi mor-
te uide Philo-
strat. lib. 6. de
uita Appollo-
nij.

Cum fratris
f. Domitiani.

xisse dicitur dimotis* plagulis cœlum, multumq; cœque-
stus eripi sibi uitam immerenti. Neque enim extare illum
sui factum penitendum, excepto duntaxat uno: id quæ-
le fuerit, neq; ipse tunc prodidit, neq; cuiquam facile succu-
currit. Quidam opinantur consuetudinem recordatum,
quam cum fratri uxore habuerit, sed nullam habuisse
persanctè Domitia iurabat, haud negaturâ, si qua omnia
no fuisset: imò etiam gloriaturâ, quod illi promptissimè
erat in omnibus probris.

Locus, & tempus mortis eiusdem.

C A P. X I.

EXcessit in eadem, qua pater, uilla, idibus Septēbris,
post biennium, ac menses duos, diesq; x x. quàm suc-
cesserat patri, altero & quadragesimo ætatis anno.
Quod ut palam factum est, non secus atque in domestico
luctu merentibus publicè cunctis, Senatus prius, quàm
edicto conuocaretur, ad curiam cucurrit, obserua-
tisq; adhuc foribus, dēinde apertis, tantas
mortuo gratias egit, laudesq;
quantas congestis ne uiuo
quidem unquam,
atque præ-
senti.

C. SVETONII TRANQVILLI

Flauius Domitianus.

Domitiani ortus, & adolescentia.

DOMITIANVS natus est i x;
Calend. Nouembris, patre cos. desi-
gnato, inituroq; mense insequenti hono-
rem, regione urbis sexta ad Målum Pu-
nicum, domo, quam postea in templum
gentis Flauie cœuertit. Pubertatis, ac primæ adolescentiæ
tempus tāta inopia, tantaq; infamia gessisse fertur, ut uul-
lum uas argenteum in usum haberet. Satisq; constat Clo-
dium Pollionem pretorium uirum, in quem est pœma
Neronis, quod inscribitur * Luscio, chirographum eius
conseruasse, & non unquam protulisse, noctem sibi pol-
licentis: nec desuerunt, qui affirmarent corruptum Do-
mitianum & a Nerua successore mox suo. Bello Vitel-
liano confugit in Capitolium cum patruo Sabino, ac parte
presentium copiarum: sed in impetibus aduersariis, &
ardente templo apud ædituum clam pernoctauit, ac mand
Iliaci celatus habitus, interq; sacrificulos uanè supersti-
tionis, cū se trans Tyberim ad conscipuli sui matrem co-
mitate uno contulisset, ita latuit, ut scrutantibus, qui uestigia
subsecuti erant, deprehendi non potuerit. Post uictoriam
denum progressus, & Cæsar cōsalutatus, honorem præ-
turæ urbane cū consulari potestate suscepit titulo tenuis,
quam iurisdictionem ad collegam proximum transtulit.

Roma in rē-
giones, r. & di-
uisa fuit.

* Aliàs, Lili-
sio.

Iliadis sacerdo-
tes Iliaci ap-
pellantur.

Ceterum omnem uim dominationis tam licenter exercuit, ut iam tum, qualis futurus esset, ostenderet. Ne exequat singula, contra etatis multorum uxoris, Domitiā Longinam Aelio Lania nuptam etiam in matrimonium abduxit, atque uno die super xx. urbana officia, atque peregrina distribuit, mirari se Vespasiano dictitante, quod successorem non et sibi mitteret.

Gesta per eum ante principatum. CAP. II.

Expeditioem quoque in Galliam, Germaniasque necessariam, et dissuadentibus paternis amicis inchoauit, tantum ut fratri se et operibus, et dignatione adaequaret. Ob haec correptus, quod magis etatis, et conditionis admoneretur, habitabat cum patre una, sellamque eius, ac fratris, quoties prodirent, lectica sequebatur: ac triumphum utriusque iudaicum, equo albo comitatus est. In sex consulatibus, non nisi unum ordinariū gessit, cumque cedente, et suffragante fratre. Simulauit et ipse mirum modum in primisque poetica studium, tam insuetum antea sibi, quam postea spectretum, et abiectum: recitauitque etiam publice. Nec tamen eo secius, cum Vologesus Parthorum rex auxilia aduersus Alanos, ducemque alterum ex Vespasiani liberis depoposcisset, omni ope contendit, ut ipse potissimum mitteretur. Et quia discussa res est, alios orientis reges, ut idem postularent, donis, ac pollicitationibus sollicitare tentauit. Patre defuncto, diu cunctatus, an duplum donatum militi donaret, nunquam iactare dubitauit, relictum se principem imperij, sed fraudem testamenti adhibitam. Neque cessauit ex eo insidias struere fratri clam, palamque, quoad correptum graui naetudine prius, quam

Scriptores illius etatis Domitianum per assentationem tanquam poetica praecellentem laudauerunt Quintilianus, Plinius, Martialis, atque alij multi.

plane efflaret animam, pro mortuo deserui iussit: defunctumque nullo, praeterquam consecrationis honore dignatus, sepe etiam carpsit obliquis orationibus, et edictis.

Gesta per eum in initio principatus. CAP. III.

Inter initia principatus quotidie secretum sibi horarium sumere solebat: nec quicquam amplius, quam muscas captare, ac stylo praecuto configere, ut cuidam interroganti, esset ne quis intus cum Casare, non absurde responsum sit a Vibio Crispo, ne musca quidem. Deinde uxorem suam Domitiam, ex qua in secundo suo consulatu filium tulerat, alteroque anno consulatuera ut Augustam, eandem Patridis histrionis amore deperditam repudiavit: intraque breue tempus impatiens disidij, quasi efflagitante populo, rediit. Circa administrationem imperij aliquandiu se uarium praestitit, mixtura quoque inaequali uitiorum, atque uirtutum, donec uirtutes quoque in uitia deflexit: quantum coicetare licet super ingenij naturam, inopia rapax, metus seuis.

Spectacula per eum edita, ac eius liberalitas.

CAP.

III.

Spectacula magnifica assidue, et sumptuosa edidit: non in amphiteatro modo, uerum et in circo: ubi praeter solennes bigarum, quadrigarumque cursus, praetium duplex etiam equestre, ac pedestre commisit: atque in amphiteatro nauale quoque. Nam uenationes, gladiatoresque, et noctibus ad lechnuchos, nec uirorum modo pugnas, sed et foeminarum. Praeterea quae storis muneribus, quae olim omissa reuocauerat, ita semper intersuit, ut populo potestatem faceret bina paria è suo ludo postu-

Fuit Vibius Crispus factissimus orator: cuius meminit Quintilianus, lib. 10. cap. 4.

Domitianus ludum peculiam habuit, ubi familiae gladiatoris exercebantur.

landi, quæ nouissima amico apparatu indiceret. Ac pr
 omne gladiatorum spectaculum ante pedes eius stabat
 puerulus coccinatus, portentofo, paruoq; capite, cum
 quo plurimum fabulabatur, nonnunquam serio. Auditus
 est certe, dum ex eo quaerit, ecquid sciret, & quid sibi uia
 sum esset ordinatione proxima Aegypto praeficere Me
 sium Rufum. Edidit nauales pugnas penè iustarum clas
 sium, effosso, & * circumducto iuxta Tyberim lacu, atque
 * inter maximas imbres prospexit. Fecit & ludos sca
 culares, computata ratione temporum ab anno, non quo
 Claudius proximè, sed olim Augustus ediderat. in his Cit
 censium die, quo facilius centum missus peragerentur, sin
 gulos à septenis spatijs ad quina corripuit. Instituit &
 quinquennale certamen Capitolino Ioui triplex, musicum
 equestre, gymnicum, et aliquantò plurium, quam nunc est,
 coronatorum. Certabant etiam & prosa oratione Graeci,
 Latineq;, ac præter citharcedos chorocitharistæ quoq;
 & psallicitharistæ. In stadio uerò cursu etiam uirginis
 certamina præfedit crepidatus, purpureaq; amictus toga,
 Germanicam capite gestans coronam auream cum effi
 gie Iouis, ac Iunonis, Minervæq;, asidentibus Diali sa
 cerdote, & collegio Flauialium pari habitu, nisi quod
 illorum coronis inerat & ipsius imago. Celebrabat &
 in Albano quotannis Quinquatria Minervæ, cui collegium
 instituerat: ex quo sorte ducti magisterio fungerentur,
 redderentq; eximias uenationes, & senicos ludos, sua
 perq; oratorum, ac poetarum certamina. Congiarium po
 pulo numerorum trecentorum ter dedit: atque inter spec
 tacula muneris largissimum epulum. Septimiorialis factio

Atiàs, circum
 struço.
 * Atiàs, i ther
 mis.

Iupiter, Iuno,
 Minerva, dij
 capitolini
 erant.

Muneris, s. gla
 diatorij.
 Septimontia
 lem diè festu
 agebant Ro
 mani, eoquod
 septimus col
 lis urbi attri
 butus est.

rum quidem die, Senatui, equitq; panarijs, plebeijs, spor
 tellis cum obsonio distribuit. Initium uescendi primus
 fecit: dieq; proximo omne genus rerum misilia sparsit: et
 quia pars maior intra popularia deciderat, quinquage
 nas tesseras in singulos cuneos equestris, ac Senatorij ora
 dimis pronuntiauit.

Opera publica per eum facta. CAP. V.

PLurima, & amplissima opera in cædio absumpta re
 stituit: in queis & Capitolium, quod rursus arserat:
 sed omnia sub titulo tantum suo, ac sine ulla pristini auto
 ris memoria. Nouam autem excitauit ædem in Capitolio
 Custodi Ioui, & forum, quod nunc Neruæ uocatur. Item
 Flauie templum gentis, & stadium, & * odion, & nau
 machiam: è cuius postea lapide maximus circus, deusis
 utrinque lateribus, extractus est.

Ioni Cuffo, q
 eū conferua
 fer Vitellian
 bello, ut di
 ctum est. ca. j.

* Atiàs me
 thodion.

Expeditiones per eum susceptæ. CAP. VI.

Expeditiones partim sponte susceptæ, partim neces
 sariò. Sponte in Catos, necessariò unam in Sarmat
 as, legione cū legato simul cæsa. In Dacos duas, primam
 Oppio Sabino cõsulari oppresso, secūdã Cornelio Eufco
 præfecto cohortiũ Pretorianarũ, cui belli summã comi
 serat. De Cartis, Dacisq; post uaria prelia, duplicè triũ
 phũ egit. De Sarmatis laureã modò Capitolino Ioui retu
 lit. Bellũ ciuile motũ à L. Antonio superioris Germaniæ præ
 sidi cõfecit absq; felicitate mira, cū ipsa dimicationis ho
 ra resolutus repere Rheus, trãsitur as ad Antonij copias
 barbarorũ inhibisset. De qua uictoria prius præfugijs,
 quã nũcijs cõperit. Siquidem ipso, quo dimicatu est die,
 statuam eius Romæ insignis aquila circumplexa pennis,
 clangores

Vide Sex. Au
 rel. in Domit,
 uita.

clangores latissimos edidit: pauloq; post occisum Antonium adeo vulgatum est, ut caput eius quoque apportatum uidiſſe se plerique contenderent.

Quaedam instituta, & ordinata per eum. c. vii.
Multa etiam in communi rerum usu nouauit. Spontulas publicas sustulit, reuocata coenarum rectorum consuetudine. Duas Circensibus gregum factiones aurati, purpureiq; panni ad quatuor pristinas addidit. Inter quidem histrionibus scenam, intra domum exercendi artem iure concesso. Castrari mares uetuit. Spadonum, qui residui apud mangones erant, pretia moderatus est. Ad summam quondam ubertatem uini, frumentiuero inopiam, existimans nimio uinearum studio negligens, edixit ne quis in Italia nouellaret: utq; in prouincijs uineta succideretur, relicta (ubi plurimum) dimidia parte, nec exequi rem perseverauit. Quaedam ex maximis officijs inter libertinos, militesq; Rom. comunicauit. Geminari legionum castra prohibuit: nec plus, quam mille nummos a quoquam ad signa deponi: quod L. Antonius apud duarum legionum hyberna, res nouas moliens, fiduciam cepisse etiam ex depositorum summa uidebatur. Addidit & quartum stipendium militi, aureos ternos.

Diligentia eius, & industria in iure dicendo.

C A P. VII.

Ius diligenter, & industrie dixit. Plerumque & in foro pro tribunali extra ordinem ambitiosas centumuirorum sententias rescidit. Recuperatores, ne se semper per suasorias assertionibus accommodarent, identidem admo- nit. Nummarios iudices cum suo quenque consilio nota-

tauit.

tauit. Autor ex Tribunis pleb. fuit adilem sordidum re- petundarum accusandi, iudicesq; in eum ad Senatu petendi. Magistratibus quoq; urbicis, prouinciarumq; praesidibus coercendis tantum cure adhibuit, ut neque modestiores unquam, neque iustiores extiterint: e quibus plerisq; post illum reos omnium criminum uidiuus. Suscepta morum correctione, licentia theatralem promiscue in equite specta- tandi inhiuit. Scripta famosa, uulgoq; edita, quibus pri- mores uiri, ac foeminae notabantur, aboleuit non sine au- torum ignominia. Quaestorium uirum, quod gesticulandi, saltandiq; studio teneretur, mouit Senatu. Probrosis foeminae lecticae usum ademit, iusq; capiendi legata, hereditatesq;. Equitem Ro. ob reductam in matrimoniu uxorem, cui dimissa adulterij crimen intenderat, erasit iudicium albo. Quosdam ex utroque ordine lege Scatinia condem- nauit. Incesta Vestalium uirginum a patre suo quoq; & fratre neglecta, uariè, ac seuerè coercuit: priora capitali supplicio, posteriora more ueteri. Nam cum Ocellatis sororibus, item Varonilla libeum mortis permisisset arbitrium, corruptoresq; earu relegasset, mox Corneliama uirginem maximam, absolutam olim, dehinc longo inter- uallo repetita, atq; conuictam, deſo di imperauit. Stupratoresq; uirgis in comitio ad necem caedi, excepto Pratorio uiro, cui dubia etiamnum causa, & incertis questio- nibus, atq; tormentis de semet professo, exilium indulsit. Ac nequa religio Deum impune cotaminaretur, monime- tum, quod libertus eius e lapidibus templo Capitolini Io- uis destinatis filio construxerat, diruit per milites, oſa- que, & reliquias, qua inerant, mari merſit.

In equite. i. in ordine eque- stri. Alij, promiscue, & in quiete, legunt.

Lege Scati- nia, a Scatinio lata, punieban- tur muliebris patietes, præ- cipue uiri.

Veterè morè impudicas ue- stales puniendi uideapud Pô- ro. Lærum de Ro. fædero. Ocella, foro. cognomen est Vestalium ex Ocellata fami- lia.

Clemen

Moris antea Ro. fuerat fa- cere maiora, & minora ca- stra.

De depositio ne pecunie mi- liti ad signa, uide Veget. lib. 2.

Nummarij iudices. i. num- mis, & pecu- nia corrupti.

Clementia eius, & largitas in initio principatus.

C A P. I X.

Inter initia usque adeo ab omni cede abhorrebat, ut absente adhuc patre, recordatus Vergilij uersum:

Georg. 2. Impia quam cæsis gens est epulata iuuenis:

impicere destinauerit, ne boues immolarentur. Cupiditatis quoque, atq; auaritie uix suspicionem ullam aut priuatus unquam, aut princeps aliquandiu dedit, imò e diuerso magna sepe non abstinentie modò, sed etiam liberalitatis experientia. Omnes circa se largissimè prosecutus, nihil prius, aut acrius monuit, quam ne quid sordidè facerent. Relictas sibi hereditates ab ijs, quibus liberi erant, non recepit. Legatum etiã ex testamento Ruscij Cepionis, qui cauerat, ut quotannis ingredientibus curiam Senatoribus certam summam uiritim præstaret hæres suus, irritum fecit. Reos, qui ante quinquëniū proximum apud ærarium pepēdissent, uniuersos discrimine liberauit, nec repecti, nisi intra annum, eaq; condicione permisit, ut accusatori, qui causam nõ teneret, exilium poena esset. Scribas uoxestorios negotiantes ex consuetudine, sed contra Clodiam legem, uenia in præteritum donauit. Subcisiua, que diuisis per ueteranos agris carptim super fuerunt, ueteribus possessoribus, ut usucapta cõcessit. Piscales calumnias, magna calumniantium poena represit: ferebaturq; uox eius: Princeps, qui delatores non castigat, irritat.

Sæuitia, & crudelitas eius in plurimos. c. x.

Sed neq; in clementie, neq; in abstinentie tenore permansit: & tamen aliquatò celerius ad sæuitiam desinuit, quam ad cupiditatem. Discipulū Paridis pãtomimipuerum

Pendere apud ærarium dicitur rei, que nec dum absoluti, nec dum dāna ei sunt.

Teneret, pro uinceret.

Portiunculas agrorū quasi subcisas, reliquas, que uelut reliquie in diuidendis agris super fuerant, Subcisiua appellat Trāquillus.

* Alias, pauperem,

berem adhuc, etiam tum maximè egrum, quòd arte, firmamq; nõ ab similibus magistro uidebatur, occidit. Item Hermodem Tarcentem propter quasdam in historia figuræ librarijs etiam, qui eam descripserant, crucifixis. Patremfamilias, quòd Thracem mirrillonem parem, munerario imparem dixerat, detractum è spectaculis in arenam, canibus obiecit, cum hoc titulo: Impiè locutus parmularius. Complures Senatores, in his aliquot consulares intererunt: ex quibus Ciuicam Cerealè in ipso Asiæ proconsulatu, Saluidienum Orficum, Acilium Glabriorem exilio quasi molitores nouarū rerum. Ceteros leuissima queng; de causa: Aelium Lamiam, ob suspitiosos quidem, uerum & ueteres, & innocios iocos: quòd post abductam uxorem laudanti uocem suam, heu tæce dixerat: quòd q; Tito hortanti se ad alterum matrimonium respõderat, μη γαρ σὺ γαμῶσα θελεις; Saluium Cocceanum, quòd Othonis imperatoris patris sui diem natalem celebrauerat: Metium Pompeianum, quòd habere imperatoriam gensim iulgò ferebatur: & quòd depictum orbem terræ in membranis, concionesq; regum, ac ducū ex Tito Liuii circumscriberet, quòd q; seruis nomina Magonis, & Annibalis indidisset. Salustium Lucillum Britannie legatum, quòd lanceas nouæ formæ appellare Lucilleas passus esset. Iunium Rusticum, quòd Peti Traseæ, & Eluidij Prisci laudes edidisset, appellaretq; eos sanctissimos uiros: cuius criminis occasione, philosophos omnes urbe, Italiaq; submouit. Occidit & Eluidiū filium, quòd quasi scenico exodio sub persona Paridis, & Oenones diuortii suū cum uxore tractasset. Flauium Sabinū alterum è patruelibus, quòd eum

Prop. q. in. li. fig. id est, propter figuratū scribendi genus, & obitu quā dicta, que in etus contrumeliam trahi posse uidebatur.

Molitores, à moliendo,

id est, an & tu uxorem ducere uis?

comitorum

Defini. i. ele-
ctum consulē,
designatūq;

Ciuis belli:
quod inter Vi-
tellianos, &
Flavianos ge-
stum est: aut
quod cum An-
tonio superio-
ris germaniæ
præide.

comitorum consularium die destinatum, perperam præ-
co non Consulē, ad populum, sed imperatorem pronū-
tiasset. Verū aliquāto post ciuili belli uictorian seuior,
plerosq; partis aduersæ, dudum etiam latentes conficior,
inuestigato nouo quæstionis genere distorsit, immisso per
obscœna igne. Nonnullis & manus amputauit. Satisq; cō-
stat duos solos ē notioribus uenia donatos, tribunum lati-
clauium, & centurionem, qui se, quō facilius expertes cul-
pæ ostenderēt, impudicos probauerat: & ob id neq; apud
ducem, nec apud milites ullius momenti esse potuisse.

Item eiusdem sæuitia, & crudelitas.

C A P.

X I.

Auorem sum
ma. i. cum, qui
summas acce-
pti, & expen-
sæ, perscribe-
bat in codice.

ERat autem non solū magnæ, sed & callidæ, inopi-
natæq; seuitiæ. Aurorē summarum pridie quā crū-
cifieret, in cubiculum uocauit, absidere in toro iuxta cōs-
egit, securum, hilaremq; dimisit, partibus etiam de cœna
dignatus est. Aretinū Clementem consularem uirum, dē sta-
miliaribus, & emissarijs suis capitis condemnaturus, in
eadem, uel etiam in maiore gratia habuit, quoad nouissimē
simul gestanti conspecto delatore eius: Vis, inquit, hunc
nequisissimum seruum cras audiamus? Et quō contemptius
abuteretur patientia hominum, nunquā tristiores sen-
tentia sine præfatione clementiæ pronuntiavit, ut nō aliud
iam certius atrocis exitus signum esset, quā principij le-
nitas. Quosdam maiestatis reos in curiam induxerat: &
cum prædixisset expecturum se illa die, quā charus se-
natus esset, facile perfererat, ut etiam more maiorum pun-
niendi condemnarentur: dēndē atrocitate poenæ contera-
ritus, ad leniendam inuidiam intercessit, his uerbis (neque
enim

enim ab re fuerit ipsa cognoscere) Permittite patres cō-
scripti à pietate uestra impetrari, quod scio me difficul-
ter impetraturum, ut damnatis liberum mortis arbitrium
indulgeatis. Nam & parcetis oculis uestris, & intelli-
gent me omnes Senatui interuisse.

Rapinæ, & extorsiones eius.

C A P.

X I I.

EXhaustus operum, ac munerum impensis, stipen-
dijsq;, quod adiecerat, tentauit quidem ad releuan-
dos castræses sumptus militum numerum diminuere. Sed
cū obnoxii se Barbaris per hoc anim aduerteret, neque
secius eo in explicandis oneribus omnibus hereret, nihil
penſi habuit, quin prædaretur omnimodo bona uiuorū,
& mortuorum usquequaque, quolibet & accusatore, et
crimine corripiebantur. Satis erat obijci qualecunque fa-
ctum, dictumq; aduersum maiestatem principis. Confisca-
bantur alienissimæ hereditates, uel existente uno, qui di-
ceret audisse se ex defuncto, cū uiueret, heredem sibi
Cæsarem esse. Præter ceteros Iudæicus fiscus acerbissimē
actus est: ad quem deferrentur, qui uelut professi, Iu-
dæicam intra urbem uiuerent uitam, uel dissimulata origi-
ne imposita genti tributa nō pependissent. Interfuisse me
adolecentulum memini, cū à procuratore, frequentis-
simoq; concilio inspiceretur nonagenarius senex, an cir-
cumspectus esset. Ab iuuenta minimē ciuiliſ, animi confi-
dens, etiam & tum uerbis, tum rebus immo dicus. Ce-
nidi patris concubine ex Istria reuerſe, osculumq;, ut
assueuerat, offerenti, manum præbuit. Generum fratris
indignè serens, albatos & ipsum ministros habere, pro-

A

clamauit;

Alien. hered.
i. nihil ad fiscū
attinentes.

Iud. fisc. i. tri-
butū à Iudæis
exactū, quod
ad fiscū deuot
uebatur.

Id est, non ho-
nā multitudine
imperatorū.
Pat. fe. & fra-
imp. de. hoc
ideo dixit,
quoniam Ro-
me ā militi-
bus consaluta-
tus est Cæsar,
profligatis Vi-
tellianis, ab-
sentibus pa-
tre, & fratre:
ut dictum est
suprà cap. i.
Die epu. quo.
f. populo epu-
lum dedit.
Cap. certam.
Ioui Capitoli-
no, ut dictum
est suprà, qu-
quennale cer-
tamē institue-
rat.
Iani simplicita-
plurimum Do-
mitianus ex-
gressus,

clamavit: ἐκ ἀγαθῶν πολυκαιρανῶν.

Elatio eius, & uana gloria.

C A P. XIII.

PRincipatum uerò adeptus neque in Senatu iactare dubitauit, & patri se, & fratri imperium dedisse: illos sibi reddidisse: neque in reducenda post diuortium uxore dicere, uocatam eam in puluinar suum: acclamari etiā in amphitheatro epulari die libenter audit: domino, & domine feliciter. Sed & Capitolino certamine cum Aetos ingenti consensu precantes, ut Pulsurium Suram restitueret, pulsū olim Senatu, ac tunc de oratoribus coronatum, nullo responso dignatus, tacere tantūmodo in sit uoce preconis. Pari arrogantia, cum procuratorum suorum nomine formalem dictaret epistolam, sic cepit: Dominus, & Deus noster sic fieri iubet. Vnde institutum posthac, ut ne scripto quidem, ac sermone cuiusquam appellaretur aliter. Statuas sibi in Capitolio non nisi aureas, & argenteas poni permisit, ac pōderis certi. Ianos, arcusq; cum quadrigis, et insignibus triumphorum per regiones urbis tantos, ac tot extruxit, ut cuidam Græcè inscriptū arcui sit. Arcam, & Caluitium. Consulatus xvii. cepit, quod ante eum nemo. Ex quibus septem medios cōtinuauit: omnes autem penē titulo tenus gessit, nec quinquam ultra Calend. Maij, plures ad Idus usque Ianuarias. Post autem duos triumphos, Germanici cognomine assumpto, Septembrem mensē, & Octobrem ex appellationibus suis, Germanicum, Domitianumq; transnominauit: quod altero suscepisset imperium, altero natus esset.

Coniuratio cōtra eum facta, & suspitio mortis, quam habebat.

C A P. XIII.
per hec

PER hæc terribilis cunctis, & inuisus, tandem oppressus est amicorum, libertorumq; intimatorum conspiratione, simul & uxoris. Annum, diemq; ultimum uitæ iam pridem suspectum habebat, horam etiam, necnon & genus mortis. Adolescentulo Chaldæi cuncta prædixerat. Pater quoque super coenam quandam fungis abstinentem palam irriserat, ut ignarum sortis suæ, quod non ferrum potius timeret. Quare pauidus semper, atque anxius, minis etiam suspitionibus præter modum commouebatur: ut electi de excidendis uineis propositi gratiam facere nō alia magis re compulsus credatur, quàm quod sparsi liæ belli cum his ueribus erant:

Καὶ μὲ φάγῃς ἐπὶ εἰς αὐτὸς ἔτι καρποφορήσω
ὄσῳ ἐπὶ αὐτῆς καὶ αὐτὸς θυμῶνα.

Eadem formidine oblatum à Senatu nouum, & excogitatum honorem, quinquam omnium talium appetentissimus, recusauit: quo decretum erat, ut quoties gereret consulatum, equites Ro. quibus fors obtigisset, trabeati, & cum hastis militariibus præcederent eum inter lictores, apparatusq; Tempore quoq; suspecti periculi appropinquante, sollicitior in dies, porticum, in quibus spatari consueuerat, parietes Phengite lapide distinxit: è cuius splendore per imagines quicquid à tergo fieret, uideret. Et nec nisi secretò, atque solus plerasq; custodias, receptis quidem in manu catenis audiebat, utq; domesticis persuaderet, ne bono quidem exemplo audendā esse patroni necem. Epaphroditum à libellis capitali poena condemnauit, quod post destitutionem Nero in adipiscenda morte manu eius adiutus existimabatur.

Id est, & si me comederis ad radicem, tamē adhuc fructū feram, quantū sufficiat Cæsari sacrificando. Verfus illos ita xmulatus est Ouidius. I. Fa. ff. Rode ea per uicē: tamē hinc cum stabis ad aras. In tua quod spar gicornua pos sit, erit. De Phengite lapide, uide Plin. li. 36, ca. 22.

A 3 Patruclis

Patruelis per eum occisus, & prodigia mortis eius.

CAP. XV.

Denique Flauium Clementem patrualem suum con-
 dempissimæ inertie, cuius filios etiãnnũ paruulos
 successores palam destinauerat, & abolito priore nomi-
 ne, alterum Vespasianum appellari iusserat, alterum Do-
 mitianũ, repente ex tenuissima suspitione tantum non ipso
 eius cõsultatu interemit: quo maxime factõ maturauit sibi
 exitum. Continuis octo mensibus tot fulgura facta, nuna-
 tiatq; sunt, ut exclamauerit, Feriat id, quẽ uolet. Tactum
 de cœlo Capitoliũ, templumq; Flauie gentis. Item domus
 Palatina, & cubiculũ ipsius, atq; etiã è basi statuae triuma-
 phalis titulus excussus ut procella in monumentum proxima
 mũ decidit. Arbor, quæ priuato adhuc Vespasiano euera
 sit surrexerat, tũc rursus repẽtẽ corruiit. Prænestina For-
 tuna, toto imperij spatio annum nouũ cõmendanti, letam,
 candemq; semper sortem dare assueta, extremo tristissi-
 mam reddidit, nec sine sanguinis mentione. Mimerum,
 quam superstitiosẽ colebat, somniauic excedere sacrario,
 negantemq; ultra se rueri eum posse, quod exarmata est
 à Ioue. Nulla tamen re pẽruidẽ commotus est, quã re-
 sponso, casuq; Aseletarionis mathematici. Hunc delatum,
 nec inficiantem iactasse se, quæ prouidisset ex arte, sciscia-
 tatus est, quis ipsum maneret exitus, & affirmantem so-
 re, ut breui laceraretur à canibus, interfici quidẽ sine
 mora, sed ad coarguendam temeritatem artis, sepeliri
 quoq; accuratissime imperauit. Quod cum fieret, euenit,
 ut repentina tempestate deiecto funere, semiuictum cada-
 uer discernerent canes, idq; ei cœnantia à mimo Latino,
 qui

Tantum non,
 pro propemo-
 dum.

In statuarum
 habibus tituli
 ferẽ inscribun-
 tur.
 Annum nouũ
 i. annum in e-
 rem.
 De inuentione
 sortium Præ-
 nestinarũ lege
 Cic. 1. de Di-
 uinat.

qui præteriens fortẽ animaduertat, inter ceteras dici fa-
 bulas referretur.

Signa mortis eius.

CAP. XVI.

Pridie quã periret, cũ oblatos tuberos seruari ius-
 sisset in crastinũ, adiecit, Si modõ uti licuerit. Et con-
 uersus ad proximos affirmauit fore, ut sequenti die Luna
 se in Aquario cruentaret, factumq; aliquod existeret, de
 quo loquerentur homines per terrarum orbem. At circa
 mediam noctẽ ita est exterritus, ut ex strato profliret: de-
 hinc manẽ aruspice ex Germania missum, qui consultus
 de fulgure mutationem rerũ prædixerat, audiit, cõdemna-
 uitq;: ac dum exulceratam in fronte uerrucam uehemen-
 tius scalpit, profluẽte sanguine, Vtinam, inquit, hæc uenit.
 Tũc horas requirenti, pro quinta, quã metuebat, sexta ex
 industria nũtiata est. His uelut transacto iam periculo læ-
 tum, se nũtiatẽ ad corporis curã, Parthenius cubicu-
 lo prepositus cõuertit, nuntians esse, qui magnam nescio
 quid afferret, nec differendum. Itaq; summois omnibus,
 in cubiculum se recepit, atque ibi occisus est.

De insidijs, & cæde eiusdem. CAP. XVII.

De insidiarum, cædisq; genere hæc ferẽ diuulgata
 sunt. Cunctantibus conspiratis, quãdo, & quomõ-
 do, id est, lauandẽ ne, an cœnantem aggredierentur, Ste-
 phanus Domicille procurator, & tunc interceptarũ pe-
 cuniarum reus, consilium, operamq; obtulit. Ac sinistra-
 riore brachio, uelut egro, lamis, fasciisq; per aliquot dies
 ad auertendam suspensionem obuoluto, ad ipsam horam
 dolum interiecit: professusq; conspirationis indicium, &
 ob hoc admissus, legenti traditum à se libellum, & atto-

Domicilla Fila
 uij Clementis
 ex forore nep-
 tis in Insula
 Ponticã à Do-
 mitiano rele-
 gara fuit, quã
 se Christianã
 esse testata fue-
 rat, ait Euseb.

A 3 nito

nito suffodit inguina. Sauciū, ac reſurgantē adorti Clōdianus Cornicularius, & Maximus Parthenij libertus, & Saturnius decurio cubiculiorum, & quidam è gladiatorio ludo, uulneribus ſeptem cōtrucidauerunt. Puer, qui curæ larium cubiculi ex conſuetudine aſiſtens interſuit cædi, hoc amplius narrabat, ſe iuſſum à Domitiano ad primum ſtatim uulnus pugionē puluino ſubditum porrigere, ac miſiſtro uocare, neq; ad caput quicquam excepto capulo, & præterea omnia clauſa reperiſſe, atq; illum interrim correpto, deductoq; ad terram Stephano, colluctatū diu, modò ferrū extorquere, modò quānquā lanatis digitis, oculos offodere conatum. Occiſus eſt XIII. Calend. Octobris, anno atatis x l v. imperij x v. Cadauer eius populari ſandapila per ueſpillones exportatum, Phyllis nutrix in ſuburbano ſuo Latima uia ſunerauit: ſed reſta quiaſ templo Flauia gentis clam intulit, cineribuſq; Iulie filie Titi, quam & ipſa educauerat, commiſcuit.

Statura, & pulchritudo eius. CAP. XVIII

Statura fuit procerā, uultu modeſto, roboriſq; pleaſno, grandibus oculis, uerū acie hebetiore: præterea pulcher, ac decens, maximè in iuuenta, & quidem toto corpore, exceptis pedibus, quorum digitos reſtrictiores habebat, poſtea caluitio quoque deſormis, & obeſitate uentris, & crurum gracilitate: quæ tamen ei ualetudine longa remacruerant. Commendari ſe uerecūdia oris addeſentiebāt, ut apud Senatū ſic quondam iactauerit. Viſq; ad huc cerē animū meum probaſtis, & uultum. Caluitio ita offēdebatur, ut in contumeliam ſuam traheret, ſi cui alij ioco, uel iurgio obiectaretur: quamuis libello, quem de

cura

cura capillorum ad amicum edidit, etiam illum ſimul, ſeſq; conſolans inferuerit: *ὄχ ὄρεός οὐ καὶ γὰρ πολλὸς τμήε* Id eſt, non uides, qualis, & ego pulcherrus; *ἄγετε*. Eadem remanent necum capillorum ſata, & forti animo ſero comam in adoleſcentia ſeneſcētē. Scias nec gratius quicquam decōre, nec breuius.

Peritia eius in ſagittando, et laborū impatentia.

C A P. XIX.

Laboris impatiens, per urbem pedibus non temere ambulauit. In expeditione, & agmine, equo uariis, lectica aſidue uectus eſt. Armorum nullo, ſagittarū uel præcipuo ſtudio tenebatur. Centenas uarij generis ſeras ſepe in Albano ſecreſſu conſcientem ſpectauere plerique, atque etiam ex induſtria ita quarundam capita ſigentem, ut duobus iſtibus quaſi cornua * eſſingeret. Nonnūquam in pueri prociſtantis, præbetiſq; pro ſcopulo diſpaſam dexterae manus palman, ſagittas tanta arte direxit, ut omnes per internalla digitorum innocue euaderent.

Facundia eius, & ſtudio.

C A P. XX.

Liberalia ſtudia in initio imperij neglexit, quanquā bibliothecas incendio abſumptas impenſiſimè reparare curaret, exemplaribus undique petitis, miſiſiſq; Alexandriam, qui deſcriberent, emendarentq;. Nunquā tamen aut hitorie, carminibus ue cognoscendis operam ullam, aut ſtylo uel neceſſario dedit: præter cōmentarios, et acta Tyberij Ceſaris nihil lectitabat: epiſtolas, orationesq;, & edita alieno formabat ingenio, ſermonis tamen nec melegantis. Diſtorum interdum etiam notabilium uellem, inquit, tam formoſus eſſe, quā Metius ſibi uidetur: & cuiuſdam caput uarietate capilli ſubrutilum,

A 4 & inc.

Funerare, proſepelire.

Valetudo ex cruribus Domitiani gracilibus fecerat gracillima: ex macris marcerima.

Id eſt, non uides, qualis, & ego pulcherrus; Scias nec gratius quicquam decōre, nec breuius.

* aliis, effice. ret.

Dare operam ſtylo, eſt aliqd componere.

Notabile, in bonā partē.

et incanum, persusam niuem mulso dixit.

Vfus alex, & conuiuia, & alia gesta per eum.

C A P. XXI.

Conditionem principum miserrimam aiebat: quibus de coniuratione cōperta non crederetur, nisi occisus. Quoties otium esset, alea se oblectabat, etiam profectis diebus, matutinisq; horis, ac lauabat de die, prandebatq; ad satietatem, ut non temere super cenam prater Matianum málum, et modicam in ampulla potiunculam sumeret. Conuiuabatur frequenter, ac largè, sed penè rapit, certè non ultra Solis occasum, nec ut postea commessaretur. Nam ad horam somni nihil aliud, quàm se cretò solus deambulabat.

Libido, & luxuria eiusdem. C A P. XXII.

Libidinis nimie, asiduitatem cōcubitus uelut exercitationis genus, clinopalen uocabat. Eratq; fama, quasi cōcubinas ipse diuelleret, nataretq; inter uulgatissimas meretrices. Fratris filliam adhuc uirginem oblatam in matrimonium sibi, cum deuinctus Domitia nuptijs pertinacissimè recusasset, non multò post alij collocatam ultro corripuit: et quidem uiuo etiam tum Tito: mox patre, ac uiro orbatam ardentissimè, palamq; dilexit, ut etià causa mortis extiterit coacta conceptum à se abigere.

Mœstitia militū, & lætitia Senatus in morte eius.

C A P. XXIII.

Ocisum eum populus indifferenter, miles grauissimè tulit, statimq; cum diu appellare conatus: paratus et ulcisci, nisi duces desissent: quod quidem paulò post fecit, exposulatis ad penam pertinacissimè caedis autoribus.

Matianū málum à Mario dictum: uide Plin. lib. 15. cap. 14. De Domitiani cena Plin. in Paneg. aliter literis prodidit.

Clinopale, palæstra lecti,

Erat. fil. Iulii Titilliam,

autoribus. Contrà, Senatus adeò lætatus est, ut repleta certatim curia non temperaret, quin mortuum contumeliosissimo, atq; acerbissimo acclamationum genere lacrarerit: scalas etiam inferri, clypeosq;, et imagines eius coram detrabi, et ibidem sòlo affligi iuberet: nouissimè eradendos ubique titulos, abolendamq; omnem memorià decerneret. Ante paucos, quàm occideretur, menses cornix in Capitolino elocuta est, *ἔδὸς πύραξ καλῶς*. Nec desuit, qui ostentum sic interpretaretur:

Nuper Tarpeio qua sedit culmine cornix,

Est bene, non potuit dicere, dixit erit.

Ipsum etiam Domitianum ferunt somniasse gibbam sibi ponè ceruicem auream enatam, pro certòq; habuisse beatatiorem post se, lætioremq; portendi Reipublicæ statum. Sicut sanè breui euenit abstinentia, et moderatione insequentium principum.

F I N I S.

D. M A G N I A V S,

S O N I I P O E T A E, V I =

riq; Consularis, De XII. Cesaribus per Suetonium Transquillum scriptis.

Aesareos proceres (in quorū regna secūdis Cōsilibus dudum Romana potētia creuit) Accipe bisseos: sua quenque monosticha signant.

Quorum per plenam seriem Suetonius olim Nomina, res gestas, uitamq;, obitumq; peregit.

A 1

MONO

Id est, erunt omnia bene.

MONOSTICHA DE ORDINE

XII. Imperatorum.

Primus regalem patefecit Iulius aulam
 Cesar, & Augusto nomen transcripsit, & arcem.
 Priuignus post hunc regnat Nero Claudius, à quo
 Cesar, cognomen calige cui castra dederunt.
 Claudius hinc potitur regno: post quem Nero seuus
 Vltimus Aeneadam . post hunc tres, nec tribus annis:
 Galba senex frustra socio confisus inerti:
 Mollis Otho, infamis per luxum, degener æui:
 Nec regno dignus, nec morte Vitellius ut uir.
 His decimus, fatoq; accitus Vespasianus:
 Et Titus imperij felix breuitate: secutus
 Frater, quem Caluum dixit sua Roma Neronem.

TEMPVS IMPERII

XII. Cesarum.

Iulius, ut perhibent, diuus trieteride regnat.
 Augustus post lustra decem sex prorogat annos.
 Et ter septenis geminos Nero Claudius addit.
 Tertia finit hyems grassantia tempora Caij.
 Claudius heb domadem duplicem trahit: & Nero diuus
 Tantundem: summæ Consul sed defuit unus.
 Galba senex, Otho lasciuæ, & famose Vitelli
 Tertia uos Latio regnantes nescijt ætas,
 Interitus dignos uita properante probrosa.
 Implet fatalem decadem sibi Vespasianus.
 Te dominante Tito cingit noua laurea Ianum,
 Quindecies senis potitur dum frater habenis.

De

DE MORTIBVS EORVM.

Iulius interijt Cesar grassante Senatu.
 Addidit Augustum diuus matura senectus.
 Sera senex Capreis exul Nero fata peregit.
 Exegit pœnas de Casare Cherea mollis.
 Claudius ambiguo conclusit fata ueneno.
 Matriq; cida Nero proprio se perculit ense.
 Galba senex perijt seuo prostratus Othone.
 Mox Otho famosus, clara sed morte potitus.
 Prodigia succedunt perimendi sceptrâ Vitelli.
 Laudatum imperium, mors lenis Vespasiano.
 At Titus orbis amor rapitur florentibus annis.
 Sera grauem perimunt, sed iusta piacula fratrem.

TETRASTICHA, A' IVa

lio Casare usq; ad tempora sua.

Nunc & prædictos, & regni sorte sequentes
 Expediam, series quos tenet imperij.
 Incipiam ab Diuo, percurrantq; ordine cunctos,
 Noui Romanæ quos memor historię.

IULIUS CAESAR.

Imperium binis fuerat solenne quod olim
 Consulibus, Cesar Iulius obinuit.
 Sed breue ius regni sola trieteride gestum,
 Perculit armatæ factio seuâ togæ.

OCTAVIUS AVGVSTVS.

Vltor, successorq; dehinc Octavius idem
 Cesar, & Augustus nomine nobilior.
 Longæna, & nunquam dubijs uiolata potestas,
 In terris positum credidit esse deum.

Tyberius

TYBERIVS NERO.

Prænomen Tyberi nactus Nero prima iuuentæ
 Tempora laudato gessit in imperio.
 Frustra dehinc solo Capreærum clausus in antro
 Quæ prodit uitijis, credit operta locis.

CAIVS CALIGVLA.

Post hunc castrensis caligæ cognomine Cæsar
 Succesit sæuo seuior ingenio.
 Cædibus, incestisq; dehinc maculosus, et omni
 Crimine pollutum qui superavit auum.

CLAVDIVS CÆSAR.

Claudius irrisus priuato in tempore uitæ,
 In regno specimen prodidit ingenij.
 Libertina tamen nuptiarum*
 Non faciendo nocens, sed patiendo fuit.

NERO CLAVDIVS.

Aeneadum generis qui sextus, et ultimus heros,
 Polluit, et clausit Iulia sacra Nero.
 Nomina quot pietas, tot habet quoq; crimina uitæ.
 Discite ex Tranquillo, quæ meminisse piget.

SERGIVS GALBA.

Spem frustrate senex priuatus sceptrâ mereri
 Visus es: imperio proditus inferior.
 Fama tibi melior iuueni: sed iustior ordo est,
 Complacuisse dehinc, displicuisse prius.

M. OTHO.

Aemula polluto gesturus sceptrâ Neroni
 Obruitur celeri raptus Otho exitio.
 Fine tamen laudandus erit, qui morte decora

Hoc

Hoc solum fecit nobile, quod periit.

A. VITELLIVS.

Vitæ fors, mors fœda tibi, nec digne Vitelli
 Qui fueris Cæsar: sic tibi facta placent.
 Vmbrâ tamen breuis imperij, qui præmia regni
 Sæpe indignus adit, non nisi dignus habet.

D. VESPASIANVS.

Querendi attentus, moderato commodus usus,
 Auget, nec reprimat Vespasianus opes.
 Olim qui dubiam priuato in tempore famam,
 Par alijs princeps transtulit in melius.

TITVS VESPASIANVS.

Felix imperio: felix breuitate regendi:
 Expers ciuili sanguinis: orbis amor:
 Vnum dixisti moriens te crimen habere:
 Sed nulli de te: non tibi credidimus.

DOMITIANVS.

Hactenus edideras geminos gens Flauia iustos:
 Cur, duo quæ dederant, tertius eripuit?
 Vix tanti est habuisse illos: quia dona bonorum
 Sunt breuia: eternum, quæ nocuere, dolent.

NERVA IMP.

Proximus extincto moderatur sceptrâ tyranno
 Nerua senex, princeps nomine, mente parens.
 Nulla uiro soboles: imitatur adoptio prolem:
 Quam legisse iuuat: quam genuisse uelit.

TRAIANVS.

Aggreditur regimen uiridi Traianus in æuo,
 Belli laude prior, cetera patris habens.

Hic

Hic quoq; prole carens, sociat sibi sorte legendi
 Quem fateare bonum, diffiteare parem.

AELIVS HADRIANVS.

Aelius hinc subijte medijs presignis in actis:
 Principia, & finem fama notat grauior.
 Orbis & hic: sociatq; uirum documenta daturum,
 Adsciti quantum praeuineant genitis.

ANTONINVS PIVS.

Antoninus abhinc regimen capit, ille uocatu,
 Consultuq; Pius nomen habens meriti.
 Filius huic fato nullus, sed lege suorum
 A patria sumpsit, qui regeret patriam.

M. ANTONIVS.

Pōst Marco tutela datur: qui scita Platonis
 Fecit ad imperium, patre Pio melior.
 Successore suo moriens, sed principe prauo,
 Hoc solo patriae, quod genuit, nocuit.

COMMODYS IMP.

Commodus insequitur pugnis maculosus arena:
 Threicidico princeps bella mouens gladio:
 Eliso tandem persoluens gutture poenas,
 Criminibus fassus matris adulterium.

AELIVS PERTINAX.

Aeli iudicio, & consulto lecte Senatus:
 Princeps decretis prodite non studijs.
 Quod doluit malefida cohors errore probato:
 Curia quod castris cesserat imperio.

DIDIVS IULIANVS.

Dij bene quod sceleris Didius non gaudet opimis,

Et citò

Et citò periuro praeuia adempta seni.
 Tuq; Seuere pater titulum ne horresce nouantis:
 Non rapit imperium uis tua, sed recipit.

SEVERVS.

Impiger egelido mouet arma Seuerus ab Istro,
 Ut parricidæ regna adimat Didio.
 Punica origo illi, sed qui uirtute probaret
 Non obstare locum, cum ualet ingenium.

BASSIANVS ANTONINVS
 Caracalla.

Dissimilis uirtute patri, & multò magis illi,
 Cuius adoptiuo nomine tu perhibes:
 Fratris morte nocens, punitus sine cruento,
 In risu populi tu Caracalla magis.

OPILIVS MACRINVS.

Princeps hic custos sumptum pro Caesare ferrum
 Vertit in autorem caede Macrinus incers.
 Mox cum prole ruit: grauius pulsare querelis
 Cesset perfidiam: quae patitur, meruit.

ANTONINVS HELIOPOLITANVS
 liogabalus.

Tunc etiam Augusta sedis penetralia foedas
 Antoninorum nomina falsa gerens.
 Reliquum non extat.

IOANNES B A

PBTISTA EGNATIVS

Venetus præstantissimo Iurisa

consulto, & Senatori rea

gio Iacobo Minu-

tio s. d.

QUI principibus, illustrioribusq; uiris ingenij sui monumenta nuncupant, Minuti clarissime, alij id agunt, ut aut ueteri, summaq; in eos obseruantia sese id tribuisse dicat: alij ut eorum præsidio tuti, inuidiam minus graue, ac noxiã sentiant: alij ut fructum alieni de se iudicij ea indicatura percipiant. Nec desunt, qui posteritatis laude rapti, ac immortalitatis spe quadam inflammati, ea sibi nomina deligant nuncupatione, que diutissime et uiuere, & florere posse sibi persuasierint. Id quod à pictoribus, artificibusq; plerisque obseruatum animaduertas: qui Deorum, principumq; effingendis imaginibus eò liberius studeant, quò minus obnoxia illa existimant aut hominibus, aut temporis iniuriæ fore. Sunt etiã, qui hoc ueluti sacro literarum munere promereri gratiam, beneuolentiamq; eorum cupiant: siquidem haud inter postremas laudes referri debet, si quis principibus perplacere uiris. Sed et multi facillè sese, operamq; suam his ostentant, quorum & autoritate ornari, & opibus augeri se sperent. Ego
ui

EPIST. NVNCVPATORIA.

ui ex prioribus quasdam forasse sequar: sic certè duas, quarum altera publica, communisq; tibi cum gente Gallia, altera planè tua, ac propria sit, secutum in primis esse me non negem. Et communis quidem illa, quòd cum singulari, ac diuina potius Grolierij beneficentia Mediolani agens alterum ab hinc annum ornatus, auctusq; sum: non possum iam ex illo tibi, tuisq; omnibus etiam atque etiam non perpetuò uelle debere. Illius enim consuetudine, & opera, facillè quanta gentis uestre morù simplicitas, que publica, domesticaq; disciplina, que in omnes charitas, quanta in deum pietas uestra foret, est perspectum mihi planè, ac cognitum. Quid enim uobis ipsis magis rectum, apertumq; esse potest? Quid minus insidiosum, ac fallaxè Arctoz (inquiunt) gentes hoc omnes habent. Ego uerò cum fallacissimas ex his multas legam: non celo, sed nature planè hoc uestre, optimeq; discipline id tribuam. Iam quid animorum, uoluntatumq; uestrarum fraternam in omnibus consensionem prædicem? quam non conuiuiorum frequentia tantum, sed officiorum communicatione, ac summa charitatis mutue testificatione tuemini. Hæc uerò uobis adeò natura insita, usu parta, cõsuetudine aueta fuisse uidentur, ut tot mihi germani fratres nõ de facie solum, sed de morum in primis similitudine, atque equalitate uideamini. Quare non immeritò admirati Penorum legati etiam in hoste Rom. scilicet Pop. id plurimum esse dicuntur, quòd conuiuio accepti à pluribus ciuitatis principibus, eodem ubique cœnassent argento, testati nullos hominum benignius Rom. Po. uiuere. Nam quid de uestra in regem obseruantia, in deum pietate dicam? Que enim
B unquam

Morte son
L m son

unquam gens aut externos principes non admisit, aut admissos non interdum expulsi: sæpe etiam per summum scelus non occidit? Francis id proprium, ac peculiare, nullos unquam externos pati: suos autem usque adeo amare, ac colere, ut pro eius dignitate, ac maiestate tuenda non operantur, sed uitam profundere possint. Illa uero, quæ deo, ac religioni debetur, tanta, talisq; est, ut filieri melius pietatem, eum uestigia haud sanè leuiter impressa tot, & tanta extent, ut nulla unquam deleat illam obliuio, nulla obsecrare temporū iniquitas ualeat. Ceterum excellens quædam, ac excimia in te uirtus, secundusq; ac constans hominum de te rumor, & Ioannis in primis Francisci Asulani adolescentis cum summa spei, tum uerò laudum tuarum studiosissimi prædicatio effecit, ut & ego te pridem literis consulendum duxerim: & nunc Cæsares tibi meos, reliquamq; ad hosce non uulgarem (nisi fallor) industriam cupidissimè nuncupem. Quorum lectio tantò tibi gratior, ac iucundior esse debet, quantò is, qui ea tibi inscripsit, te plus amat, ac colit, quam multos alios. Huc accedit, quòd singularem eruditionem tuam, ac multiplicem literarum cognitionem magnificat: quòd Minutia familiarum nobilitatem (quippe quæ à Romanis illis deducta Minutius pro constanti habeatur) obseruat: quòd deniq; se tibi quam cõiunctissimū, ac charissimū esse cupit. Sunt quidem in te corporis, & animi (uti audio) egregie dotet, quibus Christianissimo regi gratias, admirabilisq; sis. Nulla certè aut maior, aut honestior, quam ut literas, literatosq; homines, quod facis, foueas: ille scilicet iure repositus abs te, quòd tanta tua cū laude urberrimè tribuere. Nā unū te esse

te esse, ac præcipuum, in quem Gallie tue Transalpinae olim intuerentur, quem Cisalpina tota prædicet, cuius singularem prudentiam, atque humanitatem etiam hostis commendat: totum hoc literarum beneficium est. Quid, quòd Cæsarum hæc à nobis instituta, tribusq; libris concinnata series, multa interim habeat, quæ delicatū etiam lectorem & capere, & detinere ualeant? Nam Byzantiæ urbis originem, Turcas ad hæc usque temporum principes, res ab his belli gestas, Maomethis ortum, Romanæ urbis captiuitatem, & Asiae imperia supra quingentesimum, ac millesimum annum repetita continet: quæ omnia primus ego (quod sine aliorū iniuria dictum uelim) præstiti: ac, ut una ueluti tabella depicta spectari commodè possent, curavi. Tametsi quid libris cõmune cum picturæ Pascit illa tantum oculos: hi animum, mentemq; instruūt. Illa mutam, inanem, ac plerumq; falsam descriptionem continet: libri uiuentem præceptionem, atq; exactam spondent. Tabulas etiam imperiti pingant: literarū monumenta non nisi doctissimi conficiant. Tantò denique literæ pingendi artem præstāt: quantò docti indoctis, uiui mortuis antecedunt. Tu igitur, cum ab incunte ætate ornamenta plurimum, et laudis ex hisce tibi uendicaris, illis ipsi tantūdem reddes: tantò etiam cumulatius, quòd neque melius, nec honestius beneficium ullum collocari potest, quam quòd in bonos, & doctos uiros confertur: quorum tibi uestigia non solum frassis sequenda, sed etiam atque etiam adoranda proposui.

Bene Vale.

IOANNIS BA.

PTISTAE EGNATII

Veneti in Romanorum principum
librum primum
praefatio.

IMPERATORVM uitas à Dictatore Caesare, qui primus patriae libertatem oppressit, ad Constantinum Paleologum, sub quo Turcarum seruitio Constantinopolis cecidit: hinc à Carolo Francorum Rege ad Maximilianum Caesarem breui alio qui stylo perscripsimus: rem ut per difficilem mihi, atque arduam, sic iucundam, qui legent omnibus, et (ut opinor) haud inutilem. Nam praeterquam, quod multa hinc haerentia, unde tibi, patriaeque tuae plurimum profuit: ipsa certe Romani imperij maiestas admirabiles eorum, qui imperarunt, euentus, tot regnorum repetiti casus, tot principum mutationes relatæ, non fastidium solum operose lectiois adimunt, sed admirandos sensim legentes partim ducunt, partim etiam trahunt: uti neminem arbitrer uel mediocriter inbutum literis, qui non haec et libenter agnoscat, et summa cum uoluptate non perlegat: et alio qui ad rei nouitatem accedit, quod consilio non pauca sunt et nobis addita, quæ rerum seriem non modo non interrumpant, uerum etiam exornent: quod in fabula dextra, sinistraeque tibi inter unum, alterum: ue actum adhibita etiam praesent: nec in campis herbarum uiror minus iucundus, quem uiole, hyacinthique purpurei distinguant. Omnium certe

PRAEFATIO.

certe rerum uarietas expetitur: et falsum illud est, saccharo semper conditiore fieri sterula. Quod si quis erit, qui plenior, uberior, etq; historiam à me exigat: ille saltem hoc mihi non neget, multa esse, quæ breuitate commendatiora sint sua. Nec tamen desunt interim principes, quos copiosius attingi: quorum scilicet et imperij diuturnitas, et rerum magnitudo id exposcere uidebatur. Illud uero testatum apud omnes esse uelim, nihil à me gratiae, nihil odio datum: ipsa ueritas nec interim nuda, ut multi haestenus, tantum à me spectata. Anni praesertim imperij, ortus eorum, et patria, illustrata; eorum gesta domi, forisq; non omissa: series uero principum tanta fide à me deducta, ut nihil desiderare amplius quis habeat. Nam et Flauius Blondus hisce libris, quos ab inclinatione Romani imperij conscripsit, multos uno uelut agmine ut sibi incognitos, omisit: et qui post illum historiam totius orbis amplexi sunt, nihil omnino ad uiri illius diligentiam addidere. Ego uero et praeter Zonarae Graecam historiam, et Nicetae Choniatae, Christoduliq; commentarios, Gemistiiq; libros, etiam schedia quaedam non indignum, quæ excuterem, duxi: uti rem semel coeptram Dijs bene fauentibus absoluerem: quæ certa omnia, explorataq; posteris traderem.

Virum autem id assecuti sumus, praesens aetas forsasse malignius, sequens certe simplicius, ac can didius aestimabit.

IOANNIS
BAPTISTAE
EGNATII VENETI
Romanorum Principum
Liber primus.

C. IULIVS CAESAR DICTATOR.

PRIMVS hic perpetuam dictaturam inuasit. Debellata enim intra decemium Gallia, tentata tunc primum Britannia, & Germanis in sylvas, ac paludes suas compulsis, in Italiam descendit: eaq; solita celeritate recepta, Hispanijs que pacatis, Pompeium Magnum Pharsalico prelio fudit: cumq; de omnibus hostibus triumphasset, tandem amicissimum coniuratione oppressus, periit aetatis anno vi. ac quinta quagesimo, dictature uero inite anno iii. Vir pacis, bellicq; artibus, & in primis clementia longè clarissimus, si libertatis assertor, quam inuasor, esse maluisset.

OCTAVIVS CAESAR AVGVSTVS.

TRibus, ac uiginti uulneribus interfecto Cesare, filicissimus omnium ad hanc diè successit Octavianus ex Accia Caesaris uerpe. Vindicatis enim patris interfecto-ribus, uictorq; ciuilibus bellis omnibus, nouissimè Antonio ad Actium nauali pugna superato, quo cum duodecim annos Remp. tenuerat, triumphator orbis totius, pacisq; restitutor aeternae, per quatuor, ac xl. annos impera-

101

11111

rium rexit: urbemq; Romam optimis institutis, ac legibus, magnificentissimiq; operibus sic excoluit, ut merito parens patria primus, atque Augustus diceretur. Obijt Nole septuagesimo sexto aetatis anno, cum lvi. imperasset. Ad cuius imperij felicitatem illud accessit, quòd seruator noster CHRISTVS, lux gentium, & orbis, sub eo nasci uoluit: ut quem summis animi, corporisq; dotibus principem clarissimum terris dederat, eodem etiam generis humani parès optimus, & maximus nasceretur. Huius felicitas ceteris optata principibus.

TYBERIVS NERO.

TRistissimus omnium mortalium optimo principi successit Tyberius, Liiuae uxoris magis impulsu, quam Augusti iudicio: quippe cuius neq; mores, neq; ingenium unquam probasset, pertinacia, & infinitam eius seuitiam pertasus. Principatum ab initio dissimulato ingenio, & matris reuerentia, non incommode gessit: mox Capreeni secessu luxurie, ac caedibus uacans, cum prouincie undiq; uastarentur, Caligula nepotis astu, & fraude periit octauo, ac septuagesimo aetatis anno tertio, & uigesimo imperij. Huius imperij anno duodeuigesimo CHRISTVM seruatorem nostrum Iudei cruci affixerunt: ex quo ad sum premam gentis interitionem nunquam seditione, fame, ferro, peste laborari ab his desitum.

C. CAESAR CALIGULA.

Praesuit hic Reip. annos quatuor, magis in Germanici patris gratiam populo, ac militibus comendatus, quam ingenio suo: primus enim à Cesare stemmate generitus de generauit, ut non immeritò fax humani generis

B 4 dictus

dictus sit: certè uox eius nefaria excepta, unam cervicem populo Romano optantis, quò facilius uno ictu abscindi posset. *Cassij Cherea, & aliorum conuuratione ferro occubuit annum agès xxviii. de quo sit dictum: Nec meliorem ab initio principem, nec peiorem postea fuisse.*

CLAVDIVS CAESAR.

Nescias, in hoc principe quid primùm accuses: adeò uerè recordia cum seuitia, ac luxuria cerabant: qui fato potius, ac fortune ludibrio ad imperiũ, cum latitaret extrema pertimescens, interfecto Caligula uenerit: quod nõ minore socordia, quàm crudelitate per annos xliiii. uenarit. Quanta fuerit eius stultitia, hinc aduertat. Messalina uxor portentose libidinis foemina C. Silio nupsit: qua uix interfecta, Agrippinam Germanici fratris filiam, nouo exemplo nouercam liberis duobus superinduxit: & Britanico filio priuignum Neronem anteposuit: cuius insidij, & Agrippinae ueneno in boleto dato perijt senex, ætatis anno Lxliiii.

DOMITIVS NERO.

Fax altera totius orbis iure à nobis dicatur: qui ex Domitio, atque Agrippina natus, imperij Romani maiestatem paterna, maternaq; cede polluit, libidinis adeò effrenata, ut matris cõcubitum appetiisse credatur, ipse certè sumpto flamme nuptiali sponsalia celebrauit: seuitie tantæ, ut præter urbis incendium, & uxoris Octauiæ eadem, primus Christianũ sanguinem, Petro, et Paulo interfectis, hauserit. Et ne quid scelerum deesset, publicè contauit, in sena q; operam exhibuit. Tandem deficientem Galba hostis à Senatu iudicatus, nec fortiter ferre potuit,

tuit: adiutus alterius adigendo ferro manu, perijt ætatis anno xxxii. imperij xliiii. Quinquennio sub initia omnium princeps optimus existimatus, etiam Traiani testimonio, procul distare cæteros principes à Neronis quinquennio prædicantis.

SERGIVS GALEA.

Nobilissima Sulpitorum familia natus, ac per omnes dignitatis gradus ad proconsulatum Hispania cæcilius, iam grandis natu imperiũ septimestre maiore hominũ ab initio fauore, quàm leto successu tenuit. Auaritia, et seuitia in eò principe iuxta infames: ex quo iniustus cunctis, cũ Pisonẽ in cõsulate inuidia reme diu adoptasset, annos lxxx. natus in medio foro à M. Othone iugulatur.

M. SYLVIVS OTHO.

Malè partum principatum adeptus, & aduersa per omnem ætatem sana, laudabili sine clausit. Dum enim liii. uix mense exacto, Bebriciensis campis bellum ciuile contra Vitellij duces exeret, papillam pugione sibi transfixit: adeò militibus charus, ut multi ad eius exemplum, ante mortui pedes semet interfecerint. Vixit annos xxxvii.

VITELLIVS.

Pudet tot dedecorum, sed ad institutam seriem pertinet & hunc ipsum referre. Qui patre L. Vitellio, & matre longè optima natus, militari factione, dum legatus Germaniæ superiori præest, imperium inuasit, foedo ingenio, uentriq; ac gula natus, & quod usu in his uenit, seuitia par. Cæterum Vespasiano principe declarato, cæno, fumoq; iactatus, ac furca sub mentum positus

diu per urbem tractus in scalis Gemonijs omnium ludibrio diu iacuit. Vita illi annorum LVII. Imperium uix octimestre.

VESPASIANVS.

Fessam, atq; labantem Rempublicam principum tyrannide potius, quam imperio, Flauie gentis auctor Vespasianus primus restituit. Nam per x. annos, quibus imperium rexit, singulari studio, ac providentia rem administravit, & ne Caesarianum desideraretur nomen, effecit. Hierosolymis expugnatis, cum filio triumphauit. Auaritiam ne culpes in eo, & temporum calamitas, & laudabilis eius usus facit: adeo inimicitia uam omnium princeps oblitus, ut Vitellij hostis filiam locupletissimè donatam, splendidissimo iungeret uiro: & insolescentem Mucianum, imperijsq; participem agentem adhibitis familiaribus satis habuerit admonere, se quoque hominem esse. Mors eius quantam animi tranquillitatem secum afferret, ostendit: dum alleuatus inter assidentium manus, stantem at imperatorem mori decere. Perijt anno etatis undecim septuagesimo.

D. TITVS VESPASIANVS.

Amorem, ac delicias humani generis Titum infestis mortalibus numina intra biennium sustulere. Huius precipuam clementiam, ac liberalitatem, uirtutesq; alias eximias per totum eius principatum magis commendauit, & uita antea licentia, & sub initia luxuria, & auaritie suspitio, ut Neronis tyrannidem plerique augerarentur, sed mutatus adepto imperio in melius, declarauit eiusdem esse ingenij & pessima, & optima inter duos ferre.

ferre. Hic Hierosolyma expugnauit, sagittandi peritissimus, & literis impense doctus: uox eius quandoque memorabilis audita: recordatus enim super cenam, quod nemini eo die officium contulisset: Amici, inquit, diem perdidisti. Huius imperio Vesuanus conflagrauit: incedium Romæ totum triduum, & lues fuit. Perijt etatis anno XLII. in summo omnium merore.

DOMITIANVS.

Ecquis Titi non doleat interitum? tali presertim successore, qui per omnia patri, fratriq; dissimilis, sepe etiam uiuentibus aut contumax, aut obrectator, Neroni, ac Caligule propior uixit? dissimulatamq; male seuitiam per omnes ordines effudit? Quare nihil illi patet, fraterq; aut Cattorum, Germanorumq; clades, aut bibliothecarum incensarum restitutio profuit, quin cæde illustrium uirorum inuisus omnibus factus, suorum tandem conspiratione post uita animum quintum, ac quadragesimum; imperij quintum, ac decimum confossus occubuerit, omniaq; eius acta rescissa sint.

COCCEIUS NERVA.

Meliore Reipublice, quod aurea gibba, Domitiano post ceruicem in somnis enata, portendit, Cocceius Nerva suscepit imperium, Partheno id deserente: clarissimis ortus haud dubie natalibus, ut Dion auctor est, & iam senex: qui cum alias leges, tum ne mares castraretur, edicto uetuit: summæ ciuilitatis, & clementiæ etiã in eos, qui in illud cõiurauerãt. Ut optimè uerò semper de omnibus meritis esse uideatur, Traiani presertim adoptione factum est, quæ absente, dum senectam suã contemni uidet, Caesarem

Cesarem appellauit, Homericò etiam uersu ad imperium adhortatus.

Τίσσευ δ' αὐτοῖ ἐμὰ δ' ἄκρυα ὄϊσι Βέλεος.

Imperauit anno uno, mensibus IIII. Vixit annos LXVIII.

VLPIVS TRAIANVS.

Optimus omnium princeps exteriorū primus Traianus, adoptione Neruæ imperium meruit, domi sanctus, foris adeò clarus, ut præter Daciam prouinciam factam, uicto etiam eorum rege Decebalò, Parthos superaret, superatis dederit, Transigritanas prouincias imperio adiecerit, Armeniam, atq; Arabiam peruenisset: ut nihil omnino habuerit, in quo culpam merito possit. Amicitiarum cultor, simplicium ingeniorum, atq; eruditissimorum admirator, iuris humani, diuinique cultissimus: ipse à literis, & musis haud abhorrens. Huius cineres, & ossa in urbem relata, cochlide columna supposita cum eius imagine, quæ superstaret foro à se extracto. Quanta fuerit in eo bonitas, acclamationes principibus exhiberi solite declarant, cum Augusti felicitatem, bonitatem Traiani his adprecarentur. Vixit annis LXIII. imperauit x.

AELIVS ADRIANVS.

Hic Italicæ stirpis Aelio Adriano, Traiani consobri no Adriæ orto genitus, Plotina, ut creditur, fauente imperator est factus, ingenio sublimes, uario, literarum omnium peritissimus, sed marthesos in primis: idem architectus, musicus, statuarius, multarū denique artium magis non ex pers, quam callens, Doctorum hominum nunc irrifor, &

for, & emulus, nunc fautor, et beneficus. Disciplina militaris scientissimus, in qua multa etiam correxit, principibus, qui secuti postea sunt, ea maxime probantibus, peragrinationis adeò studiosus, ut omnes ferme prouincias pedibus etiam peragrans obierit. Miserabili tandem fato consumptus est, ut in seipsum scire potuerit, si per domesticos licuisset. Imperauit annos xx. Vixit LXII. Inuictum eum fecere uiri illustres, non pauci sub eius exitum exilio, aut morte mulctati.

ANTONIUS PIVS.

Hic è transalpina Gallia paternum genus Nemausense. Pij cognomen causa diuersæ traduntur. Illud mihi maxime probabile, ut à morum probitate, affectuq; in Adrianum, & seruat eos, quos Adrianus interfeci iusserat, id traxerit. Numæ Pompilio maxime similis. Nam per annos treis, ac uiginti, nullum sub eo bellum fuit. Amor, ac timor gentium in eo certauit, bellum mouere timētibus his aduersus principem, quem ut numē aliquod uenerarentur, nec ille gloriæ ita cupidus, ut per aliorum damna, sedesq; eam appeteret. Nam & à conuulsis uim omnem abstulit, & in conscios quæri uetuit, ne plures inuenti odium auerent. Apud Lorios duodecim millibus passuum ab urbe septuagenarius, cum M. Antonium philosophum adoptasset, obiit febre.

M. ANTONIVS PHILOSOPHVS.

Quam læta, felixq; successu optimis, pijs, philosophis imperatoribus referendis, utinam qui sequuntur, tales merito dici possent. Nam hic ea ingenij bonitate, his uirtutibus excellit, ut exemplum desit: et eam porum

porum calamitas affuit, ut solus erumnis publicis obstita-
terit. Nisi enim hic praefuisset, maiestas Romani nominis
facile tunc cœcidisset, Marcomannis, Quadis, Septētrio-
ne omni hinc sciente, inde Persis Orientem vastantibus,
lue interim, inundationibus fluminum, locustarum ui-
omnia populantibus: sed uicti primū Veri principis au-
spicio Perse, Marcomanicum mox bellum, Christiano-
rum etiam ope, qui tūc militabant, ex sententia per ipsius
principis presentiam confectum. Ad quod gerendum
principalis supellex haere subiecta, cum pecunia in stipē-
dium deesset: felicissimus certe princeps, nisi heredem
Commodum reliquisset post annum imperij duodeuige-
simum, ætatis quinqueagesimum nonum.

COMMODVS.

Adolecens mortuo in Germania patre, imperator
omnium uotis est dictus. Et quis filium Antonini
reiecit: ille uerò etiam patri non satis probatus, statim
Caligule, ac Neronis similis uasit: libidine, auaritia,
& crudelitate illis antefendus. Nam in scena saepe au-
rige habitu prodijt. Ludis gladiatorijs, et Dalmaticatus
praesedit, et in amphitheatro gladiator dimicauit. Athle-
tarū etiam more publicè se exercuit. Quæ omnia actus in-
strueda publicis curauit. Tandē Leto autore, et cōcubina
Martia, post tertiuūdecimū imperij annum strangulatur.

AELIVS PERTINAX.

Successerit haud dubie flagitiosissimo principi prin-
ceps optimus, si non illum militaris auaritia, satis in-
peius omnia trahentibus, intra octogesimoquintum
imperij diem de medio sustulisset. Alba Pompeia in Li-
guriis

guriis huic patria, genus humile, ac sordidum. Virtus,
atq; innocentia summa, militiae clarus, & in ea ad sum-
mas dignitates euectus: unde & pile dictus est ludus. Hic
cum summam de se expectationem omnibus daret, Leti
insidijs, qui imperium illi astruxerat, & militari factio-
ne, Iuliano, qui successit, non in scio, LXXI, ætatis an-
no periit.

DIDIVS IULIANVS MEDIOLANENSIS.

Imperium, quod per scelus necis imperatorie conscius,
primus etiam licitatus esse dicitur, intra septimū men-
sem cum uita simul amisit: neq; enim militi gratus, ob non
integrum donatiuum datum, & populo etiam inuisus ob
perfidiam in principem optimum. Quare inter utriusque
odia destitutus, Septimij Seueri iussu, qui imperatorem se
appellauerat, damnatorū more necatur. Vocesq; in illum
graves à populo saepe iactatæ.

SEPTIMIVS SEVERVS.

Africa illo olim imperij Romani æmula hunc genuit
imperatorum magis necessarium, quàm inutilem,
Vnde etiam iactatum uulgo, aut nunquam nasci debuisse,
aut nūquam mori. Nam & imperiū fortiter administra-
uit: & sublatis in oriēte Pescennio Nigro, in Gallijs Clo-
dio Albino, quem & Cesare dixerat, orientē omnem Par-
this, Arabibus, Adiabenis deuictis, Romanæ maiestati rea-
stituit. Arcus adhuc Romæ uictorie monimētū titulis ma-
gnificentissimis uisitur. Britannos tumultuane cōpescuit
uallo per xxxxi. passuū millia à mari ad mare ducto: ubi
etiā duodeuigesimo imperij anno septuagenario maior ex
articulari morbo decessit. Bellicis artibus clarus: pacis, ni-
si scuitia,

seuitia, ac perfidia eas inquinasset, nō cōtemmendus. Ceterum literarum non ignarus, matheosus peritus: à Latinis non abhorrens, nisi Punicum quid redderet. Cædibus illustrium uirorum ad eō infamis, ut Punicas clades in togæ caesorum ciuium Romanorum sanguine rependerit.

ANTONIUS CARACALLA.

Vestis huic, quam talarē è Gallijs aduectam, Romano populo donarat, cognomen addidit. Seuero patris adhuc uiuenti contumax, nec minus in fratrem Getam impius, quem patre mortuo statim occiderit: militi tamen gratus cum ob ingens donatiuum his datum, tum quòd in castris gregarij penè militis uices ageret. Alexandri Magni admirator, quem collo in leuam humerum detorto reddere cuperet. Hic orbe peragrato, Alexandrinorum dicacitatem ultus ingenti eorum cæde, Persas dolo magis, quam uirtute, fudit. Sexto demum imperij anno militum dolo Carris, dum uentris oneri leuando intenderet, interficitur xxx. ætatis anno.

OPILIUS MACRINVS.

Obscurissimis parētibus ortus Maurusij generis, multis artibus, ac pudendis ad præfecturam euectus, a iuris tamen scientia non alienus, sed uenali fide, ac uita semper sordida, post interfectum Antonium, imperium cum Diadumeno filio formosissimo Macrinus inuasit: quod cū per annum, et menses duos obtinisset, uictus ab Heliogabalo cum filio, quinquagenario maior fugiens obruncatus. Dam est dictio consulentis super imperio talis: Ω γέρον ή μάλα δ'ήσε νεοί τέραςσι μαχηταί, Ση δέ βιν λέλυτ' χαλεπόν δέ σε γήρας ήκάνει.

Variis

VARIUS HELIOGABALLVS.

Asyrū (quis credat?) principem nescio maiori ne fortunæ ludibrio, an Romane maiestatis fugillatione orbis hunc per duos et amplius annos tulit, et eum incestum: si quidem uerum erat Caracalle filium ex Scenide consobrina natum. Qui ex Oriente Romam profectus, interfecto (ut dixi) Macrino, tralato etiam inde Heliogabali numine ad urbem, in summa omnium expeditione uenit: sed illi mox omnia in ludibrium, aut oditi conuersa sunt. Nullus enim principum ad hanc diem maiore libidinis flagrauit infamia, uti se in muliebrem sexū execari curauit. Nullus maiore luxu opes prodegit imperij: nullus denique contaminatus, aut impurius, uixit omnium religionum contemptor, præter patrij numinis Heliogabali. Hunc tamen in cloacam proiectum, mox in Tyberim cum matre Scenide tractum per milites popularis Romanus ita ultus est, uti nomen eius ex publicis monumentis eraderet. Vixit ann. xvi.

ALEXANDER SEVERVS.

Meliore orbis fato ex Mamae consobrinus Heliogabalo Alexander iam pridem ab impura illa belua adoptatus in imperium successit, optimis principibus æquandus innocentia, in uiros bonos beneuolentia, et (quæ præcipua dos principum) singulari in omnes mentia, ut cōταπεινώσει eius dicatur imperium. Hic expeditione Persica ex animi sententia confecta, dum ad Seppentrionem uertit arma, Germanis tumultuantibus factione militari tertio decimo imperij, uite anno undetrigesimo.

C

gestino, Maximini perfidia cum matre in tentorio nea-
tur. Primus post Adrianum principem, qui uerae pieta-
tis lumen acceperit. Nam CHRISTVM in larario suo sem-
per habuit. Quin illa ex sacris literis sententia frequens
ei in ore esse. Quod tibi nolis, id in alteru[m] facere caueas.
Locum etiam Christianis adiudicauit, quibus popinarij
litem intendebant, rescribens Deum multo melius quo-
quo modo coli, quam popinarijs asgnari.

DE PARTHORVM, ET PER-

farum imperio.

Non alienum ab instituta serie fuerit, quando post-
hac Persarum arma in Oriente, post Parthica tota-
ties erunt referenda, si breui imperium utriusque popu-
li, tum ad nostram aetatem in eo terrarum tractu regnoru[m]
seriem perstringa. Primus igitur Parthis Arsaces libera-
tatem asseruit ad eam diem cum ceteris Orientis popu-
lis, regibus Macedonum obtemperantibus: a quo ad Ar-
thabarium regem perpetua Arsacidaru[m] gloria per qua-
dringentos, & amplius annos floruit: dissidentibus inter
se Syriae regibus. Parthis uero per haec tempora uaria
admodum fortuna cum Romanis contendentibus, Artaxerxes
Persa, uir obscuris admodum parentibus ortus,
genti suae ueterem imperij gloriam restituit. Tripliciter
prelio Arthabano cum tota Arsacidarum familia caeso,
Persas Orienti iterum imposuit. Quorum imperium ad
Chosroen usque regem, & Heraclium imperatorem per
quadringentos annos mansit, grauib[us] prelijs, altera-
nante fortuna, cum Romanis interim gestis. Qua tem-
pestate Saraceni ex Arabia profecti, Maomethe duce,

Arsaces rex
Parthorum.

Arthabarius,
rex.

Artaxerxes
rex Persaru[m].

Chosroes rex
Persarum.
Heraclius im-
perator.

Maomethe

noui delirij autore, Persas primu[m], mox Romanos uer-
sarijs, & ingentibus cladibus afflixere, floruitq[ue] Saracenia
cum nomen, Persico sublato, adeo ut non contenti Asiae
imperio, maximam Europae partem sibi subicerint: ipsam
etiam terram Italianam (quod horreat meminisse animus)
mari, terraq[ue] sedem per ducentos, & amplius annos po-
pulati. Mox praesulentibus Turcarum rebus, diuisum in Turcae.
Oriente imperium est: Saracenis Aegyptum, & Asiam
ad Orientem sibi uendicantibus: Turcis propiores Euro-
pae prouincias per nostrorum principum segnitiam oca-
cupantibus: repressaq[ue] interim gentis in Christianum no-
men infestissimae rabies Gallorum armis Europae prin-
cipum, communi expeditione, autoribus tamen Francis
in eos sumpta, & Hierosolyma nobis restituta. Cete-
rum nostrorum discordia rebus in Asia labentibus, &
modo Tartaris, modo Saracenis de imperio contendena-
tibus, Asiae pars, quae a Tauro ad Euphratem proten-
ditur, Saracenorum imperio reliqua ad Hellepontum
Turcis cecit. Interim centesimum ab hinc, & amplius an-
num, Tamberlanes inter Scythas humili loco natus ex Tamberlanes.
gregario milite ordinis primo, mox exercituum ductor,
Parthis imperium astruens, uictis omnibus finitimis gen-
tibus, Syriam cum tota Aegypto populatus est. Inde
in minori Asia Paizesi Turcarum principi congressus = Paizeses Tur-
sus, cum captum cum tota gente ad interitionem cessa, ca
uictus, & ca
in uinculis habuit: uictorque domum reuersus, urbe
etiam Marchanti populosissima a se condita, & uicta-
rum gentium spolijs ornata, imperium moriens duos
bus filijs reliquit. Quorum dissidio res tanta indole
C 2
parta,

Vsuncaſſanus, retro facile abiit. Stetit tamen regnum trans Euphraten filijs incolume ad Vſuncaſſanum uſque: qui cum Maomethe etiam conſiſit. Variatum demum in his terris, re Aegyptiaca interim florente, donec auditum eſt ætate noſtra Pſophis nomen unius ex Vſuncaſſani hereditibus (uti credi uolunt) fortuna ſeruari: qui magno hominum ſuaore ad imperiũ aſcitus, ueluti hereditarium odiũ cum Turcis exerceat.

IULIUS MAXIMINVS.

Redit nunc ſtylus ad inſtitutam ſeriem. Nam Alexandro interfecto, ſucceſſit Maximinus cum filio cuiusdem nominis, Thrax gente, & ſeuitia inſignis: aduerſus quem cum Senatus Pupienum, & Balbinum imperatores declarafſet, immanitatem hominis, ac barbariem perteaſus: ille ſtatim in Italiam cum Germanico, ac Pannonico exercitu deſcendit. Aquileiãq; incaſſum obſeſſa, à militibus fame laborantibus cum filio necatur. Memorabilis mitum uox fuit, cum utrumque interficerent, ex peſſimo genere ne catulum quidem habendum. Imperarunt ambo annos treis. Pater ſexagenario maior, filius uigefimum annũ agens obiit.

BALBINVS, ET PVIPIENVS.

Imperatores hi primum ex ſ. c. duo aduerſus Maximinum creati: Balbinus nobilitate generis præſtans, Pupienus, qui & Maximus, militari diſciplina clarus, à quo & Maximini uicti. Cæterum cum parum inter ſe concordia animo Rempu. regerent, à militibus uterque interficitur, Gordiano puero ſummæ rerum impoſito.

GORDIANVS.

Opti

Optimum, ac nobiliſſimum principem terris Diſcederant, ſi diu rebus illum præſſe uoluiffent. Nobilitatem eius auus, paterq; imperatores, & Scipionum ſententia agenti inſertum, bonitatem Romani populi, ac militiæ, & orbis totius in adoleſcentem amor atteſtatur. Sed cum bellum ingens aduerſus inſoleſcentes Perſas conſiſſet, iamq; Miſithei ſoceri diligentia feliciter conſeciſſet, Philippi præſecti dolo, qui ſocer primò, mox princeps, interſicitur, haud tamen inulta mors optimi principis fuit: omnes, qui in illum coniuerauerant, crudelibus ſupplicijs aſſecti, & Philippi non diu imperium tenere. Vixit annos **xxii.** imperauit ſex.

PHILIPPI.

Dvobus principibus, audita Gordiani morte, à Scænatu creatis, Marco primum, mox eo breui abſumpto, Seuro Hoſtiliano, qui & ipſe non diu ſuperuixit, Philippus imperium occupat: nec ei gentis humilitas obſtare potuit, quo minus imperaret. Nam per omnes militiæ gradus ob uirtutem euectus, tandem præſectus à Gordiano in Miſithei locum factus, optimo adoleſcenti inſidias comparauit: eoq; per dolum caſo, imperator ab exercitu dictus, Romam cum ueniſſet, filium Philippum imperij participem declarauit. Ipſe poſt quintum imperij annum Veronæ medio capite ſupra ordines dentium præciſo, filius duodenarius Romæ necatur: quem adeo triftis ingenij ſerunt, ut nunquam riſerit, & ſemel ridentem patrem auerſatus ſit. Sub his ſeculares ludi magnificentiffimi milleſimo ab v. c. anno dati. Sunt, qui à Chriſtiana pietate non abhoruiſſe Philippum tradant, quorum teſtimonio

C 3

stimonio hominis perfidiae fidem abroget.

DECIUS.

Inuitum, ac penè reluctantem Philippi socordia hunc imperio praefecit, haud dubie tamen nobilissimis parentibus Bubaliae inferioris Pannoniae urbe natum. Nam Philippus nunciata Marini ducis, & Mœstici exercitus rebellionem, cum Decium ad comprimendos eos motus mitteret, recusauit primò Decius: mox etiam admonuit, non esse ex Philippi re, ut ipse eò contenderet. Ceterum, satis rem ita trahentibus, ut primùm prouinciam attigit, imperator omnium consensu dicitur: & interfectis (ut dixi) Philippis, cum aduersus Gotthos cum filio audacius, quam consultius pugnaret, casus cum toto exercitu ab his est, corpusq; paludis uoragine absortum nusquam inuentum. Hic charissimus Senatui fuit, & qui à nobis etiam inter optimos principes adnumerari posset, si iniuriam à Christiana pietate abstinuisset: in quam plus nimio Philippi etiam odio seuiit: Fabiano, ac Cornelio pontificibus Romanis martyrio affectis. Vixit tamen annos L. imperaue- runt uterq; biennium.

GALLVS PATER, ET VO-
lustranus filius.

Hi post Decium imperium adepti, infelicissimè illud per annos duos, & menses octo rexere. Nam cum Scythis tributo annuo drachmarum centum transfegere, primi qui Romani maiestatem imperij tam foeda passione suggillarint: & Armeniam amisere, expulso à Parthis Tyridate eorum rege. Tam seua deinde lues orbem inuasit,

quae ex

quae ex Aethiopia ortum habuit, ut per annos quindecim terras penè omnes exhaurerit. Tandem Aemiliano imperatore factò, uicti praelio, à militibus occiduntur: pater aetatis anno XLVII.

AEMILIANVS.

Trimestrem & hunc imperatorem Mauriitiana nobis dedit, uirum (quod fatendum est) militiae peritum, sed ignobilem: qui uictis ad interitionem penè Gotthis, astu etiam adhibito, cum omnem praedam militi promississet, imperator ab exercitu dicitur. Mox Valeriano ab Alpino exercitu imperatore nobilissimo, ac Censorio uiro creato, qui Aemiliano fauerat, ne ciuili bello Remp. conflictarent, Aemilianum necant, soloq; ducis capite res peracta est, anno aetatis eius XL.

LICINIUS VALERIANVS.

Nillum principem maiore unquam fauore orbis accepit: nullus eo calamitosior ad hanc diem imperio praefuit: uel quod à Sapore Persarum rege uictus acie, siue dolo suorum, siue eius imprudentia id acciderit (am utrunque traditur) miserabili captiuitate apud eos consenuit: uel quod Gallienum, filiumq; post se reliquit, qui Caligule, ac Vitellijs simillimus orbem terrarum penè perdidit: externis hostibus ad eò nobis insultantibus, ut foemina imperium in Gallieni contemptu occuparint. Triginta certè tyranni nescio Rempub. magis affluerint, an aduersus hostes nostros necessarij tutati sint: qui per ea tempora in prouinciam imperij labentem per Gallieni luxum sustinerent. Vixit Valerianus septuagenario maior, imperauit annos X. Vir ante imperium summis

C 4 hono

honoribus functus, & in his cum summa laude, ac uirtutis opinione uersatus.

GALLIENVS.

AD Valeriani calamitatem accessit Gallieni filij imperium: qui nequissimus omnium mortalium adeo per luxum, ac socordiam imperium afflixit, ut per totum terrarum orbem grauissima externa bella senserimus: neque uero minus à xxx. tyrannis uexatae fuere res. Is Gallienus, cum aduersus Aureolum comparato exercitu Mediolanum usque contendisset, Aureoli commento iam penè uicti, certè intra Mediolanum obsessi, interficitur quinquagenarius. Imperauit annis x v. cum patre septem, solus octo. Affuit huic principi (quod mireris) animi quandoque uigor, & ad se ulciscendum audacia: nec minus in eo liberalitatis effulsit, cum nihil unquam petenti denegaret.

CLAUDIVS.

Ostenderunt & hinc terris numina uerius, quam concessere. Quippe cuius principatu restitui ad integrum res potuerit, nisi intra biennium fato occubisset. Is enim Gothorum arma late uagantia primus compepsit: naualibusq; ac terrestribus bellis eorum opes attriuit, ut per omnes prouincias nulla, nisi Gothica mancipia essent. Alemannorum ad Benacum lacum infinita millia prostrigauit. Illud memorabile, quod Graeciae uastitate, quam Gothorum arma intulerant, Athenis captis, cum librorum ingentem uim coaceruassent, de his comburendis Barbari iam consilium ceperant: tum unus ex his,

his, Abstineamus, inquit, hanc iniuriam ab his codicibus, quibus Graij homines, dum studiosius incumbunt, minus ad bella idonei fiunt. Illud etiam in Claudio memorabile, quod accepto imperio, cum in Senatu uariarent sententia, uti prius bello occurreret, tyrannorum, an Gotthorum: Gotthos censuit prius aggrediendos: quod hi Reipub. hostes, tyranni principis essent. Praefuit biennio non integro.

QVINTILIVS.

Hic cum dies septem, ac decem imperium autore Senatu tenuisset, Aureliani imperatoris nuncio exterritus, sanguine è uenis emisso obiit.

AVRELIANVS.

Hunc inter principes necessarios magis, quam bonos multi reponunt. Nam quantum illi gloriae triumpho hostiles, & militaris peritia uendicat, tantum seuitia domi etiam in sororis filium exercita laudis detrahit. Princeps tamen dignus, qui Claudij etiam praerogatiua Republicam, ea temporum calamitate suscipere. Barbaros enim in terra Italia uagantes, triplici praetio afflixit. Monetariorum bellum non sine ingenti caede sedauit. Zenobiam insolescentem duplici praetio uictam, & per obsidionis moras tandem fractam in triumphum duxit. Aureolum, & tyrannorum non paucos aut interfecit, aut sibi conciliauit, Tetrico uno ex his etiam Lucaniae correctore instituto. Imperauit annis v. Domestricorum fraude inter Byzantium, & Heracliam oppressus.

TACITVS.

Interregnum per septem menses Aureliano interfecto fuit: cum miles ad Senatum, Senatus ad militem prerogatiuam imperatoris deferret eligendi: tandem patres militari consensu uicti, Tacitum Augustum dixere: ex quo tantum publicè gaudium fuit, ut literas Senatus ad municipia Italiae super ea re dederit. Quàm uerò amplissimi ordinis iudicium à militari tumultu disset, Taciti declaratio ostendit: cum in curia testati sunt neminem aut iustius, quàm grauem uirum, aut prudentius, quàm doctum imperare posse. Verum hic tantus uir sexto, quàm imperare coeperat, mense, militari scelere perijt.

FLORIANVS.

Hic Taciti frater, quasi hereditarium imperium haeset, intra lxx. imperij diem tanquam ad fortunæ ludibrium solutis sibi uenis, ad Probi imperantis nunciium obiit.

PROBVS.

Non sefellit omen nominis, cum hoc illi cognomen esse potuerit: ut si non illi fuisset Probi nomen, cognomen hoc appellari potuerit. Huic nec Taciti frater obstitit, quò minus orbis totius consensu imperator diceretur: nec generis humilitas, cum patrem Dalmatici sanguinis, et eum agrestem habuerit. Vir pacis, belli que artibus longè clarissimus. Huic per sex annos, quibus imperauit, uicti Sarmatae debentur. Tyranni per hunc omnes sublati: pax uniuerso terrarum orbi restituta, celebris uox eius excepta inuidiam peperit apud milites: neque enim necessarios amplius dicebat fore milites, ubi hostes deessent: quos nusquam uirtute sua su-

ENOS

tuos mox sibi promittebat.

CARVS.

NArbo Martius hunc genuit imperatorem bonum, sed ad posteros etiam commendatiorem multò futurum, nisi Carinum flagitiosissimum principem reliquisset. Hic bello Persico capta Seleucia, et Ctesiphonte, dum ad Tigrium fluium castrametatur, fulmine ictus perijt: Numeriano filio ab Apro socer o mox interfecto, adolescente tum probitatis, tum eruditionis egregie, maximè autem ad poeticon nato: et Carino Romæ per Diocletianum principem caeso. Hi tres uix triennium explerunt.

DIOCLETIANVS, ET MAXIMIANVS August.

Subeat forsitan admiratio multos hac nostra principum relatione, quòd paucissimos Quiritij sanguinis, omnes frè externos, et pudendæ quosdam etià originis, non tamen poenitendos recenseam. Sic haecenus Decium Pannoniæ, Aurelianium Daciae, Claudium Dardani, Probum Dalmatiæ, Carum etiam Gallie sibi uendicant. Quid quòd eadem Dalmatia alteri etiam nobis imputet, omnibus æquandum principibus, si à priorum sanguine abstinuisse, Diocletianum? Is enim Salonis ortus, libertini etiam sanguinis, cum molem imperij grauiorem animaduerteret, quàm ut unus esse uniuersæ par posset, Maximianum Augustum creat: amboq; duo sibi Caesares, Galerium, Armentarium cognomine, et Constantium Constantini Magni patrem dicunt. Diocletianus igitur, quando per parteis rem tutius confici posse ratus est, Maximianum Gallijs praeficit: eoq; confecto bello, in Africanum aduersus

aduersus quinquagenarios transire iubet: utrobique sese
 dati tumultus. Africanus certè aliquantò difficilior, quòd
 quinquagenarij, & supra eum annorum numerum uete-
 ranus miles ad obsequium tam facillè redigi non poterat.
 Interim Aegyptum Diocletianus inuadit. Achilleum in-
 cubatorem imperij Alexandria per menses aliquot obse-
 sum, & in potestatem redactum, feris laceradum obijcit:
 potentissimus quisque cædibus, ac proscriptione peti-
 tus. Interim aduersus nariseum Persarum regem Gale-
 rius infeliciter primò, mox reparatis copijs, ira etiam ani-
 mos illi faciente, quòd ad Diocletiani carpentum post
 cladem acceptam per mille passus pedes currere coactus
 est, egregiè uicit Narseo fugato, & caesis magna ex parte
 Persis, pellicibusq; cum gaza omni regia captis. Hac
 uictoria Galerij uirtute, & audacia parata: qui explorat-
 tis prius hostium castris, noctu cum x. millibus equi-
 tum Persas aggressus, a dedecus acceptum hosti rependit.
 Diuersa etiam parte Constantius ab Alemanis improbia
 so in saltu primùm uictus, & eodem die mox uictor, l. x.
 eorū millia cecidit: ea clade Germanie atrite, Gallie libe-
 rate. Sicq; pacato orbe post annorum imperium xx. Dio-
 cletianus Nicomedia, Maximilianus Mediolani imperiū
 eodem die deposuere. Rem miram, & ad hanc ætatem in-
 cognitam, ut sponte, nec prægrauante saltem senectâ, uel
 rerum mole, uterque in ordinem se redegerit. Diocletia-
 nus certè cōstantius in proposito mansit. Nam per decem
 annos quot priuatus Salonis superstit, hortorum amantia-
 tati uacans, iterum ad imperium sollicitatus, à priuata uitâ
 abduci non potuit, testatus nullos sibi unquam soles letior

in affulsisse. Obijt autem duodecoginta natus annos
 uel alienatione mētis, uel ueneno hausto, ueritus Licinium,
 ac Constantium, qui illum tanquam Maxentij fauorem
 grauius increpauerant. Sed & Maximilianus dum Con-
 stantio genero insidias parat imperium affectans, Masi-
 lia captus Constantij iussu necatur.

CONSTANTIUS CHLORVS,

& Galerius Maximinus

Augusti.

Successere Diocletiano Iouio, & Maximiliano Her-
 sculio cognominibus, duo ab his antea dicti Caesares,
 Constantius uidelicet Chlorus, quasi uirentem à colore
 dicas, & Galerius Maximinus. Sunt, qui ex ueteribus
 monumentis Maximianum magis probent: sed quocun-
 que cognomine hic fuerit, diuerso, quod constat, ingenio
 uixere. Constantius benignus, ac facilis, atq; ad promeren-
 dam Gallorum gratiam, quibus præerat, propensior, nec
 à uera pietate abhorrens. Galerius trux: ac propè immā-
 nis: ut qui rus, unde uenerat, oleret, nostri que sanguinis
 appetentissimus. Sed cum undecim annos Constantius Gal-
 lias, & Hispanias in summo otio tenuisset (nam Afri-
 cam, Italianq; sub imperij initia sponte dimiserat, ratus
 id grauioris esse oneris, quam ut ab uno sustineri posset)
 Eboraci decessit, moderati principis fama, & Constanti-
 no filio successore felix.

Galerius imperium adeptus, molem & ipse secum
 rei reputans, duos sibi asciscit Caesares, Seuerum, &
 Maximilianum iuniorem: illum Italiae, hunc Africae, &
 orienti præficit: ipse Illyricum sibi medijs asciscit. Ve-
 rum

rum non multò post genitalibus putrescentibus, ut a te dicitur sibi gladio intulit.

SEVERVS, ET MAXIMINVS IMP.

Seuerum haud multò post Maxentij factio Romæ intra tabernas opprimit, & Maxentium Herculij tyrannici virum spiritus sibi præficit, aduersus quem dum Maximilianus festinat, militum suorum defectionem ueritus, retro in Illyrium contendit: ubi ulcere inguinibus innato, cum deessent remedia, nec medici ob hominis immanitatem opem ferre auderent, uermibus undique erumpentibus obiit, Christiani sanguinis usq; ad insaniam pridem effusi incassum poenitēs. Vir belli, pacisq; artibus insignis, nisi crudelitate nimia in nos, tantas uirtutes fecisset. Solus annos duos cum Caesaribus: & Licinio imperij consorte xvi. præfuit.

LICINIUS, ET CONSTANTINVS.

Licinio Dacia natale solum fuit. Militaris disciplina ad ueterem normam seuerissimus exactor. Rusticis, & agrarijs hominibus (ex eo enim genere fluxerat) æquus: avaritiæ, & Veneris studio insanis, moribus plene barbaris: & literis adeò infestus, ut uirum, ac pestem publicam eas appellaret. Sed cur eas non odisset, quarum adeò expertus erat, ut ne decretis quidem subscribere posset? Illud in eo non reprehendas, quòd spadesum, aulicorumq; insolentiam mirè compescuit, rimas, foricesq; palatinos appellans. Hunc Constantinus noua res molientem, primum in Pannoniæ campis fudit: mox reparantem uires incredibili celeritate ex Europa in Asiam expulit: maleq; reconciliata iterum gratia per Constanti-

tini sororem Constantiam, quæ illi uxor erat, cum rebelles animos homo uecors retineret, etiam contra sacramenti fidem Theſsalonicæ interfici iussus est. Imperauit ann. xiiii. sexagenario maior, Christianis infestissimus. Unde illi discordiarum semina aduersus Constantinum acriora.

M. FLAUIVS CONSTANTINVS

Constantij Augu.

Felicioribus auspicijs, ac meliore partium nostrarum euentu, rerum tandem Constantinus potitur ex Helena Constantij uxore susceptus: & ceteris fratribus ob egregiam indolem, cum illi segnitiam præ se ferrent, patris etiam testamento prælatus. Hic sub Galerio rudimenta militiæ felicissimè auspicatus, paratæ ex Sarmatis egregia uictoria, ueritus que ex ea laude gliscentem inuidiam, ad patrem transfugit: eo que moratuo, Gallias, Hispaniasq; & Cottias Alpes obtinuit: Constantio patre id multò antè somnio præſagiente, egregium imperatorem fore, qui Dei militibus opem primus ferret. Iamprimum igitur ueteranis militibus agros assignatos, ut ad filios suos transfirent, primus instituit. Tertio imperij anno accessit in Italiam ab ijs, qui Maxentij tyrannidem ferre non poterant, biennio totam Italiam, urbemq; Romanam pristina maiestati afferuit, Maxentio Tyberinis gurgitibus absorpto. Inde abnegato idolorum cultu, Christianam puritatem ita amplexus est, ut præter egregia dona Diuorum nostrorum templis illata, CHRISTVM ab omnibus colendum præceperit, templaq; illi, et alij numinibus erexerit, nec alia magis causa acrua

acrius in Licinium exarsit, quàm quòd ille aduersaretur nobis. Bella contra Barbaros multa felicissimè confecit: unde primus Romanorù principum Magni cognomentù tulit. A bellis ad pacis studia conuersus, optimum principem primis annis egit. Leges sanctissimas tulit: literis & ipse impensè semper studuit, & eas fouit. Religionis adèd obseruans, ut Nicenam synodum ccc. & xxxi. patrum multis dissidentibus indixerit. Byzantium instaurauit, imperatoriãq; urbem, & nouam Romam appellari uoluit. Moriens & Constantinopoli sepultus, treis liberos, et Dalmatium fratris filium successores reliquit, xxx. & amplius annos imperans, tredecim uerò ex his solus. De eo sic memorie proditum, decem primos annos ut præstantissimus diceretur, xii. sequentibus latro, de ceterò nouissimis pupillus ob immodicas largitiones. De eius baptisate uti uariant auctores, sic constanti fide, quæ de imperij donatione circumferuntur, uti minus similia ueri non probant. Sed alij hoc uiderint.

CONSTANTINVS, CONSTANS, ET CONSTANTIVS
stantius Constantini filij Augu.

Htres imperium, quod per manus à patre accepèrunt, ita partiti sunt, ut Constantinus maximus natu Gallias, Hispanias, Britanniaq; insulam obtineret, Constanti Italia cum Illyrico, & Græcia cederet, Byzantium, & Oriens Constantij esset, qui Dalmatium socium imperij haberet: quem haud multò post dolo exceptum militari factione oppressit, cum annos treis imperasset. Nec durauit diu fratrum concordia: siquidem in nefarium bellum rapti fratres: nam Constantinus Gal-

lico

lico exercitu fretus, Constanti fratri bellum intulit, quòd dum cupidius, quàm cautius, gerit, ad Aquileiã exceptus insidijs nondum triennio fuit o, uulneribus confectus perijt. Inde Constans uictor, cum non sine labore prouincias transalpinas in potestatem redegisset, egit primum optimum principem, mox aduersa ualetudine, siue rerum felicitate mutatus, ingratus omnibus esse cœpit: donec & ipse Magnentij dolo dormiens intra tentorium, ad Helenam oppidum oppressus est, cum imperasset annos xii. uixisset paulò plus xxx.

Constantius eadem fratris ulturus, ingenti exercitu aduersus Magnentium comparato, ingenti illum prælio, & memorabili ad Murtium sudit: quo Romani uires imperij penè concidère, lxx. millibus utrimque desideratis. Mox cum Magnentius bellum reparasset, & ad Lugdunum iterum uictus esset, gladio sibi latu aperuit: sed & Decentius frater, qui Cæsar ab eo dictus fuerat, laquei morte præpostera uitam finijt. Nam Britannioni antea Constantius ueniam petenti facile dederat. Is Britannion adèd expers literarum est habitus, ut ne prima quidem elementa calleret. Cæterum Constantius Gallum à se antea dictum Cæsarem ferocientem, & insolentem supra Cæsaris nomen interfecit: & contra Persas infelicitè confluit militum suorum stultitia. Quibus ad sua abeuntibus, quæ Messageta uastabant, dum Romam inuisit, Iulianum Galli fratrem, treis & uiginti annos ætatis agentem, Cæsarem à se factum, in Gallias aduersus Alemannos eas uastantes misit: ipse in Persas iterum contendens, dum agrè ferrè et Iulianum à militibus Augu-

D

stum

stum esse dictum, apud Mopsucrenen iuxta Tauri montis radices æstuantissima febre decepsit. Vixit annos XL. imperauit XXIII.

IULIANVS.

Constantino extincto, Iuliano facile cuncta cedere. Puer hic ingenio sublimi, callido, & literarum ardentissimo, Gallias sub primum accessum præter omnium spem, Alemannorum incursum uastitatis asseruit, regemque eorum cepit: inde Augustus à militibus salutatus Parisijs, mortuo (ut dixi) Constantio, aduersus quem bellum civile parabat. Persis, adepto imperio, bellum indixit: ubi dum inconsultius agit, Perse uiri dolo in desertum cum exercitu ductus, conto traiectus perijt. Sunt, qui sagitta è caelo missa uulneratum dicant. Vnde in nefariam uocem erumpens, uicisti Galilee (sic enim CHRISTVM appellabat) occubuerit. Christianos impio quodam odio adeo insectatus, ut studia, & militiam hisce interdixit: plerisque præmijs, & illecebris, quasi machinis, à uera pietate auerterit. Quinetiam imperator (ita Deo usum) aduersus nos libros edidit: ille uero si ingenium, indolemque egregiam ad ueram pietatem, quam puer imbiberat, conuertisset, inter egregios principes adnumerari potuit: decepsit annos agens alterum & trigessimum, Solus annum unum, menses treis imperauit.

IOVINIANVS.

Hic Varronianus pater, Pannonia patria, staturæ proceræ, ingenij ætati, nec à literis abhorrentis: qui à

qui à militibus primò imperator salutatus, deceptis similitudine nominis, quasi Iulianus reuixisset, cum Persis pacem magis necessariam, quam honestam, Transigritanis prouincijs quinque amissis, iniit. Accessit nouæ ignominie dedecus grauius: uictus imperator Rom. Arsaci socium open ferre. Perijt octauo imperij mense Dadactanis oppido, dum cubiculum ingreditur noui tectorij, prunis etiam ardentibus, siue, ut alij, stomachi cruditate x x xiii. ætatis anno.

VALENTINIANVS, ET

Valens Augusti.

Edict & hos Pannonia principes Gratiano patre ortos: primùm Valentinianus ab exercitu Nicæ, inde Valens ab eo Augustus, imperijque consors dictus: qui Procopium temerè imperium inuadentem Constantinopoli oppressere. Inde Gotthi, & barbaræ nationes à Valentiniano Thracia exturbate, Septentrioque omnis cum Saxonibus ad officium eiusdem opera redactus. Parthi è Syria per legatos eiekti. Inquietæ Germania Theodosij maioris auspicijs pacata. Ipse dum Quadorum legationem latrocinia excusantem audit, subito morbo uenis arefactis, ut sanguis miti nunquam potuerit, obiit, Gratiano filio prius Augusti. appellatio- ne donato, imperij accepti anno XI. mense VII. die x x. uite LV. Valens post fratris interitum, Ariane factionis fautor, dum aduersus Scythas, & Gothos prælium ferocius, quam cautius ciet, uictus ab his actis, uitam, imperiumque amisit, igne intra tugurium, in quod confugerat, iniecto. Digni imperio fratres, & inter

D 2 bonos

bonos referendi, nisi Valens Arriano delirio uirtutes egregias inquinasset.

GRATIANVS, ET VALENTINIANVS.

HAud sanè improbandum principem numina terris dederant, si quantum literis, et militari disciplina uacabat, ac uenationibus, tantum curæ ad Rempub. cognoscendam impendisset. Nam pietate in suos egregius, Valentinianum adhuc puerum August. dixit, patre, patruosq; extinctis. Mox Theodosium Hispanum consortem imperij adsciuit. Verum dum spicula tantum, et arcus meditatur, dum Alanum militem Romano præfert, Maximi auctis insidijs circumuentus periit, cum imperasset cum patre annos octo, cum patruo treis, cum Theodosio IIII. Valentinianus à Maximo emissus, Theodosijsq; ductu postea restitutus in imperium, Maximo tyranno interfecto, mox Eugenij et ipse post Maximum tyranni dolis uictus, laqueo seipsum necauit.

THEODOSIUS.

Hic Honorio patre, et Matre Thermantia, haud dubiè inter optimos principes adnumeretur: quippe qui Rempub. Gothicis armis penè oppressam acutus ex Hispania (quæ illi patria) à Gratiano restituerit, Maximum tyrannum, et Andragatium præfectum eius subito in cursu uictos occidit, Valentiniano imperium asseruerit: Mox Eugenium tyrannum in Valentiniani ultionem sustulerit, non sine numinis manifesto iudicio: cum multo minoribus enim copijs illi congressus, militante illi æthere, et coniuratis in eius auxilium uentis, ut poëta eleganter cecinit, uictoriam insignem adeptus est. Fuit autem

autem hic princeps moribus, et corpore Traiano principi similis, summa in eo elementia, incredibilis in suos pietas, rei militaris disciplina sagax, nec à literis alienus, simplicium ingeniorum admirator: pietatis nostræ adeo obseruator, ut summa ciuilitate ab Ambrosio antistite castigatum se, adytisq; prohibitum tulerit. Obijt Mediolani ætatis anno L. imperij undecimo.

ARCADIUS, ET HONORIUS.

Hosce pueros Theodosius uiuens, imperij consortes fecerat: et moriens, quando ætas rerum molitioni responderet, treis imperij tutores testamento sanxerat, Arcadio Rufinum, Honorio Stiliconem commendans. Africa uerò Gildonè præesse uoluit. Prior Rufinus, dum Gothica sollicitat arma, ut imperium metu ab Arcadio extorqueret, perfidiæ poenas dedit: pariq; poena Caianus Rufini sceleris popularis afficitur: inde mox Arcadius, cum Byzantij regnasset annos serè XIII. obiit, Theodosio filio relicto. Maior rerum moles Honorium Romæ agere excepit: qui rebellantem Gildonem cum Mascezelis fratris ductu superasset, eundem quoque Mascezelem re bellam expertus, Bonifacij ductu uicit. At Stiliconis perfidia cò perniciosior, quò occultior fuit. Nam magno nostro dedecore cum Gothi Italian uastassent, urbemq; Romam cepissent, astu Stiliconis rem adiuuante, tandem re ab Honorio cognita, Stilico cum filio sublatus est, qui genere Vandalus, et militaris disciplinæ scientissimus, Honorij etiam socer, siquam operam in perdendo ad Fesulas Radagaso cum ducentis Gothorum millibus præ-

D 3 stitit,

stiterat, in asserendo imperio præstitisset: nec Romam Alaricus Gothorum rex unquam cepisset, nec orbem totum clauibus asfiduis inuoluisset. Deceffit autem Romæ, cum annos duos & x x x. imperasset.

ROMÆ CAPTIVITAS.

Non potui non uehementer mirari tantam uel temporum iniuriam, uel scriptorum inertiam, tum ue-
terum, tum recentium fuisse, ut, cum Romam orbis regi-
nam captam ab Alarico Gothorum rege, anno post eam
conditam millesimo CLXIII. ceratim omnes me-
morie prodant, seriem tamen rei aut indagandam non
censuerint, aut indagatam tanquam rem planè ignobilè,
nec scitu dignam obliuione inuoluerint. Pro Deum, homi-
numq; fidem: urbs orbis totius regina, quæq; eo auspicio
condita credatur, ut caput orbis semper esset, & quæ to-
ties de barbaris gentibus, orbèq; triumpharat, capitur
Gothico astu: & interim rei series, ordoq; nescitur: Ego
uero id minimè patiar, & omnis antiquitatis illustrandæ
studiosus, hanc quoque rem tam memorabilem non negli-
gam. Astu autem barbarico capta traditur in hunc ferme
modum: quem Procopius solum ex omnibus, quos legi,
tradat: ut mirer ab interprete uel rem totam dissimula-
tam, uel cum in mutilum Græcum codicem incidisset, non
animaduersam. Ille igitur in hanc sententiam: Obsederat
Romam Alaricus iam biennium: nec Honorius, qui Ræ-
uennæ desidebat, aut ferre supplicias poterat, aut audebat.
Nam cum nihil minus, quam de urbis salute sollicitus es-
set, Stilicone interfecto, ducem exercitui minimè præfe-
cerat

cerat, qui rem aduersus Gothos administraret. Unde
Gothis obsidendæ urbis cogitatio, Romano milite aut
dilapso, aut segniter rem agente. Verùm eam frustra
obsessam cum expugnare ui non possent, ad dolum ho-
stis barbarus uertitur. Professionem in patriam simu-
lantes, trecentos que iuuenes, corporis, & animi ui præ-
stantes deligit, quos Romanis principibus dono detri-
structos prius, ut omni obsequio dominos suos prome-
reri studeant, & ad certam diem circa meridiem, cum
Romani principes somno, uel otio uacarent, ad Asina-
riam portam aduolent: interfectisq; improviso insultu
custodibus, portam sibi præstò futuro aperiant. Interea
Gothi cum reditum, alia atque alia deesse sibi simu-
lantes, differrent, trecenti illi iuuenes occasione egre-
giè usi, portam statò statò suis aperiant: & intromissus
Gothus maiore ignominia, quam damno urbem omnem
populatur. Sunt, qui Probe illustris femine, & opulenti-
sime opera patefactam Gothis portam existiment,
cum plebem Romanam passim fame, & morbis pecudum
more cadentem miseraretur. Duo sunt cogniti non indi-
gna: Vnum, editum ab Alarico fuisse: ut quicumque in
templa diuorum confugerent, præcipuè Petri, & Pauli,
his nullis in inferretur, quod & summa fide seruatunt
Alterum, quòd cum nunciatum Honorio esset Rauennæ
Romam perditam, credit ille de pugna Gallo, cui no-
men erat Romæ, significatum esse: admiratumq; uehemè-
ter tam subito peruisse eum, qui cū paulò antè festiuissimè
luserat. Ad eò socordis ingenij princeps, nec quicquam

omnino paternæ, aut æq; uirtutis refrens, quod & Arcadio fratri uitio datum est. Nam Eudoxie uxori adductus, cum alia improbe fecit, tum Chrysostomum anuistum sanctitatis, & eruditionis egregie, uxori plus æquo inseruiens, in exilium egit.

IOANNIS BAPTISTAE EGNATII

Veneti Romanorum principum
Liber secundus.

SEQVITVR abhinc ætas, in qua mihi orbis totius clades, regnorum tristes exitus, imperia funditus excisa, mutationes rerum frequentissimæ referende sunt: ut intelligat mortalitas nihil esse inconstantius ijs, quæ tantopere ut æterna miramur. Ad eò enim uitæ, fortunæ que ista bona, in quibus opinione uulgi sita summa felicitas est, fragilia, caduca que sunt, ut nihil his esse possit cladibus, ruinisq; magis obnoxium: quod cum uetera illa Asiæ imperia, tum uerò nominis Romani maiestas facile declarat: quæ felicibus auspicijs orta, letissimis rerum successibus aucta, uiris clarissimis instructa: quorum uirtute, ac consilijs ad amplissimum fastigium sit euecta, legibus, institutis, Deum pietate illustrata: conciderit tamen, & funditus euersa sit: ut quemadmodum illa de toto terrarum orbe triumphos retulerat, sic nulla ferè hodie in terris gens agat, aut antea fuerit tam immanis, tam barbara, que non aut auitas iniu-

rius,

rias, aut suas illi rependerit. Huc accessit, quòd eorum deinde, qui sequentur, principum partim ignauia, partim auaritia, res adeò nostræ pessum iere, ut ad rem Romanam sistendam, aliene, atque externa uirtutis egerimus: adeò mascula illa Romuli proles, & Italica uirtus simul cum imperij lapsu consenuerit: nec Romani postea Pontifices ambitione plus quam immodica, propter se in casum rem Italianam non funditus afflixerunt: dum studijs suis nunc Francos, nunc Germanos, atque alios quosuis potius, quam Italicos principes partiantur. Illi uerò quantum Romane, atque Italice maiestati semper detulerint, uel illud argumento esse potuit, cum se Casares, aut Augustos pro Henricis, & Federicis dici malint: cumq; se nunc Reges, nunc Romanorum imperatores appellari gaudeant. Ceterum nec querere locus hic est, & ipsa nostra hæc commentatio etiam nuda satis allatura doloris, ac molestiæ legentibus est. Quare Theodosium ipsum iuniorcm agrediamur.

THEODOSIUS IUNIOR.

QUINQUAGINTA quot uixit annos, totidem imperio etiam præfuit. Nam puerum admodum moriens Arcadius eum reliquerat sub tutela Isidigerdis Persarum regis: quod & bene cesit. Barbarus enim rex et tutelam summa fide gessit, & pacem cum Romanis, quoad uixit, habuit. Is uerò Honorio defuncto, Valentianum ex Constantino, & Placidia natum, data Eudocia filia in uxorem, Romanum per opportunè misit, cum turbata res essent tyrannorum libidine, qui rem Romanam inuasc-

D 5 rant:

rant: sub hoc tertia synodus contra Nestorium celebrata, Pulcherie sororis prudentia: nempe quoad illa est usus imperator, bene res gesta. Hic uxorem Eudociam Leonis Atheniensis philosophi uxorem duxit: quæ præter egregiam formam, singularemque pudicitiam, etiam literis excelluit, absoluto eo libro, cui titulum Græci ὁ μνηστέωσ hoc faciunt. Hoc principe Veneti felicissimis auspicijs medijs in aquis habitare cœperê, cùm Honorius adhuc uiueret.

VALENTINIANVS TERTIVS.

ASferi fortasse in pristinum statum sub hoc principe res Romana potuit, si eius inceptis aut fortuna fauisset, aut imprudentia sua postea rem non affluxisset. Nam recepta sub aduentum suum Italia, cum Genserico statim Vandalorum rege pacem sunxit, parte Africa, ut uideri uoluit, contento: & aduersus Attilam Etij ductu, rem feliciter gessit. Inde Maximi arte, uiri per ea tempora potentissimi, Etium interimi iussit. Vnde in uulnationem ipse postea Roma ab eius commilitonibus confusus perijt. Hoc principe occidentis imperium, Francis Gallias, Anglis, & Scotis Britanniam occupantibus, Vandalis Africam, & ipsam urbem populantibus, Hunnis Europam uexantibus, & Italiam, collapsam funditus est. Perijt imperij, & etatis anno xxx.

De Etio pauca dicenda hic sunt. Hic è Dorostana Mœsie cùm disciplina militari excelleret, Constantio defuncto, ab Honorio principe illi sufficitur: cuius ductu Attila in campis Catalaunicis uictus est, & Burgundiones repressi. Hunc postea Valentinianus cùm interfecisset

isset, interrogaretque ciuem quempiam Romanum, an iure occisum crederet: iure, an iniuria occideris imperator Etium, nescio: illud scio, quòd sinistra tua dextra tibi abscideris: nec falsus omnino uates. Nam eius morte Hunnitarum potiti, & imperium euersum est.

BREVIS ENVMERATIO EORVM,

qui post Valentinianum Romæ rerum potiti sunt.

Post Valentinianum Romæ Auitus senatorij uir ordinis præfuit: Auito inde Maiorianus quadriennio. Hunc Seuerianus, Seuerianum Anthemius, Anthemium Liberius subsecutus: cui Glycerius, & Glycerio nepos statim successit: quo per uim pulso, Augustulus malè ominati nominis rerum potitur: sub quo Romani maiestas imperij conuulsa per Odoacrem Herulum serò admodum ad Francos redijt.

FL. VALERIVS MARIANVS.

Nunc imperatores Constantinopolitanos, quando illi tantum per illa tempora uigere, ad Constantinum usque Palæologum continua ferie perstringemus, initio à Martino sumpto: qui licet humili loco natus, militiæ tamen clarus, Pulcherie Theodosij sororis studio rebus præficitur, moderatus princeps, & rebus gerendis idoneus, si per senectâ diutius uiuere potuisset: nam pacem, quoad eius fieri potuit, coluit: illud sæpe usurpās, dū in pace esse possumus, arma nō induamus. Is Tatianū, Iuliumque fratres, qui olim aquilæ superuolantis eius caput aspiciunt retexere

retexerant, uaticoq; ducentorum aureorum inopem, & egrotantem adiuuerant: statim ut princeps est dictus, alterum illyrico, alterum Constantinopoli præfexit. Hoc principe Chalcedonensis quarta synodus celebrata aduersus Dioscorum, & Eutychen Leonis pontificis Romani iussu. Imperauit annos sex.

L E O.

Primus hic Græcanici uir sanguinis imperiū tenuit, Asparris patritij factione adiutus. Cuius etiam filiū Casarem cum inuitus creasset, postea cum Ardarurio fra tre, ut insidiarum in se autores interfecit: Leonemq; ex Ariadna filia, & Zenone filium, successorem sibi esse uoluit. Is aduersus Gensericum Vandalorum regem Basiliæ cum ducem misit, qui, si Zonaram sequere, uictus nauali prælio à Vandalis, aufugit, siue illud ignauia, siue proditio fuerit. Byzantium huius imperio magna ex parte conflagrauit, præterquam quod Italia in perpetuo motu fuit. Imperauit autem annos xvii.

L E O I V N I O R.

Hic puer ab auo relictus, cum annū præfuisset, Zenoni patri manibus suis diadema imposuit, patreq; pro se deinceps imperare iussit.

Z E N O I S A V R I C V S.

Quam uariè rebus Romanis illuserit fortune uis, hic Zeno facillè cum plerisque, qui explicandi mihi principes erunt, probet. Vir obscurissimi sanguinis, & cum facie deformis, tum moribus planè tyrannicis, ut Isaurum agnoscas. Hic Theodericum Ostrogothorum regem cum unicè diligeret, in Italiam aduersus Odoacrem

erem misit, Cōsulem prius à se factum. Pulsus uerò à Basiliæ factione uxoris, cum in Isauriam concessisset, non multò post reuersus, & Basiliæ expulit, quem & inedia mori coëgit, & annos xlii. Tyrannū uerius, quam principem egit. Sunt, qui uiuum adhuc inclusum ab uxore sepulchro tradant, frustra q; respicientem, & opem queritantem obijisse. Hoc principe incēdium adeò graue fuit, ut præter maximam urbis partem conflagratam, centum & uiginti librorum millia combusta sint: inter quæ & Homeri pœma intestino draconis cxx. pedum aureis literis descriptum.

F L. VALERIVS ANASTASIVS

D I C O R O S

Dicorum hūc cognomento Græci appellarunt, à discoloribus uidelicet oculorum pupillis, quarū dextra nigricans, sinistra cærulea fuerit: inter bonos primicipes utiq; mihi referendus, tanetsi ab humili loco ad imperiū euectus Ariadne Zenonis uxoris opera, nisi postea mutatus, Eutychianæ heresi adhæsisset. Vnde illi aduersus orthodoxos graue dissidium conflatum. Bulgarorum arma tunc primum audita, & Saraceni Alamundaro duce Syria graues incumbabant. Hinc tyrannorum aliquot seditione fatigatus, post octogesimum, & octauum uitæ annum, imperij uigesimumseptimum, fulmine afflatus perijt, ulciscente grauius numine pietatem toties ab impuro principe uiolatam.

I V S T I N V S.

Quis credat Thracem hominē armentariū, & sues agentē, sine tribu, ignotis, obscurisq; parentibus ortum